

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

ΠΜΣ «Εφαρμοσμένης Οικονομικής»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΚΑΙ Η
ΕΛΛΑΔΑ**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΑΝΔΡΕΑΣ . ΣΤΕΡΓΙΟΥ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΒΑΡΒΑΡΑ . ΚΑΤΣΑΡΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2018-2019

Υπεύθυνη δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης, έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς, είτε παραφρασμένες. Βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Η Δηλούσα

Βαρβάρα Κατσαρού

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ- ABSTRACT	σελ. 6-7
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:	
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ	
1.1. Εισαγωγή	σελ. 10
1.2. Έννοια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Σύγκλισης (ΕΠΣ)	σελ. 11
1.3. Οικονομική Σύγκλιση	σελ. 15
1.4. Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Σύγκλισης (ΕΠΣ)	σελ. 16
1.4.1. Συνθήκη της Ρώμης και πολιτική σύγκλισης	σελ. 18
1.4.2. Από τη Συνθήκη της Ρώμης ως το 1979	σελ. 20
1.4.3. Οι μεταρρυθμίσεις του 1979 και του 1984: η σταδιακή εξέλιξη της πολιτικής σύγκλισης	σελ. 21
1.4.4. Το 1988 ως σταθμός για την Πολιτική Σύγκλισης	σελ. 23
1.4.5. 1993-1999: Η περίοδος της αποκέντρωσης και της αποτελεσματικότητας	σελ. 24
1.4.6. Η περίοδος 2007-2013	σελ. 26
1.4.7. Η έννοια της οικονομικής Αλληλεγγύης στην Ε.Ε	σελ.30
1.4.8. Οι λόγοι καθιέρωσης της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής....	σελ.38
1.4.9. Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ιστορική Αναδρομή	σελ.42

1.4.10. Χρηματοδοτικές Διατάξεις σελ.46

1.4.10 1 Χρηματοδοτικά μέσα σελ. 46

1.4.11. Ελλάδα και Περιφερειακή Πολιτική σελ.49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΣΗΜΕΡΑ σελ. 61

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:
ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΡΙΘΜΟΥΣ**
σελ. 70

3.1. Η πορεία της Ελλάδας σχετικά με την πολιτική σύγκλισης σελ. 71

3.2. Οι Παρούσες Επιρροές της ΕΕ στην Ελλάδα σελ. 84

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ σελ. 99

ΕΠΙΛΟΓΟΣσελ. 105

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ σελ. 106

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1 : Χρηματοδοτική κατανομή ανά κράτος μέλος σελ 47

Πίνακας2: Συμμετοχή των Ταμείων σελ.48

Πίνακας 3: Α Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης1989-1993..... σελ.51

Πίνακας 4: Κατανομή Προϋπολογισμού 1994-1999 σελ 53

Πίνακας 5: Προϋπολογισμός από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης,..... σελ.56

Πίνακας 6: Το κατά κεφαλήν εισόδημα των χωρών της ΕΕ, 2003-2014, ο ευρωπαϊκός μέσος όρος ήταν 100

σελ. 65

Πίνακας 7: Μακροοικονομική κατάσταση που παρουσιάζει η Ελλάδα, 1980- 1990	σελ. 75
Πίνακας 8: Δημοσιονομικά μεγέθη Ελλάδας, 1980-1990	σελ. 75
Πίνακας 9: ΑΕΠ Ελλάδας, 2007-2013	σελ. 86
Πίνακας 10: ΑΕΠ, ΕΕ-28, %, 2007-2018	σελ. 87
Πίνακας 11: Δημόσιο χρέος, % του ΑΕΠ, ΕΕ-28, 2000-2018	σελ. 88
Πίνακας 12: Έλλειμμα, % του ΑΕΠ, ΕΕ-28, 2009-2018	σελ. 89
Πίνακας 13: Ανεργία, ΕΕ-28, σε χιλιάδες, 2009-2018	σελ. 90
Πίνακας 14: Επένδυση, ΕΕ-28, % του ΑΕΠ, 2007-2018	σελ. 91
Πίνακας 15: Κατανομή Κοινοτικών πόρων για την Ελλάδα, ΕΣΠΑ 2014-2020, σε Ευρώ	σελ. 93

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 1: Χρηματοδότηση Πολιτικής Συνοχής 2014-2020, σε δις Ευρώ	σελ. 64
Γράφημα 2: Η πορεία σύγκλισης της Ελλάδας με βάση το ΑΕΠ ανά κάτοικο, %, ΕΕ-15, 1975- 2002	σελ. 77
Γράφημα 3: : Κατανομή Κοινοτικών πόρων για την Ελλάδα, ΕΣΠΑ 2007-2014, σε Ευρώ	σελ. 82
Γράφημα 4: ΕΣΠΑ 2014-2020 Διαχρονική Απορρόφηση, σε εκατομμύρια Ευρώ	σελ. 96

ΧΑΡΤΗΣ

Χάρτης 1: Ανισότητα κατανομής εισοδήματος, 2016, ΕΕ-28	σελ. 97
---	---------

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πολιτική σύγκλιση είναι το μεγαλύτερο και σπουδαιότερο εργαλείο που έχει η ΕΕ στα χέρια της, ώστε να επενδύσει και να συμβάλλει στην ανάπτυξη των κρατών – μελών της ΕΕ. Ο κύριος στόχος της είναι η υποστήριξη των θέσεων εργασίας, η καλλιέργεια της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και η βιώσιμη ανάπτυξη που όλα μαζί θα συντείνουν στην ευημερία των πολιτών. Η πολιτική συνοχής είναι η πολιτική που κρύβεται πίσω από πολλά σχέδια σε όλη την Ευρώπη που λαμβάνουν χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής.

Ο σκοπός αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι να αποδείξει αν η πολιτική σύγκλιση της ΕΕ κατέγραψε μια επιτυχημένη πορεία ή όχι. Ειδικότερα, η εργασία επικεντρώνεται στην Ελλάδα, διότι η χώρα μας εισήλθε στην ΕΕ με αργούς ρυθμούς ανάπτυξης και ερευνάται αν τελικά η πολιτική σύγκλιση ήταν βοηθητική για την Ελλάδα ή όχι. Η μέθοδος που θα ακολουθηθεί για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση και πλαισιώνεται από τη χρήση επίσημων αριθμητικών στοιχείων και πινάκων για τη δικαιολόγηση των αποτελεσμάτων μας.

Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η ένταση των φαινομένων στην οικονομία της Ελλάδας και των υπόλοιπων χωρών της ΕΕ ήταν διαφορετική και το συμπέρασμα που απορρέει σχετίζεται με την ευκολία/ δυσκολία υιοθέτησης μιας οικονομικής πολιτικής από την εκάστοτε χώρα. Ωστόσο, θα ήταν άδικο να μην αναφερθεί ότι η ΕΕ στήριξε την Ελλάδα με κονδύλια προοριζόμενα για την ανάπτυξη της, ωστόσο η ελληνική πλευρά δεν κατείχε πάντοτε τη σωστή πολιτική για την αξιοποίησή τους.

Η συνεισφορά της διπλωματικής μας στον αναγνώστη είναι η πρωτοτυπία της και οι απαντήσεις που δίνονται μέσα από την έρευνας μας εν μέρει δικαιολογούν το λόγο που η χώρα μας βρέθηκε σε τόσο δεινή οικονομική θέση εν μέσω πανευρωπαϊκής κρίσης.

Λέξεις- κλειδιά: Ευρώπη, σύγκλιση, Ελλάδα

ABSTRACT

Cohesion policy is the largest and most important tool the EU has in its hands to invest and contribute to the development of the EU Member States. Its main objective is to support jobs, to increase the competitiveness of enterprises and sustainable development which will all contribute to the well-being of citizens. Cohesion policy is the policy underlying many projects across Europe that are funded by the European Regional Development Fund (ERDF), the European Social Fund (ESF) and the Cohesion Fund.

The purpose of this diplomatic work is to demonstrate whether the EU's convergence policy has been successful or not. In particular, the work focuses on Greece, because our country has entered the EU with slow growth and is exploring whether the convergence policy eventually helped Greece or not. The method to be followed to answer this question is the bibliographic review and is framed by the use of official figures and tables to justify our results.

The results show that each country of the EU has encountered the economy crisis in a different way, based at the easiness or the difficulties of adopting various economic policies

The findings suggest that the intensity of the phenomena in the economy of Greece and the rest of the EU countries was different and the resulting conclusion relates to the ease / difficulty of adopting an economic policy by the country in question. However, it would be unfair not to mention that the EU supported Greece with funds destined for its development, but the Greek side did not always have the right policy to use them properly

The contribution of our diplomacy to the reader is its originality and the answers given in our research partly justify the reason why our country was in such a difficult financial position amid a pan-European crisis.

Keywords: Europe, convergence, Greece

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΕΕ αποτελεί μια οικονομική και πολιτική ένωση που απαρτίζεται από 28 κράτη- μέλη, τα οποία εντάχθηκαν στην ΕΕ με τη φιλοδοξία ότι η οικονομία τους θα ήταν το τείχος ασφάλειας τους έναντι των παγκόσμιων πιέσεων και του ανταγωνισμού. Η ΕΕ όμως για να φτάσει στο σημείο που τη γνωρίζουμε σήμερα έχει περάσει από πολλές φάσεις ολοκλήρωσης και είναι αλήθεια ότι ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν εκείνος που ώθησε τους Ευρωπαίους να ενωθούν μετά από μια μακρά περίοδο κατά την οποία είχαν διχαστεί επηρεασμένοι από τις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ. έρθουν εγγύτερα μετά τη διαίρεση τους σε σφαίρες επιρροής των ΗΠΑ ή της ΕΣΣΔ. Η οικονομική εξάρτηση της Ευρώπης από τις ΗΠΑ εξαιτίας του σχεδίου Μάρσαλ ήταν γεγονός, αλλά πολλές ευρωπαϊκές ελίτ δεν είχαν κανένα εμπόδιο στη διάδοση της ιδέας μιας ενωμένης Ευρώπης. Η ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης άλλωστε έφερε το 1950 την ολοκληρωμένη στρατηγική για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση υπό το Σουμάν. Τα κύρια ζητούμενα της εποχής εκείνης ήταν η αδιατάρακτη ειρήνη και η ενεργειακή επάρκεια και διαχείριση.

Από την εποχή εκείνη βέβαια έχουν περάσει πολλά χρόνια και το κύριο θέμα της εργασίας περιστρέφεται γύρω από τη σύγκλιση των κρατών – μελών με τα οικονομικά κριτήρια που θέτει η ΕΕ, ώστε το κάθε κράτος- μέλος να μπορεί να ακολουθεί το ρυθμό ανάπτυξης της ΕΕ. Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι να εξεταστεί η δράση της πολιτικής σύγκλισης της ΕΕ και ειδικότερα να προσδιοριστεί ο βαθμός που επηρέασε, είτε θετικά, είτε αρνητικά, την Ελλάδα (θετικά/ αρνητικά). Με δεδομένα αυτά οι στόχοι της εργασίας είναι οι ακόλουθοι:

- Να παρατεθεί η σημασία και η ιστορία της ευρωπαϊκής πολιτικής σύγκλισης
- Να εξεταστεί εν συντομία η πορεία της πολιτικής σύγκλισης της ΕΕ
- Να ερευνηθεί κατά πόσο η ονομαστική οικονομία (πληθωρισμός, έλλειμμα) και η πραγματική οικονομία της Ελλάδας (ανεργία, ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης) ήταν συντονισμένες στο πλαίσιο που έθεσε η ΕΕ για την ένταξη των χωρών στην Ένωση

Επομένως, εκτός από τα αριθμητικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για να συγκριθούν τα στοιχεία της ελληνικής και της ευρωπαϊκής οικονομίας, έμμεσα

εξετάζεται και η οικονομική πολιτική που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα, ώστε να φτάσουμε στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση που βιώνουμε σήμερα. Οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν ότι η εισοδος της Ελλάδας στην ΕΕ είναι θετική, αλλά στην πραγματικότητα τα αποτελέσματα δεν είναι ξεκάθαρα ως προς αυτό. Αυτή άλλωστε είναι και η σημασία του θέματος και αποτέλεσε τον κύριο παράγοντα για την επιλογή αυτού του θέματος εργασίας.

Δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε και το γεγονός ότι ο ρόλος των εθνικών κυβερνήσεων είναι στρατηγικής σημασίας για την εφαρμογή της πολιτικής της συνοχής. Οι υποστηρικτές της ΕΕ μπορούν να ισχυριστούν ότι, αν δεν υπήρχε παρέμβαση της πολιτικής σύγκλισης, η διανομή των κονδυλίων δε θα γινόταν ισομερώς με αποτέλεσμα οι ανισότητες να είναι εντονότερες και οι οι πολιτικές που αποσκοπούν στην αποτροπή της μετανάστευσης από τις φτωχότερες στις πλουσιότερες περιοχές θα ήταν οι μόνοι τρόποι αποφυγής της περαιτέρω απόκλισης του εισοδήματος που θα προκαλούσαν αυτές οι μεταναστεύσεις. Ούτε η σύγκλιση, ούτε η διατήρηση των ανισοτήτων στο κατά κεφαλήν εισόδημα παρέχουν το πολιτικό κίνητρο για την ύπαρξη κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής και έτσι θα πρέπει να αναρωτηθούμε αν η σύγκλιση σε ρυθμούς ανάπτυξης αποκαλύπτουν μια κατάσταση που μπορεί να βελτιωθεί με τις σωστές πολιτικές.

Υπό αυτό το πρίσμα η δομή της εργασίας διακρίνεται σε τρία κεφάλαια, τα οποία παρουσιάζουν το θέμα αναλυτικά. Το πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσει την έννοια της ευρωπαϊκής πολιτικής σύγκλισης και τους λόγους οι οποίοι οδήγησαν στην υιοθέτηση της και το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην παρούσα κατάσταση της πολιτικής σύγκλισης της ΕΕ και πώς αυτή υλοποιείται. Τέλος, το τρίτο κεφάλαιο είναι εκείνο που παρουσιάζει την πολιτικής σύγκλισης της ΕΕ και την περίπτωση της Ελλάδας και μέσα από πίνακες και βιβλιογραφικές αναφορές θα οδηγηθούμε στο συμπέρασμα.

Το συμπέρασμα της εργασίας θα συνοψίσει ό,τι προηγήθηκε, θα παραθέσει την εκτίμηση μας για την πορεία της Ελλάδας σχετικά με τη σύγκλιση της με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και θα δώσει νέες οπτικές για την εξέλιξη της ΕΕ. Τέλος, στο τελευταίο μέρος της εργασίας θα παρατεθούν οι προτάσεις μας για νέα έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

1.1. Εισαγωγή

Η άνιση μορφή την οποία έχει λάβει η διάχυση της ανάπτυξης στον εκάστοτε χώρο, εδώ και χρόνια αποτελεί ένα πρόβλημα το οποίο κατορθώνει να μαγνητίσει το ενδιαφέρον τόσο της ακαδημαϊκής κοινότητας στο επίπεδο της θεωρητικής εξέτασης, ανάλυσης και σαφώς ανεύρεσης των αιτιών του φαινομένου αυτού, όσο και των διαμορφωτών πολιτικής οι οποίοι επιδιώκουν την διαμόρφωση μιας στρατηγικής που θα επιφέρει την επίλυση και ίσως και την εξάλειψη του εν λόγω φαινομένου. Πλέον στα πλαίσια μίας παγκόσμιας κοινωνίας, εντός της οποίας δρα και ένα τεράστιο υπερεθνικό οικοδόμημα, αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι λογικό το προαναφερθέν πρόβλημα να έχει αποκτήσει και μία έντονη ευρωπαϊκή διάσταση, καθώς η πορεία την οποία έχει ακολουθήσει μέχρι τώρα η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε συνδυασμό με τις αλληπάλληλες διευρύνσεις της το έχουν επαναφέρει στο προσκήνιο.

Το οικοδόμημα της ΕΕ κάθε άλλο παρά ένα ενιαίο σύνολο αποτελεί, καθώς είναι γεγονός πως εντός των πλαισίων της υπάρχει πληθώρα περιφερειακών διαφορών, οι οποίες είτε αφορούν τα επίπεδα της πληθυσμιακής και της οικονομικής ανάπτυξης, είτε τις ευκαιρίες απασχόλησης, είτε το εκάστοτε μεταναστευτικό ισοζύγιο (Πετράκη, 2015, σελ. 134-135). Οι προαναφερθείσες διαφορές εντοπίζονται τόσο στο ευρύτερο επίπεδο της ένωσης όσο και στο επίπεδο των κρατών-μελών. Παρόλα αυτά, στις περισσότερες περιπτώσεις οι περιφερειακές ανισότητες, είναι σαφώς εντονότερες στο κοινοτικό επίπεδο εν συγκρίσει με το εθνικό.

Τ συγκεκριμένο ζήτημα, επιδιώκει να καλύψει η ΕΕ μέσω της Πολιτικής Συνοχής, της οποίας αντικειμενικός στόχος είναι η προσπάθεια μείωσης των υπαρχουσών οικονομικών αλλά και κοινωνικών ανισοτήτων εντός των ορίων της. Η σημαντικότητα του εν λόγω έργου έχει σαφώς αυξηθεί έπειτα από τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007 της ΕΕ, καθώς μέσω αυτών προστέθηκαν στα μέλη της Ένωσης αρκετά φτωχά οικονομικά κράτη, γεγονός που οδήγησε τελικώς στην διόγκωση των ανισοτήτων μεταξύ κρατών-μελών (Landesmann, 2015, σελ. 89-101).

Επίσης, η συνολική προσπάθεια για άμβλυνση των υπαρχουσών ανισοτήτων κατέστη ακόμα περιπλοκότερη λόγω της απόφασης που έλαβε η ΕΕ όσον αφορά την σύνδεση της Πολιτικής Συνοχής με την επιδίωξη της επίτευξης των στόχων τους οποίους έθεσε η ατζέντα της Λισαβόνας αναφορικά με την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Επομένως οι παράγοντες της διεύρυνσης, της διαδικασίας της ολοκλήρωσης αλλά και της «Λισαβονοποίησης» / «Lisbonization» της Πολιτικής Συνοχής (Sintomer, Rocke & Herzberg, 2016, σελ. 76), αναδιαμορφώνουν τα ερωτήματα τα οποία τίθενται σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εφαρμοστεί η εν λόγω πολιτική στα πλαίσια μίας πιο ευρείας και πιο ποικιλόμορφης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.2 Έννοια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Σύγκλισης (ΕΠΣ)

Η έρευνα σχετικά με τη σύγκλιση των χωρών παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό ασαφής. Ενώ πολλές μελέτες έχουν στηρίξει την υπόθεση σύγκλισης, ένας εξίσου μεγάλος αριθμός μελετών έχει απορρίψει την υπόθεση αυτή. Συνεπώς, η σύγκλιση θα μπορούσε να είναι ένα λιγότερο γενικό φαινόμενο. Η σύγκλιση ορίζεται ευρέως ως μια αυξανόμενη ομοιότητα με την πάροδο του χρόνου μεταξύ των κρατών –μελών της ΕΕ (Dyson, 2002, σελ.198-207). Η έννοια της σύγκλισης μπορεί να εφαρμοστεί στις πολιτικές, στα πολιτικά θεσμικά όργανα, στα συντάγματα, στις πολιτικές προτιμήσεις, τα πολιτικά αποτελέσματα και ούτω καθεξής (Dyson, 2002, σελ.208).

Η ασάφεια προκύπτει από την έννοια της σύγκλισης που συγχέεται με την έννοια του εξευρωπαϊσμού και του μοντερνισμού. Ο εξευρωπαϊσμός συντελείται όταν υπάρχει μια αιτιακή σχέση μεταξύ των πολιτικών της ΕΕ και των διαδικασιών προσαρμογής των κρατών στις επιταγές της ΕΕ για να ενταχθούν μελλοντικά στην ΕΕ (Michalski et al., 2017, σελ. 99). Ο εξευρωπαϊσμός δεν πρέπει να συγχέεται με τη σύγκλιση, την εναρμόνιση, ή την πολιτική ολοκλήρωση, διότι η σύγκλιση μπορεί να είναι συνέπεια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά δεν πρέπει να χρησιμοποιείται συνώνυμα με τον εξευρωπαϊσμό, επειδή υπάρχει μια διαφορά μεταξύ της διαδικασίας και των συνεπειών της (Graziano, Vink, 2013, σελ.54-56). Με άλλα λόγια, ο εξευρωπαϊσμός είναι η περίπτωση εκείνη κατά την οποία νέοι κανονισμοί και πρακτικές πρέπει να ενσωματωθούν στην οικεία πολιτική και καθημερινότητα των

υποψήφιων κρατών- μελών. Η περίπτωση του μοντερνισμού επίσης δεν πρέπει να συγχέεται με την πολιτική σύγκλισης της ΕΕ, αφού ο εκμοντερνισμός ενός κράτους είναι απόρροια της σύγκλισης (Michalski et al., 2017, σελ.109). Αυτό σημαίνει ότι ο μοντερνισμός έχει οικονομική πλευρά που συνδέεται με την ανάπτυξη της οικονομίας και την ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων (Michalski et al., 2017, σελ.110).

Για τους σκοπούς της εργασίας μας, είναι σημαντικό να τονίσουμε τις διαφορές μεταξύ της σύγκλισης και των διαδικασιών σύγκλισης. Η ίδια η σύγκλιση είναι ένα παρατηρήσιμο αποτέλεσμα και υπάρχει μόνο αν υπάρχει κάποια παρατηρούμενη ανομοιογένεια μεταξύ ανεξάρτητων μονάδων παρατήρησης, η οποία έχει ως στόχο να μειωθεί (Dyson, 2002, σελ.320). Οι διαδικασίες σύγκλισης, από την άλλη πλευρά, μπορεί να λειτουργούν ακόμη και αν η σύγκλιση δεν παρατηρείται άμεσα, επειδή άλλοι παράγοντες στην ίδια χρονική στιγμή προκαλούν μια τάση ανομοιότητας μεταξύ των κρατών – μελών (Dyson, 2002, σελ.323).

Η σύγκλιση υπήρξε επαναλαμβανόμενο θέμα στη διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης (Michalski et al., 2017, σελ.76). Ένα από τα σημαντικότερα θέματα της ένταξης στην ΕΕ των πιθανών υποψηφίων ήταν πάντα η προοπτική να προχωρήσουμε με τη ζωή των υποψήφιων κρατών- μελών της ΕΕ σύμφωνα με τα πρότυπα . Για την πραγματική σύγκλιση, ένα κράτος -μέλος χρειάζεται να αναπτυχθεί γρηγορότερα με βιώσιμο τρόπο, έτσι ώστε να προλάβει το μέσο όρο της ΕΕ. Η εμβάθυνση της οικονομικής ολοκλήρωσης με την πάροδο του χρόνου (εφαρμογή τελωνειακής ένωσης, συμπλήρωση της εσωτερική αγορά, οικονομική και νομισματική ένωση) καθιστούσε την ΕΕ ελκυστικότερη (Michalski et al., 2017, σελ. 109-114).

Οι θεωρητικοί αναδεικνύουν τουλάχιστον τέσσερις ευρείς παράγοντες που οδηγούν στη σύγκλιση: τον ανταγωνισμό, τη μάθηση, τη συνεργασία και τις κοινές αντιδράσεις στις κρίσεις Αυτοί είναι οι παράγοντες που οδηγούν σε αυξανόμενη ομοιότητα των πολιτικών μεταξύ των χωρών και με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο, τίποτα από αυτά δε λειτουργεί ως αιτιώδης μηχανισμός που παρέχει σαφείς δηλώσεις σχετικά με τη φύση, τη δυναμική και τα όρια της διαδικασίας σύγκλισης. Εντούτοις, οι θεωρητικοί ανέπτυξαν (περισσότερο ή λιγότερο έμμεσα) δύο αναλυτικές διακρίσεις που χαρακτηρίζουν τη διαδικασία σύγκλισης: πλήρης έναντι ατελούς

σύγκλισης και την υπό όρους έναντι της άνευ όρων σύγκλισης (Bache, 2008, σελ. 39).

Η πλήρης σύγκλιση συνεπάγεται ότι δεν υπάρχει καμία διαφορά μεταξύ των περιπτώσεων που εφαρμόζεται η θεωρία. Η ελλιπής σύγκλιση υποδηλώνει μια παρακμή, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει διακύμανση μέσω των παρατηρήσεων. Μερικές φορές, οι μελετητές διαφωνούν σχετικά με το αν είναι πλήρης ή ελλιπής η σύγκλιση και θα πρέπει να αναμένεται ως αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης διαδικασίας σύγκλισης. Μερική σύγκλιση μπορεί επίσης να προκύψει από την αδυναμία σύγκλισης και από θεσμικούς, πολιτικούς, οικονομικούς ή πολιτικούς περιορισμούς.

Το ζήτημα της σύγκλισης προέκυψε σε διάφορες περιπτώσεις, δεδομένου ότι η ΕΕ προέβη σε περαιτέρω ενίσχυση της οικονομικής ολοκλήρωσης (ONE) στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE) στο Μάαστριχτ το 1992 Κατά την πορεία προς την ONE, το ζήτημα τέθηκε με βάση την ονομαστική και την πραγματική σύγκλιση με φτωχότερα κράτη – μέλη (Chiu, 2008, σελ. 119). Ωστόσο, με το δημόσιο χρέος να περνά κρίση, η ONE απέκτησε μια πιο σύνθετη διάσταση, αυξάνοντας την ερώτηση για το πώς θα μπορούσε να αναπτυχθεί κάτω από τον περιορισμό του σχεδιασμού μια οικονομική ένωση ικανή να στηρίξει τη νομισματική ενοποίηση. Η ONE δεν είχε ολοκληρωθεί στο οικονομικό της μέρος και η κρίση έφερε το ζήτημα επαρκούς σύγκλιση στόχων, προτιμήσεων και θεσμών στο προσκήνιο (Chiu, 2008, σελ. 119).

Η προσχώρηση στην ΕΕ παρέχει πρόσβαση σε ένα μεγαλύτερο όμιλο συμφερόντων και πλεονεκτημάτων, αλλά προϋποθέτει επίσης κάποια θεσμική σύγκλιση ως προϋπόθεση για την ένταξη μέσω της εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου. Ωστόσο, η ΕΕ και η συμμετοχή στην ONE έχουν αφήσει αναπάντητα ερωτήματα για τα οποία δεν υπήρξε συναίνεση στο Μάαστριχτ. Αυτά τα θέματα υπόκεινται σε προτιμήσεις και αντισταθμίσεις και δεν οδηγούν απαραίτητα σε περαιτέρω θεσμική σύγκλιση. Η δυνατότητα βελτίωσης της οικονομικής διακυβέρνησης ήταν ένα σχέδιο οικονομικής ένωσης που εξαρτάται από τις απόψεις των χωρών σχετικά με το αν πέτυχαν την πραγματική σύγκλιση ή αν, αντιθέτως, υπάρχει κάποιο εμπόδιο. Ενδεχομένως, οι κοινοί αυστηρότεροι κανόνες ή τα υψηλότερα περιβαλλοντικά

πρότυπα (βιωσιμότητα) μπορεί να επιβραδύνουν την ανάπτυξη ή, αντίθετα, να προωθήσουν την ποιοτική ανάπτυξη και επομένως την πραγματική σύγκλιση (Chiu, 2008, σελ. 119).

Παρ' όλα αυτά, με την αυξανόμενη ευρωπαϊκή οικονομική ολοκλήρωση, το ζήτημα του ρόλου του κράτους στις ευρωπαϊκές μικτές οικονομίες είχε αρχίσει να εκτυλίσσεται θέτοντας ζητήματα από τη ρύθμιση στην εσωτερική αγορά σε ζητήματα επανεξέτασης οικονομικής τάξης. Με τη νομισματική ένωση, τη λειτουργία της και τις πρόσθετες απαιτήσεις στην έννοια της οικονομικής ένωσης σε σχέση με τη μακροοικονομική σταθεροποίηση, η έννοια της οικονομικής ένωσης της ΕΕ όπως καθορίζεται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ συνεπάγεται κάποιο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών, αλλά παρέμεινε ελλιπής σε σχέση με τις απαιτήσεις της νομισματικής ένωσης (Fort, Weber, 2006, σελ. 18-22).

Υπό το πρίσμα του ελλιπούς σχεδίου του Μάαστριχτ της ΟΝΕ στην οικονομική σφαίρα, τα κράτη- μέλη δεσμεύτηκαν σε κοινούς οικονομικούς στόχους και δείκτες υπό την επικεφαλίδα της Στρατηγικής της Λισαβόνας (2000-2010) για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς που παραδίδει και υιοθετεί μια (σχετικά νέα) μέθοδο συντονισμού σε επίπεδο ΕΕ (Bongardt, Torres, 2013, σελ. 29). Πιο συγκεκριμένα, προωθείται η ανοικτή μέθοδος συντονισμού και συνιστάται συναίνεση για την ανάγκη για μια κοινή απάντηση σε επίπεδο ΕΕ, όσον αφορά τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τον εκσυγχρονισμό, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από νέες πραγματικότητες και προκλήσεις, όπως η παγκοσμιοποίηση, η κοινωνία της πληροφορίας, η δημογραφική γήρανση και η αλλαγή του κλίματος, η ΕΕ δεν μπορεί να μείνει απαθής (Bongardt, Torres, 2013, σελ.98).

Πριν από τις εκρήξεις της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, κρίση του 2008 και η κρίση του δημόσιου χρέους το 2010, οι περισσότερες συζητήσεις για τη βιωσιμότητα της ΟΝΕ και τη νομιμότητά της εξέτασε τον αντίκτυπο της (έλλειψης) ευρωπαϊκής πολιτικής ολοκλήρωσης ως εξωγενή στη διαδικασία της νομισματικής ένωσης και της διακυβέρνησης. Οι ακαδημαϊκές και οι πολιτικές συζητήσεις κατά την πρώτη δεκαετία της ύπαρξης της ΟΝΕ επικεντρώθηκαν στο γεγονός ότι η λειτουργία της ΟΝΕ – βασικά περιοριζόμενη σε μια ενιαία νομισματική πολιτική ενός μεγέθους –

προκάλεσε παρενέργειες σε διάφορους τομείς πολιτικής, ενδεχομένως επηρεάζοντας τη συνοχή και την πραγματική σύγκλιση στην ευρωζώνη (Bongardt, Torres, 2013, σελ. 96).

Η κρίση του δημόσιου χρέους κατέδειξε το γεγονός ότι ορισμένες εσωτερικές πολιτικές δεν ήταν μόνο ασυμβίβαστες με τους δηλωμένους στόχους των αντίστοιχων κυβερνήσεων, αλλά αυτοί οι στόχοι ήταν επίσης μη βιώσιμοι. Αυτό κατέστησε προφανές ότι η αειφορία θέτει υπό αμφισβήτηση την ίδια τη λειτουργία της ΟΝΕ και των αντίστοιχων κρατών πρόνοιας, καθώς και την ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Με την πίεση της αγοράς, οι ασαφείς αναφορές στους ευρωπαϊκούς περιορισμούς στις εθνικές πολιτικές συζητήσεις μετατρέπονται σε μάλλον συγκεκριμένους και δεσμευτικούς περιορισμούς. Ωστόσο, μπροστά στην οικονομική και πολιτική αβεβαιότητα και τη σταδιακή, αλλά διστακτική και / ή ανεπαρκώς συντονισμένη διακυβερνητική δράση της ΕΕ είναι δύσκολο να πούμε αν η διαδικασία θα οδηγήσει σε μια εθνική και ευρωπαϊκή συναίνεση για μεταρρύθμιση (τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο) ή όλα αυτά οδηγούν σε πολιτική και κοινωνική διάσπαση (Bongardt, Torres, 2013, σελ. 79).

1.3. Οικονομική Σύγκλιση

Αν η νομισματική πολιτική είναι κεντρικά ρυθμιζόμενη, η οικονομική πολιτική βρίσκεται στην αρμοδιότητα των κρατών- μελών της ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, τα κράτη- μέλη *«οφείλουν να δρουν σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοικτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, να θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και να τις ασκούν έτσι ώστε να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, η κοινή οικονομική πολιτική συμπληρώνει την ενιαία νομισματική πολιτική.»*¹ (α ήταν παράλειψη αν δεν αναφερόταν ότι *«το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου στις 12 και 13 Δεκεμβρίου 1997 υιοθέτησε ένα ψήφισμα για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών κατά το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, το οποίο προσδιορίζει τους κανόνες του*

¹ http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/7/3/1/?lang=gr&all=1&s=1&e=10). Θ

ενισχυμένου συντονισμού, τόσο μεταξύ των συμμετεχόντων στο ευρώ κρατών μελών όσο και μεταξύ των κρατών αυτών και εκείνων που δεν θα συμμετέχουν ακόμη. Υπογράμμισε ιδιαίτερα ότι το Συμβούλιο οικονομικών και δημοσιονομικών υποθέσεων (ECOFIN) είναι στο επίκεντρο αυτού του συντονισμού, διευκρινίζοντας ότι οι υπουργοί των κρατών μελών της ζώνης ευρώ μπορούν να συνεδριάζουν ατύπως για να συζητούν θέματα συνδεδεμένα με τις ειδικές κοινές ευθύνες τους για το ενιαίο νόμισμα. Αυτή η «Ομάδα ευρώ» λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες συντονισμού των κρατών μελών που συμμετέχουν στη ζώνη ευρώ»²

Αν όλα αυτά ήταν μόνο η αρχή, θα περίμενε κανείς ότι και στην οικονομική κρίση η ΕΕ θα ανταποκρινόταν με μεθόδους σύγκλισης. Επομένως, «η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα σημαντικό σχέδιο για να δώσει την κατάλληλη ώθηση στην οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να ανακάμψει από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Η θεμελιώδης αρχή του ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας, το οποίο ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των 11 και 12 Δεκεμβρίου 2008, είναι η αλληλεγγύη και η κοινωνική δικαιοσύνη μέσω της προστασίας της απασχόλησης και δράσεων ως προς τις μακροπρόθεσμες προοπτικές εργασίας εκείνων που χάνουν τις εργασίες τους»³

1.4. Η εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Σύγκλισης (ΕΠΣ)

Η πολιτική συνοχής της ΕΕ δεν είναι μια εύκολη υπόθεση, διότι η κριτική που έχει ασκηθεί υπήρξε σταθερή στην ιστορία της ΕΕ. Όταν δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) στα μέσα της δεκαετίας του '70, ο Γερμανός Καγκελάριος Χέλμουτ Σμιτ υποστήριξε οι Εθνικές Κυβερνήσεις της εποχής έχουν ως κύριο μέλημα τους την οργάνωση και τη διοίκηση των

² (http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/7/3/1/?lang=gr&all=1&s=1&e=10).

³ (http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/7/3/1/?lang=gr&all=1&s=1&e=10).

κοινοτήτων (Manzella, 2009, σελ. 109). Επομένως, η προτεραιότητα έμμεσα δινόταν και πάλι στις κυβερνήσεις του κάθε κράτους-μέλους. Οι ακαδημαϊκοί σχολιαστές ήταν εξίσου επιφυλακτικοί επικρίνοντας την περιορισμένη έκταση και την κλίμακα του ταμείου, τον ασήμαντο αντίκτυπο και την εξάρτηση των κρατών – μελών όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία (Manzella, 2009, σελ.111-118).

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα για τους υπερασπιστές της πολιτικής συνοχής είναι η δυσκολία παροχής μια αξιόπιστης οικονομικής υπόθεσης βασισμένη σε αποδεικτικά στοιχεία τα οποία να αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητα της πολιτικής αυτής. Μετά από περισσότερο από τριάντα χρόνια παρέμβασης, η συνεισφορά της πολιτικής συνοχής στην οικονομική ανάπτυξη και την ανάπτυξη παραμένει αμφισβητήσιμη και αβέβαιη. Ένα ευρύ φάσμα αποτελεσμάτων αναφέρεται σε μια τεράστια βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα, κυμαινόμενο, στην καλύτερη περίπτωση ανάμεσα σε πολλές και αντικρουόμενες απόψεις (Manzella, 2009, σελ. 198).

Αυτή η αβεβαιότητα οδήγησε συχνά τους υποστηρικτές της πολιτικής να τονίσουν τις ευεργετικές επιπτώσεις που συνδέονται με την ποιοτική "προστιθέμενη αξία" που παράγεται από την πολιτική συνοχής. Οι απαιτήσεις πολυετούς προγραμματισμού έχουν ενθαρρύνει την υιοθέτηση πιο μακροπρόθεσμων και στρατηγικών προσεγγίσεων για την οικονομική ανάπτυξη σε διαφορετικά επίπεδα κυβέρνησης. Μια σειρά από συνθήκες παρακολούθησης, αξιολόγησης και ελέγχου θεωρείται ότι συνέβαλαν στη βελτίωση των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης και η απαίτηση να εμπλέκονται διάφοροι τύποι εταίρων στο σχεδιασμό και την κατασκευή και την υλοποίηση των προγραμμάτων, όπως υποστηρίζεται, ενθάρρυνε τη χάραξη πολιτικής και συνέβαλε σε ευρύτερες τάσεις αποκέντρωσης σε ολόκληρη την περιοχή της Ευρώπης (Piattoni, Polverari, 2016, σελ. 176). Από την πλευρά των δημοσιονομικών προοπτικών αναφέρθηκε ότι πρόσθετοι πόροι για οικονομική ανάπτυξη έχουν αξιοποιηθεί και γενικότερα, υποστηρίζεται

ότι η πολιτική συνοχής είχε αποτέλεσμα στο να κατευθύνει τις εθνικές προτιμήσεις προς τους ευρωπαϊκούς στόχους, μέσω μιας συνεχιζόμενης διαδικασίας εξευρωπαϊσμού των εθνικών θεσμών και της διάδοσης των ευρωπαϊκών αξιών. Ωστόσο, οι επιστήμονες αμφισβητούν και πάλι τη συμβολή των διαρθρωτικών ταμείων μέσα από διάφορα στοιχεία που δείχνουν τη μεταβλητότητα των επιπτώσεων στο χρόνο (Piattoni, Polverari, 2016, σελ. 179).

Σε πιο πρόσφατες συζητήσεις σχετικά με το μέλλον της πολιτικής σύγκλισης, τόσο οι επικριτές, όσο και οι υποστηρικτές τείνουν να συμφωνούν σχετικά με την ανάγκη για "εκσυγχρονισμό" της πολιτικής αυτής, στο πλαίσιο της αναγνώρισης της υπάρχουσας αδυναμίας της τρέχουσας προσέγγισης και των αναδυόμενων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή οικονομία, η κοινωνία και η ευρύτερη διαδικασία ολοκλήρωσης (Piattoni, Polverari, 2016, σελ. 18). Στο πλαίσιο αυτό της μεταρρύθμισης, η εργασία μας θα κάνει ένα βήμα πίσω στο χρόνο για να εξετάσει την προέλευση και την εξέλιξη της πολιτικής συνοχής με στόχο να αποκαλυφθεί η βασική της δυναμική και να αποκαλυφθεί η ιστορία της εν συντομία.

1.4.1. Συνθήκη της Ρώμης και πολιτική σύγκλισης

Ξεκινώντας από την πολιτική της σύγκλισης από τη Συνθήκη της Ρώμης παρατηρείται ότι η πολιτική συνοχής ήταν απύσχα και παρά την αναγνώριση της ύπαρξης ενός "περιφερειακού ζητήματος" σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες κατά τη σύμβαση της Μεσίνας του 1955, η προσοχή που δόθηκε στην περιφερειακή πολιτική στην ΕΕ ήταν ελάχιστη. Στο προοίμιο της Συνθήκης, οι ιδρυτές υπέγραψαν ότι δηλώνουν το στόχο τους για μείωση των διαφορών που υφίστανται μεταξύ των διαφόρων περιοχών και των περιφερειών και η καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων περιοχών να εξαλειφθεί. Το άρθρο 2 της Συνθήκης διευκρίνιζε επίσης ότι η Κοινότητα υποχρεούται να προωθήσει μια αρμονική ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας σε συνεχή και

ισορροπημένη έκταση Ωστόσο, στο κύριο σώμα της Συνθήκης, το περιφερειακό ζήτημα αντιμετωπίστηκε σε μεγάλο βαθμό έμμεσα, δηλαδή, μέσω διατάξεων σχετικά με ειδικές τομεακές πολιτικές, όπως η γεωργία, οι μεταφορές και το κράτος πρόνοιας (Molle, 2007). Το μόνο χρηματοπιστωτικό μέσο που δημιουργήθηκε για την άμεση προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης ήταν η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η οποία είχε μεταξύ των καθηκόντων της τη χορήγηση δανείων, η οποία διευκολύνει τη χρηματοδότηση σχεδίων για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών (Molle, 2017, σελ. 87).

Υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι για αυτή τη μάλλον ασαφή και προσεκτική προσέγγιση της πολιτικής σύγκλισης κατά την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο πρώτος λόγος αφορά το πολιτικό πλαίσιο της εποχής, αφού ενώ υπήρξαν κάποιες σημαντικές εμπειρίες στον τομέα αυτό, η πολιτική σύγκλιση εξακολουθούσε να είναι σε μεγάλο βαθμό ένας εκκολαπτόμενος τομέας πολιτικής. Επιπλέον, η πολιτική αυτή αποτελούσε ένα πολιτικά ευαίσθητο είδος, καθώς άγγιζε ζητήματα που σχετίζονται με τη σχέση μεταξύ της δημόσιας εξουσίας και της επιχειρηματικότητας, αλλά και με την εδαφική οργάνωση του κράτους. Επομένως, είναι κατανοητό ότι υπήρχε επιφυλακτικότητα για την ανάθεση αρμοδιοτήτων στον τομέα αυτό σ' έναν νεοσύστατο ευρωπαϊκό οργανισμό. Ο δεύτερος παράγοντας ήταν η επικρατούσα οικονομική οδός, η οποία γενικά δεν υποστήριζε τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης περιφερειακής πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο. Αντ' αυτού, δόθηκε έμφαση στην ανάγκη συντονισμού των εθνικών περιφερειακών πολιτικών. Τέλος, ο τρίτος λόγος επικεντρώνεται στο ότι δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι η Παγκόσμια Τράπεζα ιδρύθηκε αυτή την περίοδο και στις αρχές της δεκαετίας του 1950 αντιπροσώπευε μια περίοδο μεγάλων προσδοκιών για την ικανότητα των Τραπεζών Δημόσιων Επενδύσεων να ενεργοποιήσουν τη δυναμική της ανάπτυξης σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της ΕΕ. Στην οικονομική βιβλιογραφία της εποχής, η έλλειψη επαρκούς οικονομικού κεφαλαίου θεωρείται ως ένα από τα βασικά εμπόδια στη

δημιουργία της κανονικής δυναμικής της υποδομής και των βιομηχανικών επενδύσεων και, συνεπώς, της ανάπτυξης. (Molle, 2007, σελ. 103-109). Την περίοδο εκείνη, και με τη διόγκωση του περιφερειακού ζητήματος να είναι πιο έντονη από ποτέ, θεωρήθηκε απαραίτητη η παρέμβαση ώστε να αντιμετωπιστεί το ζήτημα. Στα πλαίσια της παρέμβασης αυτής έχουμε τη θέσπιση μιας σειράς διατάξεων που, όμως, δεν είχαν κανένα στοιχείο συνεκτικής υπερεθνικής προσέγγισης της περιφερειακής πολιτικής (Ανδρικοπούλου Ε, 2015, σελ. 112)

Εκτός από τις επεισοδιακές αναφορές σε αυτό το θέμα στα διάφορα άρθρα της Συνθήκης, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) σχεδιάστηκε ως διακυβερνητικός φορέας που ανήκει και διέπεται από τα κράτη- μέλη. Το καταστατικό της ήταν σαφές στο να ανατεθεί στα κράτη - μέλη ο τελευταίος λόγος σχετικά με το παραδεκτό των σχεδίων για δάνεια και η Τράπεζα είχε μόνο λειτουργικούς δεσμούς με το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Με παρόμοια λογική, οι εξαιρέσεις σχετικά με τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις και η περιφερειακή ανάπτυξη στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού σηματοδότησαν την πρόθεση των κρατών- μελών να διατηρήσουν την αυτονομία τους στην υποστήριξη των υποβαθμισμένων περιοχών όσον αφορά την ανάπτυξη τους. Επομένως, η περιφερειακή πολιτική δεν ήταν άγνωστη στην αρχή της ΕΚ, αλλά ήταν απλά η απόφαση για ανάθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή άμεσα μέσα από έναν παρεμβατικό ρόλο ευνοώντας αντίθετα μια οργάνωση που ελέγχεται από εθνικές κυβερνήσεις, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (Molle, 2007, σελ. 390).

1.4.2. Από τη Συνθήκη της Ρώμης ως το 1979

Η ανεπάρκεια της Συνθήκης της Ρώμης για την περιφερειακή πολιτική έγινε εμφανής Ελλείπει σταθερή νομική βάση και χωρίς συγκεκριμένες οδηγίες, η πρωτοβουλία για τη θέσπιση κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής ανήκει στην Επιτροπή. Η πρώτη δράση της Επιτροπής ήταν να διοργανώσει μια "Διάσκεψη για τις

περιφερειακές οικονομίες" το Δεκεμβρίου του 1961, στην οποία συμμετείχαν εθνικοί διαχειριστές με αρμοδιότητες στον τομέα αυτό και εμπειρογνώμονες. Το κύριο αποτέλεσμα ήταν να ξεκινήσει μια διαδικασία προβληματισμού σχετικά με τη δημιουργία ομάδων εργασίας που συγκρίνουν διαφορετικές εμπειρίες και τις μεθόδους, την ανάθεση εδαφικών μελετών και την προώθηση ανταλλαγών εμπειριών μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων. Σε θεσμικό επίπεδο, το αποτέλεσμα αυτής της εργασίας αναγνωρίστηκε επισήμως το 1964 στην Πρώτη Μεσοπρόθεσμη Οικονομική Κοινότητα της Κοινότητας και έθεσε τη βάση για την πρώτη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την περιφερειακή πολιτική το 1965. Το έγγραφο υποστήριξε τη δημιουργία μιας περιεκτικής περιφερειακής πολιτικής, η οποία συνεπάγεται τον συντονισμό των εθνικών πρωτοβουλιών με βάση προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης βασισμένα σε μια κοινή μεθοδολογία διατυπωμένη μέσω συμμετοχικής προσέγγισης (συμπεριλαμβανομένων των υπο-εθνικών και των κοινωνικών εταίρων) (Ανδρικοπούλου Ε, 2015, σελ. 108)

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η κοινοτική περιφερειακή πολιτική που βρισκόταν σταθερά στην ημερήσια διάταξη. Μετά την εξέταση των περιφερειακών προβλημάτων στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της γεωργικής πολιτικής ξεκίνησε η φάση έναρξης της πολιτικής με την έγκριση και το ψήφισμα στη διάσκεψη των αρχηγών κρατών του Παρισιού το 1972 (Molle, 2007). Με την ευκαιρία αυτή, τα κράτη- μέλη δήλωσαν την πρόθεσή τους να δώσουν άμεση προτεραιότητα στη διόρθωση των διαρθρωτικών και περιφερειακών ανισορροπιών στην Κοινότητα που θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την επίτευξη του στόχου στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (Molle, 2007). Για να βρεθεί μια κοινοτική λύση των περιφερειακών προβλημάτων, η Επιτροπή κλήθηκε να καταρτίσει μια έκθεση που θα αναλύει τα περιφερειακά προβλήματα στην Κοινότητα και θα υποβάλει πρόταση για τη δημιουργία Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης (Molle, 2007, σελ. 189).

1.4.3. Οι μεταρρυθμίσεις του 1979 και του 1984: η σταδιακή εξέλιξη της πολιτικής σύγκλισης

Οι ανεπάρκειες της νεοσυσταθείσας κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής ήταν σαφείς από την αρχή. Τα συμπεράσματα που ανιχνεύθηκαν από την πορεία της πρώιμης πολιτικής σύγκλισης ήταν ότι:

- Η ΕΕ χρειαζόταν πιο κατάλληλη πολιτική για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ευρωπαϊκής οικονομίας
- Πλάνο περισσότερο προσκολλημένο στους κοινοτικούς στόχους και τα κριτήρια που ήδη είχαν τεθεί από τις αξίες της ΕΕ με στόχο την ανάπτυξη περιοχών της Κοινότητας που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη
- Καλύτερα συντονισμένα μέσα (Γιώτη- Παπαδάκη, 2010, σελ. 14).

Η ανάγκη για την πολιτική της σύγκλισης ήταν ακόμη πιο πειστική υπό το φως του αλλαγμένου οικονομικού σεναρίου, μιας που η πετρελαϊκή κρίση έπληξε τόσο την ευρωπαϊκή οικονομία, όσο και τις οικονομικές συνθήκες πολλών κρατών- μελών. Η εμμονή και η εμβάθυνση των περιφερειακών ανισορροπιών απειλούσαν την εύρυθμη λειτουργία της ίδιας της κοινής αγοράς και της προσαρμογής και της επανεπεξεργασίας και πρόσθεσαν περαιτέρω περιπλοκότητα στην περιφερειακή Κοινότητα. Η ευκαιρία για μεταρρύθμιση προέκυψε με την απαίτηση για επανεξέταση του Συμβουλίου τον Ιανουάριο του 1978. Η διαδικασία ξεκίνησε ήδη από τον Ιούνιο του 1977 με την υποβολή από την Επιτροπή των «κατευθυντήριων γραμμών για την κοινοτική περιφερειακή πολιτική», παράλληλα με την απαίτηση για μια πιο λεπτομερή νομοθετική πρόταση. Μετά από μακρές διαπραγματεύσεις, οι τροποποιημένοι κανονισμοί εγκρίθηκαν το 1979 και από δημοσιονομικής απόψεως εξασφαλίστηκε 50% ετήσια αύξηση του ΕΤΠΑ για το επόμενο έτος, αν και το σύνολο παρέμεινε μέτριο ως ποσοστό του συνολικού προϋπολογισμού. Πιο σημαντικό όλων όμως ήταν οι ποιοτικές αλλαγές της πολιτικής και ειδικότερα η εισαγωγή ενός τμήματος εκτός ποσόστωσης για την υποστήριξη των δράσεων της Κοινότητας που προκύπτουν από προβλήματα κοινού ενδιαφέροντος (Γιώτη- Παπαδάκη, 2010, σελ. 19). Άλλες αλλαγές περιελάμβαναν έναν ενισχυμένο ρόλο για τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης και διεύρυνση του πεδίου των επιλέξιμων δαπανών υποδομής και κάποια απλούστευση των δαπανών όσον αφορά διοικητικές διαδικασίες και διαδικασίες πληρωμών. Τέλος, από την άποψη της αναπτυξιακής πολιτικής, η Επιτροπή ανέλαβε την ευθύνη της προετοιμασίας περιοδικών εκθέσεων

σχετικά με την κοινωνική και την κοινωνία, την οικονομική κατάσταση των περιφερειών της Κοινότητας, εντός των οποίων θα μπορούσε να προτείνει προτεραιότητες και κατευθυντήριες γραμμές. Μια δεύτερη αναθεώρηση της κοινοτικής περιφερειακής πολιτικής στα μέσα της δεκαετίας του 1980 εισήγαγε περισσότερο σημαντικές αλλαγές, παρά το δύσκολο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων (Γιώτη- Παπαδάκη, 2010, σελ. 98).

Παρ' όλα αυτά, τα έτη 'ευρωσκλήρωσης' από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 σηματοδοτήθηκαν από σοβαρές διαμάχες μεταξύ των κρατών- μελών σχετικά με τον κοινοτικό προϋπολογισμό και τη γενική καθυστέρηση των μεταρρυθμιστικών κινήσεων. Μέσα σε αυτό το δύσκολο σενάριο, τον Οκτώβριο του 1981, η Επιτροπή κατέθεσε μια πρώτη δέσμη προτάσεων για μεταρρυθμίσεις της περιφερειακής πολιτικής και αυτή θα έπρεπε να αναθεωρηθεί δύο χρόνια αργότερα εξαιτίας λόγω δυσκολιών στην επίτευξη συμφωνίας (Μαραβέγιας Ναπολέων - Τσινισιζέλης Μιχάλης, 2017, σελ. 29-37)

1.4.4. Το 1988 ως σταθμός για την Πολιτική Σύγκλισης

Σε αυτή την ιστορική βάση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε να μιλά για μια "νέα εποχή" για την περιφερειακή πολιτική της Κοινότητας. Υπό την ηγεσία του νέου Προέδρου Jacques Delors, η σημασία που αποδίδει η Επιτροπή στην πολιτική ήταν ξεκάθαρη και έθεσε έναν τολμηρό στόχο: να μετασχηματιστεί από ένα ουσιαστικά διακυβερνητικό οργανισμό σε ένα πραγματικό εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης με στόχο η ΕΕ να παράσχει μέσα από την πολιτική σύγκλισης αποτελεσματικές λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες της Κοινότητας (Βασιλείου, 2013, σελ. 29). Το πλαίσιο και η εποχή ήταν ευνοϊκές για αλλαγή κατά το Delors, ένα διάλειμμα ανάμεσα στα σύννεφα είχε προκύψει, λόγω δύο αλληλένδετων παραγόντων. Ο πρώτος ήταν το πρόγραμμα της εσωτερικής αγοράς, που αποτέλεσε το στυλοβάτη της στρατηγικής Delors για την επανέναρξη του προγράμματος σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ενίσχυση της συνοχής που υποβλήθηκε από την Επιτροπή ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη φιλόδοξη αυτή προσπάθεια ολοκλήρωσης και την αναγνώριση των δυνητικά επιβλαβών συνεπειών του

Προγράμματος του 1992 για τις ευάλωτες οικονομίες της Ένωσης Ο δεύτερος λόγος ήταν στενά συνδεδεμένος και διευκολυντικός παράγοντας, η προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην ΕΕ, οι οποίες έφεραν δύο πολύ φτωχότερα μέλη στην Κοινότητα (Βασιλείου, 2013, σελ. 67).

1.4.5. 1993-1999: Η περίοδος της αποκέντρωσης και της αποτελεσματικότητας

Ενώ το 1988 θεωρείται ορόσημο της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης, οι δύο μεταγενέστερες μεταρρυθμίσεις έχουν πιο περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, με κύριο στόχο την τελειοποίηση, ιδίως για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της πολιτικής αποκέντρωσης της ευθύνης έναντι των αρχών των κρατών- μελών. Το 1993, το πρώτο σύνολο μεταρρυθμίσεων πραγματοποιήθηκε για μια ακόμη φορά στο πλαίσιο του σημαντικού πλαισίου Αναθεώρησης της Συνθήκης και μετά την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, η Συνθήκη του Μάαστριχτ (που εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 1992) σηματοδότησε μια νέα εποχή στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση προβλέποντας την ίδρυση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) (Baun, Marek, 2014, σελ. 1009). Την ίδια περίοδο ενισχύεται επίσης η προτεραιότητα στην οικονομική και κοινωνική συνοχή καθιστώντας την βασικό στόχο της ΕΕ με την εσωτερική αγορά και την ΟΝΕ Επιπλέον, η Συνθήκη του Μάαστριχτ απαιτούσε από την Επιτροπή να δημοσιεύει έκθεση συνοχής κάθε τρία χρόνια, για να εξετάσει την πρόοδο που σημειώθηκε προς την κατεύθυνση αυτή (Baun, Marek, 2014, σελ. 1290). Η αυξημένη προτεραιότητα που αποδίδεται στη συνοχή αντανακλάται σε μια ουσιαστική οικονομική ώθηση και η συμφωνία για τη δέσμη μέτρων Delors II στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου το Δεκέμβριο του 1992 οδήγησε σε διπλασιασμό των πόρων που διατέθηκαν για την πολιτική συνοχής την περίοδο 1994-1991 Η συμφωνία για τη δέσμη κανονιστικών ρυθμίσεων ακολούθησε περίπου έξι μήνες αργότερα και όπως σημειώθηκε, οι βασικές αρχές διατηρήθηκαν στη θέση τους, αλλά με αρκετές τροποποιήσεις Πρώτον, όσον αφορά την αρχιτεκτονική πολιτικής, οι στόχοι αναδιαρθρώθηκαν και μετά την προσχώρηση της Σουηδίας και της Φινλανδίας το 1995 εισήχθη ένας νέος στόχος για τα προβλήματα του αραιοκατοικημένου πληθυσμού Δεύτερον, η χωρική κάλυψη αυξήθηκε από το 42% του κοινοτικού πληθυσμού στο 52% (το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης οφείλεται στη συμπερίληψη του νέου Länder της Γερμανίας) Τρίτον, η διαδικασία προγραμματισμού της ΕΕ και της πολιτικής συνοχής βελτιώθηκε με την εισαγωγή

του Ενιαίου Εγγράφου Προγραμματισμού και τέταρτον, το πεδίο εφαρμογής της αρχής της εταιρικής σχέσης διευρύνθηκε με τον καθορισμό ενός ρόλου των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων στον κανονισμό (Baun, Marek, 2014, σελ. 169).

Η επόμενη μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε το 1999 για να καλύψει την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006. Το οικονομικό κλίμα αυτή την περίοδο ήταν άσχημο με μια αυξανόμενη ανησυχία για την ανεργία, όπως αντικατοπτρίζεται στο προσθήκη ενός νέου τίτλου για την απασχόληση στη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997, και ισχυρές πιέσεις δημοσιονομικής εξυγίανσης σε ολόκληρη την ΕΕ, που συνδέονται εν μέρει με την εισαγωγή του ευρώ. Αυτές οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τους λόγους, διαφορετικούς από αυτούς από τις προηγούμενες μεταρρυθμίσεις, το μερίδιο της χρηματοδότησης που διατέθηκε για την πολιτική συνοχής για την περίοδο 2000-2006 και αυτή η περίοδος παρέμεινε σταθερή (Baun, Marek, 2014, σελ. 323). Από όλα αυτά, οι σκοποί που τέθηκαν ήταν οι ακόλουθοι:

- Αποκέντρωση της εφαρμογής σε επίπεδο κράτους- μέλους με την ανάθεση της βασικής ευθύνης για το περιεχόμενο του προγράμματος, τη διαχείριση, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση. Ειδικοί κανόνες καθορίζουν ειδικότερα τις ευθύνες των κρατών – μελών μέσω της απαίτησης ορισμού μιας διαχειριστικής αρχής για κάθε πρόγραμμα. Ο ρόλος της Επιτροπής Παρακολούθησης ήταν επίσης πιο σαφής και οι αρμοδιότητές ενισχύθηκαν, ενώ η Επιτροπή θα συμμετάσχει μόνο στις συσκέψεις με συμβουλευτικό χαρακτήρα. Όσον αφορά την αρχή της εταιρικής σχέσης, ο γενικός ορισμός παρέμεινε αμετάβλητος, αν και υπήρξε σαφέστερη δέσμευση για τη συμμετοχή του σε περιβαλλοντικές οργανώσεις και οργανώσεις ισότητας των φύλων
- Απλοποίηση προγραμματισμού και εφαρμογής, κυρίως με την πραγματοποίηση των προγραμμάτων που είναι λιγότερο λεπτομερές. Η έμφαση θα δοθεί στους άξονες προτεραιότητας, ενώ η λεπτομέρεια σε επίπεδο μέτρου (που καλύπτει τις ομάδες παρεμβάσεων και τους αντίστοιχους χρηματοδοτικούς πόρους, οι δείκτες επιδόσεων και οι δικαιούχοι) θα

αναπτυχθούν σε ένα μεταγενέστερο στάδιο συμπλήρωσης του προγράμματος μετά την έγκρισή τους

- Με αντάλλαγμα την αποκέντρωση και την απλούστευση, οι κανονισμοί εισήγαγαν έναν αριθμό αλλαγών που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και του ελέγχου των δαπανών και εντάσσονται σε μια νέα αρχή σχετικά με την αποτελεσματικότητα. Πρώτον, με βάση την παρακολούθηση και η υποβολή εκθέσεων, οι απαιτήσεις έγιναν πιο κανονιστικές. Δεύτερον, η αξιολόγηση ενισχύθηκε απαιτώντας πλήρη εκ των προτέρων αξιολόγηση, ενδιάμεση αξιολόγηση και τελική αξιολόγηση. Τρίτον, δημιουργήθηκε ένα «αποθεματικό επίδοσης», το οποίο αντιστοιχεί στο 4% του προγράμματος και οι κατανομές στα κράτη- μέλη θα συγκρατηθούν και θα ανατεθούν στο μέσο της περιόδου με προγραμματισμό με βάση τις οικονομικές επιδόσεις, τη διαχείριση και την αποτελεσματικότητα κριτηρίων. Τέλος, η δημοσιονομική διαχείριση και ο έλεγχος έγιναν πιο αυστηροί μέσω της εισαγωγής του λεγόμενου κανόνα $n + 2$ που απαιτεί δέσμευση χρηματοδότησης εντός δύο ετών και αυστηρότερων απαιτήσεων ελέγχου και ελέγχου, καθώς και επιβολή από την Επιτροπή των εποπτικών ευθυνών της κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού (Baun, Marek, 2014, σελ. 209).

1.4.6. Η περίοδος 2007-2018

Η πιο πρόσφατη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής στο πλαίσιο ενός συνδυασμού πολιτικών, οικονομικών και οικονομικών προβληματισμών, το οποίο είχε σημαντικές συνέπειες για το σχήμα και το περιεχόμενο της πολιτικής υλοποιήθηκε το διάστημα 2007-2013. Το πιο σημαντικό για την ανάπτυξη ήταν η διεύρυνση της ΕΕ το 2004 για την ένταξη 10 νέων κρατών- μελών με σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα εισοδήματος. Ο νέος χάρτης των αυξημένων περιφερειακών ανισοτήτων στην ΕΕ επρόκειτο να ενισχυθεί περαιτέρω με την ένταξη της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας. Ένας αναπόφευκτος και πολιτικά ευαίσθητος στόχος ήταν η δημοσιονομική μεταστροφή των πόρων της πολιτικής συνοχής από την ΕΕ15 προς τα νέα κράτη μέλη (Σταθάτος Σ., 2015, σελ. 98-109)

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας στην πολιτική συνοχής αυτό το διάστημα ήταν η αυξανόμενη σημασία που αποδίδεται στην ατζέντα ανάπτυξης και απασχόλησης της ΕΕ . Η στρατηγική της Λισαβόνας ξεκίνησε επίσημα το 2000, αλλά οι ανεπαρκείς επιδόσεις της οικονομίας της ΕΕ και οι δυσκολίες εφαρμογής της ήταν προφανείς σύντομα. Οι διαμάχες που ξέσπασαν το διάστημα αυτό αφορούσαν το γεγονός ότι οι δαπάνες της ΕΕ πρέπει να αντανakλούν καλύτερα τις προτεραιότητες της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση προτείνοντας την κατάργηση της ΚΓΠ, και η ριζική μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής μέχρι το 2010 ήταν ένα σοβαρό ζητούμενο, ώστε να δημιουργηθούν νέα ταμεία: ένα Ταμείο Σύγκλισης για στήριξη και την οικοδόμηση θεσμών και έμφαση στο ανθρώπινο και φυσικό κεφάλαιο σε χώρες χαμηλού εισοδήματος και ένα Ταμείο Αναδιάρθρωσης για τη στήριξη της οικονομικής αναδιάρθρωσης στο σύνολό της ΕΕ. Σε παρόμοια σημείωση, ορισμένα κράτη μέλη - ιδίως οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο - υπέβαλαν προτάσεις για τον περιορισμό της στήριξης της πολιτικής συνοχής στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη – μέλη (Σταθάτος Σ., 2015, σελ. 109)

Μετά από μια μακρά διαδικασία προβληματισμού και συζήτησης, η Επιτροπή υπέβαλε τη μεταρρύθμισή της σχετικά με τις προτάσεις για την πολιτική συνοχής της ΕΕ και τον ευρύτερο προϋπολογισμό της ΕΕ στις αρχές του 2004 από δύο χρόνια παρατεταμένων διαπραγματεύσεων καθορίστηκαν τα κύρια οικονομικά μεγέθη και οι παράμετροι της χρηματοδότησης της πολιτικής συνοχής και της κατανομής της σε όλους τους στόχους και τα κράτη- μέλη. Έτσι, οι διαθέσιμοι πόροι για την πολιτική συνοχής κατά την περίοδο 2007-2013 ανέρχονταν σε 347 δισεκατομμύρια ευρώ, που αντιπροσωπεύει το 35,7% του προϋπολογισμού της ΕΕ. Η κανονιστική δέσμη εγκρίθηκε το 2004 και στρατηγικοί στόχοι της ΕΕ για την πολιτική συνοχής προσδιορίστηκαν ως οι κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές (CSG), ενώ τα κράτη καθορίζουν τους εθνικούς στόχους και τη στρατηγική σε εθνικό επίπεδο και έτσι δημιουργείται το Στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς (ΕΣΠΑ) (Σταθάτος Σ., 2015, σελ. 208)

Η κύρια αλλαγή στο σύστημα προσδιορισμού περιοχών αφορά την Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και στόχος είναι η απασχόληση με όλες τις περιφέρειες εκτός του στόχου σύγκλισης. Τώρα πια ο στόχος είναι τα κράτη – μέλη να επιλέξουν σε ποια περιοχή θα είναι επιλέξιμα για στήριξη με πλήρη αυτονομία, ώστε να

συμπεριληφθούν σε αντίστοιχες περιφέρειες (NUTS I ή II) (Baun, Marek, 2014, σελ 78).

Παρ' όλη την ανάλυση που προηγήθηκε παραπάνω, όλοι πρέπει να θυμόμαστε ότι η σύγκλιση των οικονομιών είναι από τα βασικότερα σημεία στην Οικονομία, διότι στην ελεύθερη αγορά το κεφάλαιο και το εργατικό δυναμικό θα μετακινηθούν ανάλογα και έτσι οι διαφορές μεταξύ των χωρών θα εξαλειφθούν. Ωστόσο, η λέξη 'σύγκλιση' δεν μπορεί να αποδοθεί πλήρως αφού στη βιβλιογραφία το αποδεκτό μέτρο σύγκλισης δεν υφίσταται και ακόμη η σύγκλιση είναι μια εξελικτική διαδικασία, η οποία χαρακτηρίζει μόνο σχετικώς την πορεία των οικονομικών μεγεθών. Στην περίπτωση της ΕΕ, όμως, η δημιουργία αποτελεσματικής ανταγωνιστικής αγοράς ήταν το ζητούμενο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Ευρώπη ξεχωρίζει ως η περιοχή με την ταχύτερη σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, καθώς η ΕΕ επιτάχυνε την ανάπτυξη φτωχότερων χωρών μέσω της διεύρυνσης, της ενιαίας αγοράς και των διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων. Επιπλέον, η "μηχανή σύγκλισης" έχει δείξει τεράστια αντοχή στην πρόσφατη οικονομική κρίση και ύφεση. Το πιο εντυπωσιακό παράδειγμα είναι αυτό της Ρουμανίας, στην οποία είχαμε αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ από το 35% που ήταν το 2005 στο 58% το 2016. Την ίδια περίοδο η Πολωνία έγινε χώρα με υψηλότερο εισόδημα γρηγορότερα από οποιαδήποτε χώρα στον κόσμο εκτός από τη Νότια Κορέα (Costa Font, Joan & Perdakis, Laurie ,2018, σελ. 2008-2017)

Και όμως η μηχανή σύγκλισης έχει πάψει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των Ευρωπαίων. Η Ευρώπη βιώνει αυξανόμενες διαφορές με τη διεύρυνση των διαφορών παραγωγικότητας μεταξύ των επιχειρήσεων και την αυξανόμενη ανισότητα στο εργατικό εισόδημα. Η επιτάχυνση των τεχνολογικών αλλαγών οδηγεί σε ένα αδιέξοδο. Καθώς οι θέσεις εργασίας της Ευρώπης δίνουν ολοένα και μεγαλύτερη έμφαση σε μη συνηθισμένα γνωστικά καθήκοντα που είναι συμπληρωματικά προς τις εργασίες που καλούνται να κάνουν οι εργαζόμενοι, οι εργαζόμενοι με υψηλή ειδίκευση βλέπουν τα εισοδήματά τους να αυξάνονται. Εν τω μεταξύ, οι εργαζόμενοι με χαμηλή ειδίκευση χάνουν, καθώς οι χειρωνακτικές θέσεις εργασίας καθίστανται λιγοστές. Ενώ οι μεθοριακές επιχειρήσεις της Ευρώπης είναι μεταξύ της παγκόσμιας

ελίτ, οι καθυστερημένες επιχειρήσεις της καθίστανται ολοένα και πιο πίσω από τους παγκόσμιους ανταγωνιστές. Αυτή η αυξανόμενη διάσταση έχει χωρική διάσταση, καθώς ευδοκίμων χώρες, περιφέρειες και πόλεις με υψηλή συγκέντρωση εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση και μεθοριακές επιχειρήσεις, ενώ άλλα μέρη χαλαρώνουν. (Costa Font, Joan & Perdakis, Laurie 2018, 2000)

Η Παγκόσμια Τράπεζα πρότεινε πρόσφατα ότι η Ευρώπη πρέπει να αναβαθμίσει τη μηχανή σύγκλισης για να συμβαδίσει με τις τεχνολογικές αλλαγές και να εξασφαλίσει ότι η οικονομική ανάπτυξη θα συνεχίσει να προσφέρει καλύτερο βιοτικό επίπεδο για όλους τους Ευρωπαίους. Αυτή η "μηχανή σύγκλισης 2.0" θα επικεντρωνόταν στην εξίσωση ευκαιριών για τους ανθρώπους και τις επιχειρήσεις σε όλη την Ένωση.

Καθώς οι επιχειρήσεις σε χώρες και περιοχές της Νότιας Ευρώπης αντιμετωπίζουν ένα λιγότερο υποστηρικτικό περιβάλλον για επιχειρηματική δραστηριότητα και καινοτομία από ό, τι οι συνομήλικοί τους στο βορρά, παραμένουν μικρές και σχετικά μη παραγωγικές και λιγότερο πιθανό να υιοθετήσουν νέα τεχνολογία. Οι μικροεπιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το 42% της απασχόλησης στη Νότια Ευρώπη, αλλά μόνο το 20% στη Βόρεια Ευρώπη όπου είναι επίσης πιο παραγωγικές. Η προκύπτουσα στασιμότητα στην παραγωγικότητα υπονομεύει τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης. Με σημαντικές διαφορές στο επιχειρηματικό περιβάλλον μεταξύ των περιφερειών και των χωρών της ΕΕ, οι κυβερνήσεις πρέπει να επανεξετάσουν τους κανονισμούς και την επιβολή τους σε όλες τις πόλεις και τις περιφέρειες, προκειμένου να διασφαλίσουν τις επιχειρήσεις να βρουν ίσους όρους ανταγωνισμού και ίσες ευκαιρίες. Επιχειρήσεις στις περιφέρειες που υστερούν στην Ευρώπη θα επωφεληθούν ιδιαίτερα από αυτές τις πολιτικές. Εν τω μεταξύ, οι χώρες της Βόρειας Ευρώπης αποτελούν παράδειγμα για το πώς θα υποστηριχθεί η υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών και τεχνολογιών μέσω της χρηστής υποδομής των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, των κινήτρων για έρευνα και ανάπτυξη που χρηματοδοτείται από επιχειρήσεις, μηχανισμοί δημόσιας χρηματοδότησης και καθεστώτα πνευματικής ιδιοκτησίας που προωθούν κερδοφόρες σχέσεις μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, και μια σταθερή προσφορά εργαζομένων και διαχειριστών υψηλής ικανότητας.

Η ισότητα των ευκαιριών για τους ανθρώπους αρχίζει με την εξασφάλιση ότι όλα τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνωστικές και κοινωνικά-συναισθηματικές θεμελιώδεις δεξιότητες όπως η ανάγνωση, τα μαθηματικά, η επίλυση προβλημάτων και οι ομαδικές δεξιότητες για να προετοιμαστούν για μια αγορά εργασίας που καθοδηγείται ολοένα και περισσότερο από την τεχνολογία (Costa Font, Joan & Perdikis, Laurie 2018, σελ. 198)

Ανακεφαλαιωτικά, το 1957 γίνεται λόγος για τις περιφερειακές διαφορές εντός της ΕΕ και το 1958 δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ το 1975 το Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι γεγονός (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Το 1993 η Συνθήκη του Μάαστριχτ εισάγει την έννοια του Ταμείου Συνοχής και την αρχή της επικουρικότητας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Στην περίοδο μεταξύ 1994-1999 οι πόροι διπλασιάζονται για τα Ταμεία που θα στηρίξουν τη σύγκλιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014). Το 2000 οι προτεραιότητες που προέρχονται από τη Συνθήκη της Λισαβόνας είναι η καινοτομία, οι θέσεις εργασίας και όσες χώρες βρίσκονται στο κατώφλι της εισόδου τους στην ΕΕ λαμβάνουν ειδική χρηματοδότηση και εμπειρογνομosύνη, ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλότερα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Το σημαντικότερο όμως ζήτημα είναι αν η ΕΕ θα συνεχίσει να εστιάζει στην πολιτική συνοχής των λιγότερα αναπτυγμένων χωρών. Στο σημείο αυτό είναι κρίσιμης σημασίας να εξετάσουμε την ταυτότητα της ευρωπαϊκής πολιτικής σύγκλισης του σήμερα.

1.4.7 Η Έννοια της Οικονομικής Αλληλεγγύης στην ΕΕ

Έπρεπε να παρέλθουν αρκετά χρόνια από τη στιγμή της ίδρυσης των Κοινοτήτων προκειμένου να συντελεστεί η ενσωμάτωση της «οικονομικής αλληλεγγύης» στις Συνθήκες, δίπλα από τη εκ του άρθρου 5 της Συνθήκης για την ΕΟΚ «θεσμική αλληλεγγύη», η οποία εκφράστηκε μέσω της Πολιτικής για την Οικονομική, την Κοινωνική και την Εδαφική Συνοχή, η οποία έλαβε τη τωρινή της μορφή μέσα από τη «Συνθήκη του Μάαστριχτ» (Borsi & Metiu, 2015). Έχοντας ως σημείο εκκίνησης το ακόλουθο πολιτικό τρίπτυχο «ανταγωνισμός που διεγείρει,

συνεργασία που ενισχύει και αλληλεγγύη που ενώνει» που εξέφρασε ο τότε Πρόεδρος της Επιτροπής Jacques Delors, αποτέλεσε τον αρχιτέκτονα του έργου της Πολιτικής Συνοχής (Ross & Jenson, 2017). Ο Delors Υποστήριξε πως «αυτή, μέσω της μείωσης των οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών ανισοτήτων που εξακολουθούν να υπάρχουν μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης, αποσκοπεί στην προστασία της ενιαίας αγοράς και της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας τόσο στο συνολικό όσο και στο περιφερειακό επίπεδο» (Ross & Jenson, 2017, pp. 114).

Μέσω της συντονισμένης δράσης ανάμεσα στο Ταμείο Συνοχής και στα άλλα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία, τα οποία μεταβίβαζαν πόρους μέσα από τον κοινοτικό προϋπολογισμό προς τις χώρες των οποίων οι περιφέρειες ήταν λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και περιφέρειες, πραγματοποιήθηκε η εγκαθίδρυση της «αναδιανεμητικής Ένωσης» / «Redistributive ή Transfer Union» αποτελώντας την μεγαλύτερη έως τώρα έκφραση οικονομικής αλληλεγγύης αναμεταξύ των Μελών της ΕΕ (Thalassinos & Dafnos, 2015, σελ. 106). Παρόλα αυτά η Συνθήκη του Μάαστριχτ, αν και προωθούσε την εφαρμογή της οικονομικής αλληλεγγύης, προέβη στον αποκλεισμό από το πεδίο της εφαρμογής της την «Οικονομική και Νομισματική Ένωση» (ONE), που η ίδια τότε εγκαθίδρυσε (De Grauwe, 2018, σελ. 29). Τοιουτοτρόπως δύναται να εξηγηθεί η ύπαρξη της διάταξης του άρθρου 103 της Συνθήκης για την ΕΚ (πλέον ΣΛΕΕ) και της περίφημης «ρήτρας μη διάσωσης» / «no - bailout clause», μέσω των οποίων καθιερώθηκε ο αποκλεισμός κάθε δυνατότητας χρηματοδοτικής συνδρομής, υπό την μορφή έκφρασης αλληλεγγύης, προς την κατεύθυνση ενός Κράτους-μέλους που αντιμετώπιζε χρηματοδοτικά προβλήματα είτε από την πλευρά των υπολοίπων Κρατών-μελών είτε από την ΕΕ αυτούσια (Feld, Kalb, Moessinger & Osterloh, 2017, σελ. 98-99). Ωστόσο η πραγματοποίηση χρηματοδοτικής συνδρομής από την Ένωση προς την κατεύθυνση ενός Κράτους-μέλους «σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών» ήταν επιτρεπτή με βάση το άρθρο 100 παρ. 1 και 2 της Συνθήκης για την ΕΚ (πλέον αρθρο 122 παρ. 1 και 2 ΣΛΕΕ) είτε «για την αντιμετώπιση της οικονομικής κατάστασης, ιδίως εάν ανακύψουν σοβαρές δυσκολίες στον εφοδιασμό με ορισμένα προϊόντα, ιδίως στον τομέα της ενέργειας» είτε στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το συγκεκριμένο Κράτος-μέλος «αντιμετωπίζει δυσκολίες ή διατρέχει μεγάλο κίνδυνο να αντιμετωπίσει

σοβαρές δυσκολίες, οφειλόμενες σε φυσικές καταστροφές ή έκτακτες περιστάσεις που εκφεύγουν από τον έλεγχό του» (Οικονόμου, 2015, σελ. 67).

Η προαναφερθείσα διάταξη αποτέλεσε κάποιου είδους εξαίρεση της «ρήτρας μη διάσωσης», η οποία ερχόταν, ωστόσο, σαν τέτοια προκειμένου να επιβεβαιώσει τον κανόνα, με βάση τον οποίο δεν γινόταν να πραγματοποιηθεί η μεταβίβαση πόρων από την πλευρά των πλουσιότερων Κρατών-μελών της Ευρωζώνης προς αυτή των οικονομικά ασθενέστερων υπό την μορφή επίδειξης αλληλεγγύης στα πλαίσια της ΟΝΕ. Έτσι μπορεί να εξηγηθεί το γεγονός πως απέναντι στο πλήθος των ποικίλων διαρθρωτικών ταμείων, τα οποία λειτουργούσαν στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής, η ΕΕ βρέθηκε δίχως μηχανισμούς χρηματοδοτικής συνδρομής, τη στιγμή που ξέσπασε το έτος 2010 η κρίση χρέους στα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης. Η «ρήτρα μη διάσωσης», η οποία βρέθηκε στον πυρήνα των συζητήσεων κατά το διάστημα της διαχείρισης της εν λόγω κρίσης χρέους, σύμφωνα με τους αρχιτέκτονες της ΟΝΕ είχε ως στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του κοινού νομίσματος αλλά και την καταπολέμηση του λεγόμενου «ηθικού κινδύνου», ο οποίος θα ενισχυόταν από κάθε τυχόν πρόβλεψη μηχανισμών αλληλεγγύης (Atik, 2015, σελ. 109).

Η Πολιτική Συνοχής, με βάση τα μέχρι τώρα δεδομένα, είναι η κυριότερη και συγχρόνως η κορυφαία μορφή εκδήλωσης αλληλεγγύης ανάμεσα στα Κράτη-μέλη της ΕΕ, καθώς μέσα από την εν λόγω Πολιτική η Ένωση σύμφωνα με το άρθρο 174 της Συνθήκης για την Λειτουργία της ΕΕ «αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών». Η ανάπτυξη της Πολιτικής Συνοχής έλαβε σταδιακή μορφή, και ιδίως μετά την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (έτος 1987), όντας εν συναρτήσει τόσο με τη διαδικασία της ολοκλήρωσης της Εσωτερικής Αγοράς όσο και με τις διαδοχικού χαρακτήρα διευρύνσεις των Κοινοτήτων. Η Εσωτερική Αγορά διαμόρφωνε την προοπτική μιας καθολικής αύξησης των επιπέδων ανάπτυξης και απασχόλησης, αν και στην πραγματικότητα η ενίσχυση του βαθμού του ανταγωνισμού εντός των πλαισίων της επρόκειτο να οξύνει ακόμα περισσότερο τις οικονομικές ανισοροπίες ανάμεσα στις χώρες και επομένως και στις περιφέρειες της (McCann & Ortega-Argiles, 2015, σελ. 8-13).

Εξαιτίας του γεγονότος πως η ελεύθερη κυκλοφορία, καθαυτή των προϊόντων και κεφαλαίων αδυνατούσε να αποφέρει την επιθυμητή σύγκλιση ανάμεσα στα κράτη-μέλη, θεωρήθηκε απαραίτητο η εν λόγω σύγκλιση να προαχθεί μέσα από τη μεταφορά χρηματοδοτικών πόρων, η οποία θα οργανωνόταν σε κοινοτικό επίπεδο όπως και μέσα από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, προς τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και περιφέρειες, αποσκοπώντας τοιουτοτρόπως στην άμβλυνση των ανισοτήτων. Ωστόσο εξαιτίας των διαδοχικών διευρύνσεων ήταν απολύτως λογικό να προκληθούν καταστάσεις «αναπτυξιακών κενών» μέσα στα όρια της Εσωτερικής Αγοράς. Αυτό επιβεβαιώνεται και μέσω του γεγονότος πως η εμβάθυνση, σε όλες τις περιπτώσεις, τόσο της οικονομικής αλληλεγγύης όσο και της Πολιτικής Συνοχής συντελούνταν είτε ύστερα από την εκάστοτε διεύρυνση είτε εν όψει αυτής. Με την πάροδο του χρόνου (Fratesi & Wishlade, 2017, σελ. 193-198)

Η Πολιτική Συνοχής έγινε «ζωτικής σημασίας για την ακέραια ανάπτυξη και την σταθερή επιτυχία της Ένωσης» (Slander & Wostner, 2018, σελ. 723), ενώ πλέον η χρηματοδότησή αυτής δεσμεύει το μεγαλύτερο τμήμα του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ. Η χρηματοδότηση της προαναφερθείσας Πολιτικής έχει ως συνεπαγόμενο τις ευρείας κλίμακας μεταφορές πόρων εκ των αναπτυγμένων οικονομικά μελών, μέσα από την αυξημένη συνεισφορά τους στα συστήματα των ιδίων πόρων της ΕΕ, προς την κατεύθυνση των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών και περιφερειών και κατά συνέπεια τη λειτουργία ενός «αναδιανεμητικού ενωσιακού μηχανισμού» (Transfer Union) (Holt et al., 2017, σελ. 982). Τον εν λόγω μηχανισμό συγκροτούν τα ακόλουθα διαρθρωτικά ταμεία ή αλλιώς «Ταμεία Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου»:

- I. το «Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης»
- II. «το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο»
- III. «το Ταμείο Συνοχής»
- IV. «το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης»
- V. «το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας»

Την αποστολή των προαναφερθέντων ταμείων καθορίζει η Συνθήκη για την Λειτουργία της ΕΕ, ενώ η λειτουργία τους θεμελιώνεται σε κοινούς κανόνες, των οποίων ο καθορισμός συντελείται πριν από την έναρξη της εκάστοτε επταετούς

Προγραμματικής Περιόδου. Παρόλα το μέγεθος το οποίο θα λάβει η μεταφορά των πόρων δεν αποτελεί κάτι δεδομένο αλλά αντιθέτως προκύπτει μέσα από σκληρές και επίπονες διαπραγματεύσεις οι οποίες συντελούνται κατά το διάστημα της υιοθέτησης του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (Bachtler & Ferry, 2015, σελ. 208).

1.4.8. Οι λόγοι καθιέρωσης της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής

Ένα κοινό στοιχείο το οποίο διέπει κάθε υπάρχουσα περιφέρεια του πλανήτη, και συνεπώς και τις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αυτό της ύπαρξης σημαντικών αναπτυξιακών διαφοροποιήσεων ανάμεσα στα κράτη-μέλη όπως και στο εσωτερικό των εν λόγω κρατών. Στην περίπτωση της ΕΕ το συγκεκριμένο φαινόμενο ύστερα από την πραγματοποίηση της εκάστοτε διεύρυνσης διαρκώς εντεινόταν. Σαφώς είναι εξαιρετικά δύσκολο να πραγματοποιηθεί μία κατηγοριοποίηση των χωρών και περιφερειών σε προηγμένες και καθυστερημένες αναπτυξιακά λόγω της σχετικότητας που διέπει το συγκεκριμένο θέμα και επομένως, οποιαδήποτε τέτοιου είδους διάκριση αναφέρεται σε μία δεδομένη χρονική στιγμή. Επομένως είναι απολύτως λογικό να υπάρχουν περιοχές οι οποίες στο παρελθόν λογίζονταν ως ανεπτυγμένες ενώ πλέον βρίσκονται σε κατάσταση ύφεσης, αλλά και αντιστρόφως περιοχές οι οποίες παλαιότερα βρίσκονταν αντιμέτωπες με τρομερές δυσκολίες σήμερα να συγκαταλέγονται μεταξύ των προηγμένων αναπτυξιακά). Επί της ουσίας, εκείνο το οποίο έχει πραγματικά βαρύνουσα σημασία δεν είναι το σημείο στο οποίο εντοπίζεται μία χώρα όσον αφορά την ανάπτυξη τους, αλλά οι αναπτυξιακές δυνατότητες τις οποίες διαθέτει εν γένει και συνολικά. Ακριβώς στις προαναφερθείσες δυνατότητες θεμελιώνεται η λογική και η ύπαρξη των κονδυλίων, και φυσικά η ορθολογική κατανομή και διαχείριση τους, μέσω των οποίων το ευρωπαϊκό οικοδόμημα επιχειρεί διαρκώς να αναδιαμορφώνεται και να βελτιώνεται.

Πιο συγκεκριμένα, εάν εξετάσει κάποιος τον χάρτη της Ένωσης, μπορεί να διακρίνει πως σε μεγάλο βαθμό και ιδίως κατά τα προηγούμενα χρόνια, το σύνολο των προηγμένων οικονομικά και αναπτυξιακά περιφερειών εντοπιζόταν στην περιοχή του κεντρικού πυρήνα της Ευρώπης, καλύπτοντας μόνο ένα ποσοστό της τάξεως του 14% του συνόλου της ευρωπαϊκής επικράτειας ενώ συγχρόνως στον εν λόγω κομμάτι κατοικούσε σχεδόν το 1/3 του πληθυσμού. Επίσης λόγω του γεγονότος πως για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα το εν λόγω τμήμα της ΕΕ παράγαγε το 1/2 του συνολικού ΑΕΠ είχε συνέπεια να αποδοθεί στο σύνολο των περιφερειών αυτών, το

οποίο είχε ως νοητές απολήξεις τις πόλεις του Λονδίνου, των Βρυξελλών και του Παρισιού, το προσωνύμιο του «Χρυσού Τριγώνου». Τα επίπεδα τα οποία άγγιζε η ανάπτυξη στις συγκεκριμένες περιφέρειες διέφεραν κατά κόρον από τα αντίστοιχα εξαιρετικά χαμηλά των υπόλοιπων περιφερειών της Ένωσης. Ωστόσο η χαώδης αυτή απόκλιση, πέρα από τις προφανείς συνέπειες που είχε στις χώρες και στις περιφέρειες που υπολείπονταν, επέφερε συνέπειες και στις περιφέρειες οι οποίες εδράζονταν στον αναπτυξιακό πυρήνα, συνέπειες τύπου της κυκλοφοριακής συμφόρησης, της μεγάλης περιβαλλοντικής επιβάρυνσης, αύξησης των προβλημάτων υγείας, γεγονός που καθιστούσε την ανάγκη για αναδιαμόρφωση των τρόπων λειτουργίας της ΕΕ απαραίτητη (Fratesi & Wishdale, 2017, σελ. 308-327).

Όσον αφορά τις περιφέρειες οι οποίες εμφάνιζαν χαμηλότερα επίπεδα ανάπτυξης, αυτές αντιμετώπιζαν ένα ευρύ φάσμα από δυσκολίες και προβλήματα. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονταν περιοχές οι οποίες παλαιότερα είχαν διαμορφώσει κάποιας μορφής έντονη βιομηχανική δραστηριότητα, η οποία ωστόσο πλέον υποβαθμίστηκε λόγω της διαδικασίας αποβιομηχάνισης που τότε διενεργήθηκε οδηγώντας τις περιφέρειες αυτές σε οικονομικό μαρασμό αλλά και αστική υποβάθμιση, περιοχές, ανάμεσα στις οποίες συγκαταλέγονται και οι ελληνικές, οι οποίες είχαν θεμελιώδη λίθο της ανάπτυξης τους την γεωργική παραγωγή και την αλιεία, αλλά και περιοχές οι οποίες λόγω της γεωγραφικής τους θέσης βρίσκονταν απελπιστικά απομακρυσμένες τα μεγάλα κέντρα οικονομικής δραστηριότητας (Percoco, 2017, σελ. 98). Επίσης πρέπει απαραίτητως να πραγματοποιηθεί αναφορά και στα χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης από τα οποία χαρακτηρίζονταν οι νεοεισερχόμενες χώρες της «Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης / ΚΑΕ», οι οποίες μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και για μερικά χρόνια ακόμα βρέθηκαν σε εξαιρετικά δυσχερή οικονομική κατάσταση. Όλοι οι προαναφερθέντες παράγοντες οδήγησαν με μαθηματική ακρίβεια στην διαμόρφωση ενός ιδιαίτερος ανομοιογενούς και εξαιρετικά ασύμμετρα ανεπτυγμένου ευρωπαϊκού χώρου, ο οποίος αποτελούσε τροχοπέδη όσον αφορά την εκπλήρωση του ευρωπαϊκού οράματος το οποίο ως θεμέλιο του θεωρούσε την ύπαρξη ισότητας ευρύτερα μεταξύ των πολιτών και ισότητας ευκαιριών ειδικότερα (McCann, 2015, σελ. 109).

Επομένως είναι απολύτως εύλογο η ΕΕ, εδώ και πολλά χρόνια να επιδιώκει την επίτευξη της ενίσχυσης των ασθενέστερων περιφερειών ανά κράτος-μέλος μέσα

από την υλοποίηση ποικίλων προγραμμάτων και δράσεων. Εντός των πλαισίων λοιπόν της εν λόγω οικονομικής ολοκλήρωσης, που επιδιώκεται από την Ένωση, θεωρήθηκε αναγκαία η διαμόρφωση μίας κοινώς συντονισμένης Περιφερειακής Πολιτικής, η οποία θα έχει συμπληρωματικό ρόλο ως προς τις εθνικές πολιτικές, συντονίζοντας τις. Πιο συγκεκριμένα ο στόχος τον οποίο θέτει η ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής, ο οποίος αναγράφεται εντός των άρθρων 2 και 4 και του τίτλου XVII της «Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας» είναι ο ακόλουθος: «προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, καθώς και η επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης, ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης», με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα να αποσκοπεί, με βάση το άρθρο 158, «στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διάφορων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των λιγότερο ευνοημένων περιοχών ή νήσων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών.» (as in Williams, 2018, σελ. 168).

Ειδικότερα, οι κύριοι λόγοι για τους οποίους καθιερώθηκε η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική, με βάση τα όσο προκύπτουν από την εξέταση της σχετικής βιβλιογραφίας (Κόνσολας, 1997, σσ.325 – 328, Ramajo et al., 2008, σσ.551-567, Μιτούλα & Εconomou, 2007, σελ. 320), δύνανται να συνοψιστούν υπό την μορφή των ακόλουθων «επιχειρημάτων» / «arguments»:

- ✓ του «έννομου συμφέροντος» / the “vested interest” argument
- ✓ της «οικονομικής στόχευσης» / the “financial targeting” argument
- ✓ των «συνεπειών της ολοκλήρωσης» / the effects of integration” argument
- ✓ του «συντονισμού» / the “co-ordination” argument
- ✓ των «συνεπειών των άλλων πολιτικών της ΕΕ» / the “effects of other EU policies” argument
- ✓ της «περαιτέρω ολοκλήρωσης» / the “further integration” argument

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το επιχείρημα του «έννομου συμφέροντος», η ύπαρξη εννοιών όπως αυτή της «Κοινότητας» και της «Ένωσης» συνεπάγεται ότι πρέπει να υπάρχει η αποδοχή ενός κοινού ενδιαφέροντος το οποίο θα ξεπερνά τα όρια των εθνικών κρατών (Sidjanski, 2000, σελ. 208). Πράγματι η ΕΕ αποτελεί μία εκ των μεγαλύτερων αγορών όσον αφορά τα βιομηχανικά αγαθά στον κόσμο. Με την πάροδο του χρόνου, τα μέλη της ΕΕ επιδιώκουν διαρκώς την μετατροπή τους σε πιο

«ολοκληρωμένες οικονομίες», μέσω της καλλιέργειας εμπορικών δεσμών αλλά και μέσω των προνομίων που αποφέρει η ύπαρξη της Ενιαίας Αγοράς, τύπου της ελευθερίας κίνησης κεφαλαίων, υπηρεσιών κλπ. Επομένως οι επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται εντός της Κοινότητας, είναι απολύτως λογικό να βασίζονται στην ύπαρξη μίας υγιούς και αναπτυσσόμενης ευρωπαϊκής αγοράς η οποία θα χαρακτηρίζεται από μία αυξανόμενη ζήτηση προϊόντων ποιότητας. Επιπροσθέτως, το γεγονός πως υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε παράγοντες όπως η μισθοδοσία, το κόστος παραγωγής κλπ. εντός των ορίων της ΕΕ, συμβάλλει στην διατάραξη του ανταγωνισμού έχοντας ως απότοκο τη μετεγκατάσταση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε άλλες περιοχές, καθιστώντας την λειτουργία του ενιαίου νομίσματος εξαιρετικά δύσκολη καθώς δεν λειτουργεί το σύνολο των οικονομιών υπό παρόμοιες συνθήκες. Κατ' επέκταση, οι χαμηλότερου επιπέδου επιδόσεις μερικών οικονομιών, τύπου Ελλάδας, Ιρλανδίας, Ισπανίας και Πορτογαλίας (αποτελούν και τις λεγόμενες χώρες συνοχής), έχουν ως συνέπεια το συνολικό ευρωπαϊκό οικοδόμημα να καθίσταται πιο ασθενές, πιο τρωτό και φυσικά λιγότερο ανταγωνιστικό, γεγονός το οποίο έγινε εντόνως αισθητό κατά το διάστημα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 2009 (Clark, Feldman, Gertler & Wojcik, 2018, σελ. 99).

Εάν ληφθούν υπόψιν όλα τα προαναφερθέντα, τότε γίνεται εμφανές πως στα πλαίσια της Ενιαίας Αγοράς πως η οικονομική ευημερία την οποία γνωρίζουν οι πολίτες ενός κράτους έως ένα βαθμό καθορίζει και η ευημερία των υπολοίπων κρατών της Ένωσης. Κατά συνέπεια οι κάτοικοι της εκάστοτε περιοχής, έχουν ως έννομο συμφέρον τη διασφάλιση της μείωσης των περιφερειακών προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες άλλες περιφέρειες. Τοιουτοτρόπως, μέσω της περιφερειακής πολιτικής διαμορφώνεται ένας μηχανισμός ο οποίος καθιστά δυνατή την εμπλοκή οποιουδήποτε κράτους-μέλους της Ένωσης σε πολιτικές οι οποίες ενισχύουν την οικονομική δραστηριότητα στις περιοχές των υπολοίπων κρατών-μελών. Η σπουδαιότητα του εν λόγω μηχανισμού εδράζεται στο γεγονός πως όσο υψηλότερα επίπεδα αγγίζει η ολοκλήρωση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, τόσο μεγαλύτερες διαστάσεις λαμβάνουν τα «δευτερογενή αποτελέσματα» / “spillover effects” που έχει η πολιτική ενός μέλους στα υπόλοιπα, που επί της ουσίας αφορούν παράγοντες τύπου της ισότητας, της αποτελεσματικότητας και των μη οικονομικής φύσεως οφελών, οδηγώντας τοιουτοτρόπως ολοένα και πιο κοντά στην επίτευξη τους

στόχου της σύγκλισης των κρατών σε όλους του τομείς. Αναλυτικότερα, εντός των πλαισίων της Κοινότητας, δεν είναι επιτρεπτό με βάση τις αξίες στις οποίες αυτή θεμελιώνεται, να σημειώνονται έντονες διαφοροποιήσεις όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο ανά περιοχή, καθώς και το να μην υπάρχει ισότιμη διάχυση των οφελών σε όλες τις περιοχές (Farole, Rodriguez-Pose & Storper, 2011, σελ. 109-110).

Και τέλος, πρέπει να αναφερθούν και τα οφέλη τα οποία αποφέρει η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και δεν είναι οικονομικής φύσεως τύπου της διατήρησης της κουλτούρας και των ηθών και εθίμων της εκάστοτε περιοχής, τα οποία αποτελούν παράγοντες οι οποίοι καθιστούν τους πολίτες της Ένωσης σαφώς πιο φιλικά διακείμενους προς την Ένωση και πολύ πιο συνεργάσιμους, ενώ μειώνει της πιθανότητες διάχυσης φαινομένων τύπου του ευρωσκεπτικισμού. Ιδίως εφόσον η ΕΕ σαν θεσμός δεν αποσκοπεί αποκλειστικά στην επίτευξη της ολοκλήρωσης σε οικονομικό επίπεδο, αλλά και σε μία ευρύτερη ολοκλήρωση η οποία θα καλύψει πτυχές κοινωνικές και πολιτικές, τότε η καταστρατήγηση μίας ανάλογης περιφερειακής πολιτικής αποκτά βαρύνουσα σημασία (Artelaris, Kallioras & Petrakos, 2010, σελ. 83).

Έπειτα, το επιχείρημα το οποίο αφορά την «οικονομική στόχευση» έγκειται στο γεγονός πως μερικές χώρες-μέλη τύπου της Ελλάδας και της Ιρλανδίας, παρόλο που προβαίνουν στην άσκηση κάποιας εθνικής περιφερειακής πολιτικής δεν διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς πόρους προκειμένου να επιτύχουν την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες τους και τα οποία είναι σαφώς μεγαλύτερα και περισσότερα από τα αντίστοιχα των ανεπτυγμένων χωρών. Τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης που επιχειρούν να υλοποιήσουν είναι δαπανηρά και κατά κανόνα βασίζονται στον προϋπολογισμό των κρατών αυτών, επιβαρύνοντας τοιούτοτρόπως ακόμα περισσότερα οικονομικά τα εν λόγω κράτη. Κατά συνέπεια η διαμόρφωση και ακόμα περισσότερο η υλοποίηση μίας ενεργούς περιφερειακής πολιτικής από πλευράς των συγκεκριμένων κρατών καθίσταται σχεδόν αδύνατη. Επομένως, είναι απόλυτα λογική η υπόθεση πως δίχως την παροχή των ενισχύσεων που αφορούν την υλοποίηση αντίστοιχων προγραμμάτων από την πλευρά της Κοινότητας προς τις χώρες αυτές, οι ήδη υπάρχουσες ανισότητες θα είχαν αγγίξει ακόμα υψηλότερα επίπεδα. Συν τοις άλλοις, ακόμα και στις περιπτώσεις χωρών τύπου της Γερμανίας και της Γαλλίας, εντός των οποίων η

ύπαρξη περιφερειακών ανισοτήτων είναι πολύ μικρότερη, τους παρέχεται η δυνατότητα περαιτέρω υποστήριξης της ήδη υπάρχουσας περιφερειακής πολιτικής, παρόλο που σαφώς ο παραπάνω τύπος χωρών δεν χρειάζεται στον ίδιο βαθμό την οικονομική ενίσχυση (Bouzarovski & Tirado Herrero, 2017, σελ. 108). Όμως μόνο η ΕΕ σαν θεσμός έχει τη δυνατότητα μεταφοράς οικονομικών πόρων τους οποίου λαμβάνει από τις πιο πλούσιες περιφέρειες, προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες αποσκοπώντας στην τόνωση της οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης και συνοχής. Η προαναφερθείσα μεταβίβαση οικονομικών πόρων έχει ως απότοκο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εν λόγω περιοχών όσον αφορά το πεδίο της προσέλκυσης επενδύσεων και αυτό της ενίσχυσης των ήδη υπάρχουσών πηγών οικονομικής ανάπτυξης.

Στη συνέχεια το επιχείρημα το οποίο σχετίζεται με τις «συνέπειες της ολοκλήρωσης» θεμελιώνεται πάνω σε δύο υποθέσεις οι οποίες ωστόσο υπογραμμίζουν την αντιφατικότητα που το διέπει, η οποία και συνέβαλε στο να αποτελέσει αντικείμενο σε πληθώρα συζητήσεων που αφορούν το συγκεκριμένο θέμα. Αρχικά, με βάση ποικίλους υπολογισμούς είναι εύλογο να υποστηριχθεί πως η υπάρχουσα διαδικασία οικονομικής ολοκλήρωσης, εάν αφηθεί αποκλειστικά στους μηχανισμούς στους οποίους βασίζεται δίχως κάποια ρυθμιστική η κανονιστική παρέμβαση από πλευράς της Κοινότητας, θα οδηγήσει σε αποτελέσματα πλήρως αντίθετα από τα επιθυμητά, καθώς η προοπτική της «απόκλισης» / “divergence” φαντάζει πολύ πιθανότερη συγκριτικά με την υπό κανονικές συνθήκες οικονομική «σύγκλιση» / “convergence”. Υπάρχει η πεποίθηση πως, οι συνέπειες που αποφέρει η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, σε συνάρτηση με τις αλληπάλληλες διευρύνσεις της Ένωσης έχουν ως απότοκο την πρόκληση τουλάχιστον βραχυπρόθεσμων, αλλά εξαιρετικά σημαντικών οικονομικών και όχι μόνο επιπτώσεων, το μέγεθος των οποίων φυσικά διαφοροποιείται ανά περιφέρεια και χώρα-μέλος (Heckmann & Schnapper, 2016, σελ. 23-27)

Βέβαια σε βάθος χρόνου, με βάση την μέχρι τώρα εμπειρία, στις περιπτώσεις των ανεπτυγμένων οικονομιών τις οποίες διέπει υψηλός βαθμός ολοκλήρωσης, οι προαναφερθείσες περιφερειακές ανισότητες σταδιακά περιορίζονται μεγεθυντικά, κάτι που ωστόσο δεν συμβαίνει στον επιθυμητό βαθμό στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλα αυτά ακόμα και υπό τις δεδομένες συνθήκες, η ΕΕ

είναι αυτή που λογίζεται ως η πλέον αρμόδια όσον αφορά την επίλυση των προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες στη διάρκεια της διαδικασίας της ολοκλήρωσης. Συνεπώς και με βάση τα προαναφερθέντα, η καθιέρωση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής συνοχής μπορεί να θεωρηθεί το πλέον κατάλληλο βήμα τόσο όσον αφορά την αντιμετώπιση των δυσκολιών που ανακύπτουν από την διαδικασία της ολοκλήρωσης όσο και προς την κατεύθυνση της περαιτέρω επιδιωκόμενης ολοκλήρωσης και σύγκλισης.

Η περίπτωση του επιχειρήματος του «συντονισμού» συνδέεται με την αναγκαιότητα για συντονισμό ανάμεσα στις περιφερειακές πολιτικές τις οποίες ασκούν τα κράτη-μέλη και οι εκάστοτε Περιφερειακές Αρχές τους σε συλλογικό επίπεδο. Αυτό γιατί υπάρχει ένα ευρύ φάσμα από δρώντες στον τομέα της διαμόρφωσης της περιφερειακής πολιτικής τύπου των εκάστοτε κυβερνήσεων και των περιφερειακών Αρχών των κρατών-μελών, των τοπικών συμβουλίων, των φορέων του ιδιωτικού τομέα, των μη εκλεγμένων φορέων ανάπτυξης αλλά και συμπράξεων ανάμεσα σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς / ΣΔΙΤ. Συνεπώς, αυτός ο μεγάλος αριθμός φορέων σε συνδυασμό με την απουσία κάποιο γενικότερου συντονισμού είναι σχεδόν σίγουρο πως θα αποτελέσει τροχοπέδη για την επίτευξη των επιθυμητών στόχων στο σύνολο των βαθμίδων των δρώντων (Landesmann, 2015, σελ. 29). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί, η εξαιρετικά πιθανή, απώλεια ενδεχόμενων παραθύρων ευκαιρίας που αφορούν αναπτυξιακές δράσεις, η οποία μπορεί να οφείλεται στην πολυπλοκότητα που διέπει τα μέσα βοήθειας τα οποία θα προσφέρουν οι εκάστοτε μεμονωμένοι φορείς. Συνεπώς μέσω του συντονιστικού ρόλου που αναλαμβάνει η Ευρωπαϊκή Ένωση αποκτά τη δυνατότητα πραγματοποίησης επεμβάσεων οι οποίες σχετίζονται με την παροχή ενίσχυσης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές σε ειδικές περιπτώσεις. Άρα μέσω της ανάληψης του ρόλου του «Υπερεθνικού Συντονιστικού Φορέα» / “Supranational Coordinating Agency” η Ευρωπαϊκή Ένωση δύναται να μεγιστοποιήσει και σε βάθος χρόνου να βελτιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα που έχει η πολιτική Συνοχής (Busuioc & Groenleer, 2012, σελ. 20-28).

Αμέσως μετά ακολουθεί το επιχείρημα το οποίο σχετίζεται με τις «συνέπειες των υπολοίπων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και σε γενικές γραμμές εστιάζει στην προσπάθεια ελαχιστοποίησης των συνεπειών που έχουν οι άλλες περιφερειακές

πολιτικές πάνω στο ζήτημα των περιφερειών. Πιο συγκεκριμένα, είναι γεγονός πως η πλειοψηφία των πολιτικών που ασκούνται εντός των πλαισίων της ΕΕ χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από μία περιφερειακή διάσταση, είτε πρόκειται για την περίπτωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, είτε για αυτές της Εμπορικής Πολιτικής και της Πολιτικής Ανταγωνισμού, η οποία πέρα από τα πιθανά οφέλη σε κάθε περίπτωση αποφέρει και ορισμένες βαρύνουσες σημασίας αρνητικές συνέπειες στις περιφέρειες. Κατά συνέπεια η ΕΕ καλείται να επιλύσει και ζητήματα τα οποία προκαλούνται με έμμεσο τρόπο στις περιφέρειες, καταφεύγοντας στη λύση της επιμέρους ανάλυσης των εν λόγω ζητημάτων ανά περιφέρεια, επιδιώκοντας τοιουτοτρόπως την ελαχιστοποίηση τους (Geppert & Stephan, 2008, σελ. 290)

Τελευταίο επιχείρημα αποτελεί αυτό της «περαιτέρω ολοκλήρωσης» και το οποίο κατά βάση θεμελιώνεται στις ελλείψεις που διέπουν την πολιτική ολοκλήρωσης εν γένει. Βασικό κορμό του εν λόγω επιχειρήματος αποτελεί η πεποίθηση πως η επίτευξη μίας δίκαιης διανομής όσον αφορά τις ωφέλειες της ολοκλήρωσης μέσω της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής μπορεί να έχει ως απότοκο της την εμφύσηση στα κράτη-μέλη της επιθυμίας για πραγματοποίηση περαιτέρω ενεργειών οι οποίων θα συμβάλλουν στην πραγματοποίηση της σύγκλισης μεταξύ των κρατών και συνεπώς της ολοκλήρωσης. Παρόλα αυτά η προαναφερθείσα θέση έγκειται σε αρκετά θεωρητικό επίπεδο καθώς δεν υπάρχει κάτι που να υποδεικνύει με τρόπο κανονιστικό πως σε περίπτωση που επέλθουν ορισμένα επιτυχή αποτελέσματα μέσω της περιφερειακής πολιτικής, αυτομάτως τα κράτη θα επιζητήσουν την περαιτέρω πλήρη ολοκλήρωση (Weill, 2009, σελ. 109). Το γεγονός αυτό έως ένα βαθμό ενισχύει την αντιφατικότητα του εν λόγω επιχειρήματος.

Η μείωση των υπαρχουσών ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων είναι ο κεντρικός άξονας πάνω στον οποίο θεμελιώνεται η περιφερειακή πολιτική του συνόλου των χωρών-μελών της ΕΕ, η άσκηση της οποίας για πολλά χρόνια συντελούνταν σε επίπεδο εθνικό αποφέροντας σημαντικά αποτελέσματα. Αυτό έχει ως συνέπεια μία μερίδα ατόμων να υποστηρίζει πως κάθε άλλο παρά απαραίτητη είναι η συγκρότηση κάποιου συστήματος το οποίο θα αποτελείται από στόχους και μέσα περιφερειακής πολιτικής σε ένα κεντρικό επίπεδο. Η προαναφερθείσα θέση βασίζεται κυρίως σε παράγοντες τύπου της υπερσυγκέντρωσης εξουσιών στα Κοινοτικά Όργανα, της επιβολής λύσεων οι οποίες θα είναι

ομοιόμορφες παρόλο που θα αφορούν ζητήματα που το καθένα έχει διαφορετική υφή και της δυσκολίας διάχυσης των αποτελεσμάτων που αποφέρει η περιφερειακή πολιτική αποκλειστικά στις περιφέρειες που το έχουν ανάγκη (Borsi & Metiou, 2015, σελ. 284). Τα παραπάνω επιχειρήματα παρόλο που σίγουρα διαθέτουν λογική βάση, στάθηκαν σαφώς ανεπαρκή και ανίκανα να εμποδίσουν την ΕΕ στο να προβεί στη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής ή αλλιώς Πολιτικής Συνοχής. Εξάλλου πέραν των ειδικών επιχειρημάτων υπέρ της ύπαρξης μίας ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, η ύπαρξη των αρχών της «επικουρικότητας» και της «εταιρικής σχέσης» καθαυτή, καταδεικνύει τον δρόμο τον οποία θα έπρεπε να ακολουθήσει η ΕΕ όσον αφορά την επίλυση του ζητήματος των εσωτερικών ανισοτήτων.

1.4.9. Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ιστορική Αναδρομή

Οι αλληπάλληλες διευρύνσεις που είχαν ως απότοκο τις αυξημένες περιφερειακές ανισότητες, οι προσπάθειες για πιο μεγάλη κοινωνική και οικονομική συνοχή, με τον τρόπο που αυτή εκφράστηκε μέσω της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης του έτους 1986, όπως και η διαρκώς μεγαλύτερη ενίσχυση των διαδικασιών της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, που ενδεχομένως θα προξενήσει διεύρυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, έφεραν την περιφερειακή πολιτική στο επίκεντρο της πολιτικής σημασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλο που σχεδόν όλες οι χώρες-μέλη εφαρμόζουν ένα είδος εθνικής περιφερειακής πολιτικής, έχοντας ωστόσο έντονες διαφορές και διαφοροποιημένους στόχους μεταξύ τους, τελικώς η εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής αποφέρει ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα (Ανδρικοπούλου & Καυκαλάς, 2000, σελ. 190). Η ύπαρξη οικονομικής ή θεσμικής αδυναμίας από πλευράς των πιο φτωχών χωρών στα ζητήματα περιφερειακής πολιτικής, η ύπαρξη άνισων περιφερειακών επιπτώσεων εξαιτίας της οικονομικής ολοκλήρωσης και μερικών ακόμα ευρωπαϊκών πολιτικών (τύπου της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, της πολιτικής Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης) οι οποίες δεν εφαρμόζουν κριτήρια τα οποία θα εξασφάλιζαν την περιφερειακή ισορροπία και αναδιανομή, όπως και το γεγονός πως η επίλυση ορισμένων περιφερειακών προβλημάτων στα πλαίσια μιας χώρας-μέλους μπορεί να

αποφέρει όφελος και στα υπόλοιπα μέλη, αποτελούν ορισμένα μόνο εκ των πλεονεκτημάτων που έχει η εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής (Μπέλλου, 2006, σελ. 78).

Παρόλη την απουσία ενός κοινά αποδεκτού ορισμού, ως περιφερειακή πολιτική μπορεί να οριστεί το άθροισμα των παρεμβάσεων οι οποίες αποσκοπούν στην τόνωση της ποιότητας αλλά και στη διασφάλιση της επάρκειας όσον αφορά τις παραγωγικές και κοινωνικές υποδομές, στην ενίσχυση του κεφαλαίου και φυσικά των ανθρώπινων πόρων όπως και των δομών και των μηχανισμών διοίκησης των περιοχών που έχουν μία αναπτυξιακή υστέρηση, προκειμένου να υπάρξει βελτίωση των παραγωγικών τους εξειδικεύσεων και ενίσχυση ή διεύρυνση των ανταγωνιστικών τους πλεονεκτημάτων (Petraκος, Rodriguez-Pose & Ronolis, 2005, σελ. 293). Επί της ουσίας, στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής περιλαμβάνονται παρεμβάσεις εκ μέρους κρατικών (είτε εθνικών είτε ευρωπαϊκών) φορέων οι οποίοι αποσκοπούν τόσο στη μείωση των ανισοτήτων όσο και στην ανάπτυξη των σε μικρότερο βαθμό ανεπτυγμένων περιφερειών προκειμένου να καταστεί πιθανότερη η επίτευξη της επιθυμητής οικονομικής σύγκλισης (Ανδρικοπούλου, 1995, σελ. 299). Αντίστοιχες ευρωπαϊκές παρεμβάσεις αποτελεί η ύπαρξη των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) αλλά και των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ), τα οποία εστιάζουν στην αντιμετώπιση μεγάλων προβλημάτων, τύπου του χαμηλού επιπέδου του «κατά κεφαλήν ΑΕΠ», της παραγωγικότητας, αλλά και της υψηλού επιπέδου ανεργίας, στις περιπτώσεις των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών (Bradley, 2006, σελ. 29). Στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η άσκηση της περιφερειακής πολιτικής συντελείται μέσα από τα Διαθρωτικά Ταμεία. Θεμελιώδης στόχος της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής είναι η επίτευξη της εξισορρόπησης των περιφερειακών ανισοτήτων εντός του ευρωπαϊκού χώρου, όπως και η επίλυση των προβλημάτων τα οποία ενδέχεται να ανακύψουν εξαιτίας της ολοκλήρωσης της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς και της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Πετράκος, 2000, σελ. 109). Ο εν λόγω στόχος υποδηλώνεται μέσω της επίτευξης κοινωνικής και οικονομικής συνοχής (τοιουτοτρόπως αναφέρεται κατά βάση στα επίσημα κείμενα της ΕΕ) που θα οδηγήσει στην περαιτέρω σύγκλιση στον οικονομικό και όχι μόνο τομέα. Μία ενδεχόμενη αποτυχία όσον αφορά την εκπλήρωση του

στόχου θα προξενήσει σημαντικά προβλήματα στην ευρύτερη διαδικασία της ολοκλήρωσης, καθώς και τριγμούς στα θεμέλια του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Η πρώτη εμφάνιση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την λεγόμενη έκθεση του Werner (1970), που συντάχθηκε το έτος 1970 και στα πλαίσια της αναφερόταν πως η ύπαρξη περιφερειακών ανισοτήτων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι ενάντια στους στόχους της ONE (Πετράκος, 2004,σελ413), όπως και με το σχηματισμό του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το έτος 1975 (Ανδρικοπούλου, 2000, σελ. 329). Σημεία-σταθμούς ακόμα αποτέλεσαν η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του έτους 1986 αλλά και η πραγματοποίηση της μεταρρύθμισης των διαρθρωτικών Ταμείων η οποία πραγματοποιήθηκε το έτος 1988 (Ανδρικοπούλου, 1995, σελ. 400). Κατά το διάστημα μεταξύ του 1975 και του 1988 μοναδικό έρεισμα της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής αποτέλεσε το ΕΤΠΑ και αποσκοπούσε στην υποστήριξη και στη συμπλήρωση των προσπαθειών που έκαναν οι χώρες-μέλη, μέσω συγχρηματοδότησης μεμονωμένων επενδυτικών σχεδίων βασικών υποδομών και ορισμένων παραγωγικών επενδύσεων, υπό την προϋπόθεση πως τα εν λόγω έργα να εντάσσονταν στο πλαίσιο των εθνικών περιφερειακών πολιτικών (Ανδρικοπούλου, 2000, σελ. 287).

Ήδη στα πλαίσια της Συνθήκης της Ρώμης του έτους 1957 είχε διατυπωθεί πως στόχος είναι «...να ισχυροποιηθεί η ενότητα των οικονομιών τους και να εξασφαλιστεί η αρμονική τους ανάπτυξη, μειώνοντας τις υπάρχουσες διαφορές και την οπισθοδρόμηση των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών». Μολαταύτα, η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική εμφανίστηκε σχετικά εν συγκρίσει με τις υπόλοιπες κοινοτικές πολιτικές (κατά το ξεκίνημα της δεκαετίας του '70), λόγω της ύπαρξης ενός σχετικά ομοιογενούς ευρωπαϊκού χώρου μεταξύ των έξι κρατών-μελών, που εμφάνισε αμελητέες περιφερειακές ανισότητες. Μοναδική περιοχή η οποία αντιμετώπιζε ουσιαστικά περιφερειακά προβλήματα αποτελούσε η Νότια Ιταλία. Συνεπώς, τα περιφερειακά προβλήματα και συνεπώς και οι οικονομικές ανισότητες ήταν εσωτερικά ζητήματα της εκάστοτε χώρας (Cuadrado-Roura & Parellada, 2013, σελ. 188). Παρόλα αυτά, εξαιτίας της διεύρυνσης του έτους 1973 (Ηνωμένο Βασίλειο, Δανία, Ιρλανδία) και ακόμα περισσότερο εξαιτίας εκείνων του έτους 1981 (Ελλάδα) και του έτους 1986 (Ισπανία, Πορτογαλία), σε συνδυασμό με

την πραγματοποίηση της ένωσης της Ανατολικής Γερμανίας με τη Δυτική, το θέμα των περιφερειακών προβλημάτων εντάθηκε σημαντικά. Άμεση εξέλιξη αποτέλεσε η διαμόρφωση της περιφερειακής πολιτικής η οποία αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση του εν λόγω προβλήματος, και που αποτέλεσε προτεραιότητα ως πολιτικός στόχος (Bradley, 2006, σελ. 19).

Οι συνεχόμενες διερευνήσεις είχαν ως συνέπεια και την πραγματοποίηση αντίστοιχων αναθεωρήσεων και τροποποιήσεων στον τομέα της λειτουργίας του ΕΤΠΑ, που πραγματοποιήθηκαν κατά τα έτη 1979, 1984 και 1988. Η αναθεώρηση που πραγματοποιήθηκε το έτος 1988 λογίζεται ως η σημαντικότερη εξέλιξη στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ από τη δημιουργία του ΕΤΠΑ και έπειτα, καθώς για πρώτη φορά η περιφερειακή πολιτική λαμβάνει κεντρική θέση ανάμεσα στις ευρωπαϊκές πολιτικές (Petraikos & Psycharis, 2004, σελ. 443). Μέσω της αναμόρφωσης του έτους 1988 εισήχθη ο πολυετής προγραμματισμός, διαμορφώθηκαν τα ανάλογα πολυετή προγράμματα των υποπεριόδων 1989-1993, 1994-1999, 2000-2006 και συγχρόνως αυξήθηκαν ιδιαίτερα οι διαθέσιμοι πόροι. Συν τοις άλλοις, πραγματοποιήθηκε ο καθορισμός ενιαίων κριτηρίων κατάταξης των περιφερειών (ευρέως γνωστά ως NUTS), ο ορισμός εδαφικών και θεματικών στόχων, καθώς και των βασικών αρχών πάνω στις οποίες θα βασίζονται οι εκάστοτε παρεμβάσεις που πραγματοποιούν τα Διαρθρωτικά Ταμεία (όπως είναι οι αρχές της συγκέντρωσης, ο προγραμματισμός, η εταιρική σχέση και η προσθετικότητα) (Πετράκος & Ψυχάρης, 2004, σελ. 398).

Στα χρόνια που ακολούθησαν πραγματοποιήθηκαν αλλαγές μικρότερης σημασίας. Η περιφερειακή πολιτική όσον αφορά την περίοδο μεταξύ του 1994 και του 1999 ενισχύθηκε περισσότερο, λόγω της πρόθεσης σχηματισμού του ενιαίου νομισματικού χώρου, και λιγότερο λόγω της διεύρυνσης του έτους 1995 (Αυστρία, Φιλανδία και Σουηδία), που επί της ουσίας δεν αύξησε παραπάνω τα επίπεδα των περιφερειακών ανισοτήτων που υπήρχαν στην ΕΕ. Οι εν λόγω νεοεισερχόμενες χώρες διέθεταν ένα αρκούντως υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ χαρακτηριζόταν από χαμηλού επιπέδου περιφερειακές ανισότητες εντός τους Παρατηρήθηκε μία αύξηση των στόχων σε έξι, ενώ ο αριθμός των αρχών διατηρήθηκε σταθερός. Σημαντικότερες αλλαγές συντελέστηκαν κατά την περίοδο 2000-2006, όταν για λόγους περαιτέρω απλοποίησης υπήρξε μείωση των στόχων σε τρεις και διατήρηση του αριθμού των

αρχών ως έχειν. Τέλος, υπήρξε καθορισμός τριών νέων στόχων κατά την περίοδο 2007-2013, με αυτόν της σύγκλισης να είναι ο σημαντικότερος εξ αυτών. Οι αλλαγές οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα των δύο τελευταίων προγραμματικών περιόδων κρίθηκαν απαραίτητες λόγω της πρόσφατης, μεγαλύτερης αλλά και συνθετότερης διεύρυνσης που πραγματοποιήθηκε ποτέ στα πλαίσια της ΕΕ. Η εν λόγω διερεύνηση περιλαμβάνει την είσοδο 12 νέων κρατών-μελών και είναι η συνθετότερη, λόγω του γεγονότος αφορά χώρες που υστερούν αρκετά σε οικονομικούς όρους συγκριτικά με την ΕΕ των 15 χωρών-μελών (Sapir et al., 2004, σελ. 109).

1.4.10 Χρηματοδοτικές Διατάξεις

1.4.10.1 Χρηματοδοτικά μέσα

Για την περίοδο μεταξύ 2000-2006, διατέθηκε για το σκοπό της χρηματοδότησης των διαρθρωτικών παρεμβάσεων της ΕΕ το ποσό των 213 δις ευρώ. Από το συνολικό ποσό τα κονδύλια τα οποία προορίζονταν για τα Διαρθρωτικά Ταμεία ανερχόταν στα 195 δις ευρώ. Εξαιτίας της υπάρχουσας ανάγκης για συγκέντρωση των παρεμβάσεων στις περιφέρειες οι οποίες έχουν το μεγαλύτερο αριθμό προβλημάτων, ο στόχος 1 λάμβανε το μεγαλύτερο κομμάτι των κονδυλίων και συγκέντρωνε το 70% του συνόλου των κονδυλίων που διέθεταν τα Διαρθρωτικά Ταμεία, που σε αριθμούς μεταφράζεται σε 137 δις ευρώ σε διάστημα 7 ετών.

Στη διαδικασία της χρηματοδότησης του στόχου 1 συμμετέχει το σύνολο των Διαρθρωτικών Ταμείων (δηλαδή ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ τμήμα "προσανατολισμού" και ΧΜΠΑ).

Την χρηματοδοτική κατανομή που πραγματοποιείται ανά κράτος μέλος και αφορά τις πιστώσεις αναλήψεως υποχρεώσεων στα πλαίσια του στόχου 1 και την μεταβατική στήριξη των Διαρθρωτικών Ταμείων την πραγματοποιούν τα αρμόδια όργανα με βάση την απόφαση 1999/501/ΕΚ [Επίσημη Εφημερίδα L194, 27.07.1999] της Επιτροπής. Η κατανομή πραγματοποιείται με τον ακόλουθο τρόπο:

Πίνακας 1 Χρηματοδοτική κατανομή ανά κράτος μέλος

Κράτος-μέλος	Στόχος 1 (σε εκατ. ευρώ)	Μεταβατική στήριξη (σε εκατ. ευρώ)
Γερμανία	19229	729
Αυστρία	261	0
Βέλγιο	0	625
Ισπανία	37744	352
Φινλανδία	913	0
Γαλλία	3254	551
Ελλάδα	20961	0
Ιρλανδία	1315	1773
Ιταλία	21935	187
Κάτω Χώρες	0	123
Πορτογαλία	16124	2905
Ηνωμένο Βασίλειο	5085	1166
Σουηδία	722	0

Πίνακας 2 Συμμετοχή των Ταμείων

	Στόχος 1	Στόχος 2	Στόχος 3
Διαθέσιμα κονδύλια σε δις ευρώ	135,90	22,50	24,05

Ποσοστό των Διαρθρωτικών Ταμείων	69,70%	11,50%	12,30%
Ποσοστό κάλυψης του πληθυσμού	22,2%	18% πριν την διεύρυνση και 31% μετά	-
Χώρες Δικαιούχοι	Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, ΗΒ, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Φινλανδία, Σουηδία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία	Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, ΗΒ, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Φινλανδία, Σουηδία, Λουξεμβούργο	Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, ΗΒ, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Φινλανδία, Σουηδία, Λουξεμβούργο, Κύπρος, Σλοβακία, Τσέχικη Δημοκρατία

Πηγή: http://ec.europa.eu/agenda2000/public_en.pdf

Η συμμετοχή που έχουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία στα πλαίσια του στόχου 1 διαμορφώνεται κατά κανόνα με βάση το παρακάτω ανώτατο όριο: πρέπει να αποτελεί το 75 % του ανώτατου ορίου που έχει το συνολικό επιλέξιμο κόστος και, κατά ευρύτερο κανόνα, το 50 % τουλάχιστον των συνολικών επιλέξιμων δημοσίων δαπανών. Σε ορισμένες περιπτώσεις το εν λόγω ποσοστό ενδέχεται να αγγίξει έως και το 80%. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν οι περιφέρειες οι οποίες βρίσκονται σε κράτη-μέλη τα οποία καλύπτει το Ταμείο Συνοχής (τύπου Ελλάδας, Ισπανίας, Ιρλανδίας και Πορτογαλίας). Μέσω του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1447/2001 [ΕΕ L198, 21.07.2001] που εξέδωσε το Συμβούλιο το ανώτατο όριο αυξάνεται σε 85 % στις περιπτώσεις που αφορούν εξόχως απόκεντρες περιφέρειες αλλά και στην περίπτωση των μικρών νησιών της Ελλάδας στο Αιγαίο Πέλαγος.

Στις περιπτώσεις που υπάρχουν επενδύσεις στις επιχειρήσεις, η αντίστοιχη συμμετοχή των Ταμείων πραγματοποιείται εντός των ανώτατων ορίων έντασης της ενίσχυσης και των σωρευτικών ανώτατων ορίων τα οποία καθορίζονται αναφορικά με τις κρατικές ενισχύσεις.

Στις περιπτώσεις που η σχετική παρέμβαση, έχει ως συνεπαγόμενο τη χρηματοδότηση επενδύσεων οι οποίες αποφέρουν έσοδα (τύπου γεφυρών, αυτοκινητόδρομων με διόδους), η αντίστοιχη συμμετοχή των Ταμείων καθορίζεται και με βάση το ύψος των εσόδων τα οποία αναμένονται υπό φυσιολογικές συνθήκες. Όσον αφορά το στόχο 1, την συμμετοχή των Ταμείων καθορίζουν τα παρακάτω ανώτατα όρια:

- Στις περιπτώσεις που υπάρχουν επενδύσεις σε έργα υποδομής τα οποία αποφέρουν μεγάλα έσοδα, η αντίστοιχη παρέμβαση δεν γίνεται να ξεπερνά το 40% του συνόλου του επιλέξιμου κόστους, όπου μπορεί να υπάρξει και προσθήκη στις προσαύξησης κατά 10% στις περιπτώσεις κρατών-μελών τα οποία καλύπτει το Ταμείο Συνοχής. Πέραν των άμεσων ενισχύσεων και μορφές χρηματοδότησης δύνανται να συμπληρώσουν τα εν λόγω ποσοστά εντός του ορίου του 10 % από το συνολικό επιλέξιμο κόστος.
- Στις περιπτώσεις που υπάρχουν επενδύσεις σε επιχειρήσεις, η αντίστοιχη παρέμβαση δεν γίνεται να ξεπερνά το ποσοστό του 35% του συνολικού επιλέξιμου κόστους, ενώ στην περίπτωση των εξόχως απόκεντρων περιφερειών και των μικρών νησιών του Αιγαίου Πελάγους αγγίζει το όριο του 50%. Στην περίπτωση κατά την οποία υπάρχουν επενδύσεις σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις / ΜΜΕ, τα εν λόγω ποσοστά δύνανται να λειτουργήσουν ως αντικείμενο προσαύξησης το οποίο προορίζεται για την πραγματοποίηση έμμεσων μορφών χρηματοδότησης, μέσα στα όρια του 10% του συνολικού επιλέξιμου κόστους. (Bachtler, Mendez & Oraze, 2014, σελ. 233)

-

- **1.4.11. Ελλάδα και Περιφερειακή Πολιτική**

Ήδη από το έτος της ένταξης της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1981, η Ελλάδα είχε σημαντικό όφελος στο πεδίο της ανάπτυξης των περιφερειών της, χάρη στις αρκετά μεγάλες εισροές κοινοτικών πόρων. Ωστόσο σημείο σταθμό, τόσο για την περιφερειακή πολιτική γενικά, όσο και για το την Ελλάδα αποτέλεσαν τα «Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα» / ΜΟΠ τα οποία ξεκίνησαν το έτος 1986 και ολοκληρώθηκαν το έτος 1993, αποτελώντας την αφετηρία της άσκησης μίας ουσιαστικής «Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής». Στα πλαίσια των ΜΟΠ, τέθηκε για πρώτη φορά ο στόχος της πραγματοποίησης μιας ολοκληρωμένης,

μεσοπρόθεσμοι χαρακτήρα, προσπάθειας στο κομμάτι της ανάπτυξης των περιφερειών που ήταν λιγότερο ανεπτυγμένες μέσα από πολυετή επιχειρησιακά προγράμματα. Μέσω των ΜΟΠ, πραγματοποιήθηκε η χρηματοδότηση ορισμένων σχεδίων τα οποία ανήκαν σε ευρύτερα περιφερειακά προγράμματα και τα οποία διαμόρφωσαν και υλοποίησαν οι ενδιαφερόμενες περιφέρειες (Gkintidis, 2014, σελ. 12).

Πέραν της Ελλάδας, τα ΜΟΠ παρείχαν οικονομικούς πόρους και σε περιφέρειες της Ιταλίας και της Νότιας Γαλλίας, καθώς σκοπός τους ήταν η ανάπτυξη των μεσογειακών περιφερειών, που θεωρούνταν ότι θα επηρεάζονταν σε μεγαλύτερο βαθμό από την είσοδο δύο άλλων χωρών στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, της Ισπανίας και τις Πορτογαλίας το έτος 1986. Όσον αφορά την Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε κατάρτιση 7 ΜΟΠ σε περιφέρειες όπως η Κρήτη, η Μακεδονία και η Θράκη, η Δυτικά Ελλάδα, η Πελοπόννησος, οι Νήσοι του Αιγαίου Πελάγους, η Ανατολική Κεντρική Ελλάδα και η Αττική, ενώ υπήρξε και η κατάρτιση ενός θεματικού ΜΟΠ, του ΜΟΠ Πληροφορικής. Το συνολικό ποσό το οποίο διέθεσε τότε η Κοινότητα ανερχόταν στα 6,6 δις ECU , εκ των οποίων στα 2,5 δις ECU αντιστοιχούσαν στο μερίδιο που θα λάμβανε η Ελλάδα. Το προαναφερθέν ποσό κάλυπτε το 70% του συνολικού κόστους που είχε ένα έργο το οποίο περιλαμβανόταν στα ΜΟΠ, ενώ το υπόλοιπο κόστος καλούνταν να το καλύψει ο ελληνικός προϋπολογισμός (Σακελλαρόπουλος & Οικονόμου, 2006, σελ. 730).

Παρόλα αυτά, σε γενικές γραμμές τα συγκεκριμένα προγράμματα δεν κρίνονται θετικά ως προς την αποτελεσματικότητά τους, γεγονός το οποίο οφείλεται στην αναποτελεσματικότητα που χαρακτήριζε τη δημόσια διοίκηση στο κομμάτι της απορρόφησης των κοινοτικών πόρων, στον διασκορπισμό των χρηματοδοτήσεων που λήφθηκαν, στην έλλειψη προετοιμασίας στο πεδίο των προς χρηματοδότηση επενδύσεων κλπ. Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος σίγουρα φέρει μερίδιο ευθύνης αποτελεί αυτός της πολυπλοκότητας που χαρακτήριζε το σύστημα των ΜΟΠ, καθώς παρατηρούνταν επάλληλες διαδικασίες και πληθώρα προγραμμάτων και μέτρων. Ωστόσο, δεν πρέπει ούτε να ισοπεδωθεί η συνεισφορά που είχαν τα ΜΟΠ, καθώς αποτέλεσαν μία από τις πρώτες οργανωμένες προσπάθειες για επίτευξη της σύγκλισης μεταξύ των περιφερειών, αφήνοντας ως παρακαταθήκη την ευαισθητοποίηση των αρμόδιων αρχών στο κομμάτι της οργάνωσης του τρόπου

οικονομικής υποστήριξης και την αποσαφήνιση των απαιτούμενων αλλαγών που έπρεπε να επέλθουν στα επόμενα προγράμματα. Επομένως, σε μεγάλο βαθμό τα ΜΟΠ λειτούργησαν ως πρόδρομος των 3 Κ.Π.Σ., που συμμετείχε η Ελλάδα (Αντωνοπούλου, 2008, σελ. 2039).

Πιο συγκεκριμένα, «Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης», της περιόδου (1989-1993), το οποίο εφαρμόστηκε με βάση τις εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις που είχαν συντελεστεί το έτος 1988, συνυπολόγισε τα ιδιαίτερα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά τα οποία διέπουν την Ελληνική οικονομία, τόσο σε κλαδικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, στην διαδικασία του προσδιορισμού των έξι βασικών σκοπών του:

Πίνακας 3:Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης της περιόδου (1989-1993)

	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΚΠΣ	ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΠΣ
Βελτίωση των βασικών υποδομών	37,4%	28,8%
Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη	5,8%	6,1%
Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	7,0%	3,8%
Ισόρροπη Ανάπτυξη του Τουρισμού	1,3%	0,8%
Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού	7,5%	10,2%
Ανάπτυξη του εγχώριου δυναμικού των 13 Περιφερειών	40,9%	50,3%

Πηγή: Πετράκος, Ψυχάρης (2004, σ.451)

Είναι λοιπόν ξεκάθαρο πως, ότι το μισό ποσό της χρηματοδότησης αφιερώθηκε στο έκτο στόχο, έχοντας ως συνέπεια των κατακερματισμό των πόρων μικρά έργα τα οποία είχαν τοπική εμβέλεια, επιτυγχάνοντας τοιούτοτρόπως της καλύτερη απορρόφηση των πόρων και επιφέροντας μία περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη.

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, συντελέστηκε η κατάρτιση 12 τομεακών προγραμμάτων τα οποία αφορούσαν του Βασικούς Τομείς της οικονομίας της χώρας και άλλα 13 περιφερειακά προγράμματα τα οποία αντιστοιχούσαν στις 13 περιφέρειες της χώρας. Το συνολικό ποσό της κοινοτικής συνδρομής ανερχόταν σε 14,3 δις ECU, εκ των οποίων τα 7,2 αποτελούσαν κοινοτική χρηματοδότηση και τα υπόλοιπα θα προέρχονταν από εθνικούς πόρους. Μολαταύτα με βάσει δεδομένα των εκθέσεων που εξέδωσε το «Ελεγκτικό Συνέδριο» της ΕΟΚ, όπως και εκθέσεων του Υπουργείου Οικονομίας, σημειώθηκε πλήθος παρατυπιών, ενώ κάποια κεφάλαια τα οποία προορίζονταν για το Α'ΚΠΣ τελικώς μεταβιβάστηκαν στο Β'ΚΠΣ εξαιτίας καθυστερήσεων που σημειώθηκαν αναφορικά με την υλοποίηση των έργων. Παρόλα αυτά η απορρόφηση άγγιξε το 93%, κυρίως χάρη στην μεγάλη απορρόφηση που σημειώθηκε στο πεδίο των περιφερειακών έργων, ενώ συγχρόνων το Α'ΚΠΣ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο αναφορικά με την ενίσχυση τόσο του ΑΕΠ όσο και της απασχόλησης. Το πιο σημαντικό όφελος, όμως που αποκόμισε η Ελλάδα είναι η εκκίνηση της υλοποίησης σημαντικών έργων μεγάλου βεληνεκούς σε συνδυασμό με την απαραίτητη για τον σχεδιασμό των επόμενων προγραμμάτων εμπειρία (Λαδιάς, 2014, σελ. 908).

Το «Β'ΚΠΣ», υλοποιήθηκε μεταξύ 1994 και 1999, μέσω 17 τομεακών προγραμμάτων και άλλων 13 περιφερειακών προγραμμάτων. Στο εν λόγω πρόγραμμα συμπεριελήφθη και το νεοσυσταθέν «Ταμείο Συνοχής» (1993) το οποίο απευθυνόταν σε χώρες τύπου της Ελλάδας, της Ιρλανδίας, της Ισπανίας και της Πορτογαλίας οι οποίες τελικώς ονομάστηκαν και χώρες συνοχής λόγω του γεγονότος πως παρουσίαζαν υψηλά ποσοστά καθυστέρησης συγκριτικά τα άλλα κράτη-μέλη. Το ύψος των κοινοτικών δαπανών για το εν λόγω πρόγραμμα ορίστηκε στα 13,9 δις ECU, ενώ η ιδιωτική συμμετοχή τελικώς ανήλθε στα 3,5 δις ECU παρά τους

αρχικούς υπερβολικά αισιόδοξους υπολογισμούς οι οποίοι ανέμεναν ένα ποσό της τάξεως των 8,6 δις ECU. Λόγω αυτής της εξέλιξης πλήθος έργων που αργούσαν ως προς την υλοποίηση τελικώς μεταφέρθηκαν για το «Γ'ΚΠΣ» (Ψυχάρης, 2012, σελ. 295).

Μία αντικειμενική εικόνα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα και τις διαδικασίες υλοποίησης του έργου μπορεί να προσφέρει η «Ειδική Έκθεση» του «Ελεγκτικού Συνεδρίου» της Κοινότητας η οποία δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2006. Για την υλοποίηση του «Β'ΚΠΣ» διατέθηκε το ποσό των 14,333 εκατομμυρίων ευρώ, ίδιο ποσό με αυτό της Πορτογαλίας, ενώ οδήγησε στη δημιουργία 400.000 νέων θέσεων εργασίας. Πρέπει επίσης να αναφερθεί πως ο ιδιωτικός τομέας συμμετείχε σε βαθμό πολύ μικρότερο του αναμενόμενου, καθώς η «Κατά Κεφαλήν Δαπάνη» παρέμεινε υπό των 396 ευρώ, κατατάσσοντας την Ελλάδα στην έβδομη θέση στη σχετική λίστα των Μελών της Κοινότητας. Οι στόχοι τους οποίους έθεσε το εν λόγω πρόγραμμα:

Πίνακας 4: Κατανομή Προϋπολογισμού 1994-1999

5 ΑΞΟΝΕΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ
Μεγάλες Υποδομές	28%
Ποιότητα ζωής	9%
Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας	25%
Ανθρώπινο Δυναμικό	13%
13 Περιφερειακά Προγράμματα	25%

Πηγή: Ψυχάρης, 2012

Κατά την περίοδο 1994-1999 σημειώθηκε μία έντονη προσπάθεια για υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής, τα οποία είχαν εθνική σημασία και τα οποία

άγγιξαν τα 8,272 ECU. Τα εν λόγω έργα συνέβαλαν στην ενίσχυση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας αλλά και της ευρύτερης διασύνδεσης της χώρας με τη διεθνή κοινότητα, κάνοντας μικρά αλλά σταθερά βήματα προς την σύγκλιση των περιφερειών της με τις υπόλοιπες. Σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό, αποδόθηκε βαρύτητα στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω ενός ευρύτερου φάσματος δραστηριοτήτων το οποίο αποσκοπούσε στην βελτίωση παραγόντων όπως η ανταγωνιστικότητα, η αναβάθμιση του περιβάλλοντος και η διαμόρφωση νέων θέσεων εργασίας, επί της ουσίας στους λόγους ύπαρξης της περιφερειακής πολιτικής (Καλέργη, 2008, σελ. 21).

Βασικό χαρακτηριστικό το οποίο διέπει την συνολική λογική της συγκεκριμένης περιόδου στην Ελλάδα, είναι η πραγματοποίηση της απαραίτητης προετοιμασίας του συνόλου της χώρας για την ομαλή ένταξη στην «Οικονομική και Νομισματική Ένωση». Η βελτίωση των συνθηκών που επικρατούσαν στην ελληνική οικονομία, τα μέτρα τα οποία λήφθηκαν για την διασφάλιση της Μακροοικονομικής σταθερότητας, και οι διαρθρωτικές μεταβολές που επήλθαν σε συνδυασμό με το «Β'ΚΠΣ» διαμόρφωσαν αρκετά θετικές προοπτικές για περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη θέτοντας συγχρόνως και τις βάσεις της επόμενης περιόδου. Παρόλα αυτά η υλοποίηση του προγράμματος αυτού επιβάρυνε ακόμα περισσότερο ορισμένους μηχανισμούς διαχείρισης που υπήρχαν στην χώρα, οι οποίοι σχετίζονταν με ποιοτικούς και ποσοτικούς παράγοντες. Η Ελλάδα κατά το διάστημα της διεξαγωγής των δύο προαναφερθέντων προγραμμάτων γνώρισε μία σημαντική άνοδο του «Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ» της τάξεως του 10% καθώς από το 58% ανήλθε στο 68%, η οποία ωστόσο ήταν η μικρότερη όσον αφορά το σύνολο των κρατών Συνοχής. Επίσης σε αυτό το σημείο πρέπει οπωσδήποτε να αναφερθεί το γεγονός, πως τα πλούσια κράτη-μέλη συνολικά αποκόμιζαν πολύ μεγαλύτερα αντισταθμιστικά οφέλη από τις εισφορές τους στα κοινοτικά ταμεία, εν συγκρίσει με τα λιγότερα ανεπτυγμένα, καθώς μεγάλο μέρος των κονδυλίων επέστρεφε σε αυτές λόγω του γεγονότος πως την πλειοψηφία των μεγάλων έργων αναλάμβαναν οι δικές τους πολυεθνικές εταιρείες, ιδίως όσα αφορούσαν τα λιγότερα ανεπτυγμένα κράτη. Με βάση ορισμένες εκτιμήσεις σχεδόν το 1/4 από τα ποσά το οποίο λάμβαναν οι χώρες μέσα από τις διαρθρωτικές δράσεις τελικώς επέστρεφε στα ταμεία των περισσότερο ανεπτυγμένων κρατών (Vlados et al., 2018, σελ. 39).

Το πρόγραμμα του «Γ' ΚΠΣ» αποτέλεσε το σημαντικότερο μέσο που διέθετε η Κοινότητα για την επιδίωξη της εκπλήρωσης των στόχων που είχε θέσει η «Στρατηγική της Λισαβόνας» για την συγκεκριμένη προγραμματική περίοδο, ενώ σαν αφετηρία του είχε ορισμένα εναπομείναντα έργα της προηγούμενης περιόδου θέτοντας παράλληλα αρκετά φιλόδοξους στόχους. Ένα εξαιρετικά στοιχείο για την Ελλάδα αποτέλεσε το γεγονός πως οι περιφέρειες της τελικώς εισέπραξαν το 7% του συνολικού ποσού των χρηματοδοτήσεων που διατέθηκαν εκείνη την περίοδο. Στο διάστημα αυτό, πραγματοποιήθηκαν έργα τα οποία θα έπρεπε να έχουν ολοκληρωθεί προ πολλού, αν και συνολικά και σε αυτή την περίπτωση σημειώθηκαν λάθη και παραλείψεις που αφορούσαν την διαδικασία του σχεδιασμού της αναπτυξιακής πολιτικής. Ωστόσο, με βάση τα δεδομένα που εξέδωσε η ΕΕ η Ελλάδα παρουσίασε αρκετά υψηλή απορροφητικότητα όσον αφορά τους πόρους τους οποίους που τους χορηγήθηκαν από τα διαρθρωτικά ταμεία καθώς μέχρι τον Ιούνιο του 2009 (αποτελεί μία παράταση την οποία έδωσε η Ένωση προκειμένου τα κράτη-μέλη να καταφέρουν να ολοκληρώσουν τις εισπράξεις τους), είχε καταφέρει να απορροφήσει σχεδόν 20,9 δις ευρώ από τα συνολικά 23,4 δις που δικαιούταν (δεν προσμετράται το έργο του Ταμείου Συνοχής) (Vlados et al., 2018, σελ. 93).

Συνολικά, για την περίοδο εκείνη το ποσοστό της απορροφητικότητας που εμφάνισε η Ελλάδα άγγιξε το 91%, ενώ οι ρυθμοί ανάπτυξης στους οποίους οδηγήθηκε ξεπερνούσαν τον κοινοτικό μέσο όρο, έχοντας ως αποτέλεσμα την επίτευξη της επιθυμητής σύγκλισης στο εθνικό επίπεδο, υστερώντας ωστόσο αρκετά στο περιφερειακό. Όμως η έλευση της διεθνούς οικονομικής κρίσης, ανάγκασε τα Διαρθρωτικά Ταμεία να προβούν στην παροχή προκαταβολής ύψους 6,2 δις ευρώ, η οποία προερχόταν από τον προϋπολογισμό της επόμενης περιόδου, σε πολλές χώρες προκειμένου αυτές να μπορέσουν να ενισχύσουν έως ένα βαθμό την ρευστότητα τους. Συνεπώς η Ελλάδα εισέπραξε ένα ποσό το οποίο άγγιζε τα 409 εκατομμύρια ευρώ στα πλαίσια του «Γ'ΚΠΣ» αλλά και του «ΕΣΠΑ 2007-2013» (Ζαχαρή, 2015, σελ. 109).

Πίνακας 5: Προϋπολογισμός από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης,

	Μ.Ο.Π (1986-1989) σε χιλ. ECU σε τιμές 1986	Α' Κ.Π.Σ. (1989-1993) σε χιλ. ECU σε τιμές 1989	Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) σε χιλ. ECU σε τιμές 1994	Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) σε χιλ. ευρώ σε τιμές 2006
Συνολικός Προϋπολογισμός	2.101.933	14.342.054	29.721.300	44.363.540
Εθνική Δημόσια Συμμετοχή	695.740	5.802.196	7.069.900	11.126.075
Κοινοτική Συμμετοχή	2.576.000	7.193.241	13.980.000	22.707.000
Ιδιωτική Συμμετοχή	210.193	1.346.617	8.671.400	10.730.465

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας & και Οικονομικών

Στον παραπάνω πίνακα αναγράφεται συγκεντρωτικά το σύνολο της χρηματοδότησης, που αποφασίστηκε να λάβει η Ελλάδα κατά το διάστημα 1986-2006. Ωστόσο στα πλαίσια της νέας προγραμματικής περιόδου 2007-2013, συντελέστηκαν αλλαγές μέσω του «Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου», καθώς πλέον η Ελλάδα διέθετε 8 περιφέρειες οι οποίες ανήκαν στο καινούριο στόχο της «Σύγκλισης», 3 περιφέρειες οι οποίες είχαν στατιστικό αποτέλεσμα “phasing-out” και άλλες 2 περιφέρειες “phasing in” (Στόχου 2), πράγμα που μεταφράζεται στο γεγονός πως σχεδόν το 63% του συνολικού πληθυσμού της χώρας τελούσε υπό καθεστώς μεταβατικής στήριξης. Το ελληνικό «ΕΣΠΑ», εντός του οποίου αναγραφόταν η στρατηγική την οποία επρόκειτο να υλοποιήσει η Ελλάδα, μέσω της αξιοποίησης του παρεχόμενου ποσού των 20,4 δις ευρώ για την επιδίωξη της εκπλήρωσης της «Ατζέντας της Λισαβόνας», ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάρτιο του έτους 2007. Το συνολικό έργο τόσο της πολιτικής Συνοχής όσο και των υπολοίπων πολιτικών της Ένωσης λειτουργούσε εντός των πλαισίων της γενικότερης προσπάθειας που πραγματοποιούσε η Ένωση προκειμένου να μειώσει την απόσταση

που την χώριζε από τους ρυθμούς ανάπτυξης στους οποίους λειτουργούσαν μεγάλες δυνάμεις όπως οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία (Gkintidis, 2014, σελ. 33).

Η υλοποίηση του ελληνικού «ΕΣΠΑ» της περιόδου αυτής επιχειρήθηκε μέσω ενός ευέλικτου σχεδίου διαχείρισης το οποίο περιλάμβανε 8 Τομεακά ΕΠ και 5 Περιφερειακά ΕΠ, ενώ υπήρξαν και 14 «Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας». Επίσης στα πλαίσια της περιόδου αυτής ξεκίνησε να λειτουργεί η Αρχή «ένα πρόγραμμα, ένα ταμείο» προκειμένου να απλουστευτεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό η λειτουργία των τριών ταμείων. Κατά την περίοδο αυτή 5 περιφέρειες της χώρας κατόρθωσαν να ξεπεράσουν το κοινοτικό όριο και συνεπώς εισήλθαν σε μεταβατικό στάδιο, ενώ το Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ πλησίασε τον Κοινοτικό μέσο γεγονός το οποίο δεν οφείλεται μόνο στην πρόοδο της Ελλάδας, αλλά και στην πτώση που γνώρισε το μέσο ΑΕΠ της κοινότητας λόγω της νέας διεύρυνσης των 10 μελών (Κατσιφού, 2014, σελ. 89).

Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση του ελληνικού ΕΣΠΑ συντελέστηκε μία κατανομή των πόρων η οποία βασίστηκε στο Στόχο στον οποίο ανήκε η εκάστοτε περιφέρεια. Τοιούτοτρόπως στις οκτώ περιφέρειες του αμιγούς «Στόχου 1» χορηγήθηκε το ποσό των 9,4 δις ευρώ, στις τρεις περιφέρειες «Στατιστικής Σύγκλισης», δηλαδή στην Αττική, στη Κεντρική και στη Δυτική Μακεδονία, χορηγήθηκε το ποσό των 6,5 δις ευρώ και τέλος στις περιφέρειες «Σταδιακής Εισόδου», στην Στερεά Ελλάδα και στα Νησιά του Νοτίου Αιγαίου, χορηγήθηκε το ποσό των 0,63 δις ευρώ. Όσον αφορά τα προγράμματα του Στόχου 3, σε αυτά χορηγήθηκαν 0,21 δις ευρώ. Με βάση τα όσα είχαν οριστεί στα πλαίσια του «ΕΣΠΑ 2007-2013», από το σύνολο του προαναφερθέντος ποσού τα 12,36 δις ευρώ, διατέθηκαν στα καινούρια Επιχειρησιακά Προγράμματα μέσα από το ΕΤΠΑ και τα 4,36 δις ευρώ μέσα από το ΕΚΤ. Έπειτα μέσω του Ταμείου Συνοχής διατέθηκαν στην χώρα 3,7 δις στα πλαίσια των Κοινοτικών κονδυλίων, ενώ άλλα 3,9 δις ευρώ διατέθηκαν στις περιφέρειες της χώρας μέσω των Προγραμμάτων του «Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης» το οποίο έλαβε το προαναφερθέν ποσό από το «Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης» και το «Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας» (Vlados et al., 2018, σελ. 317).

Όσον αφορά τον βαθμό στον οποίο απορρόφησης των εν λόγω κονδυλίων αυτός δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλος, λόγω της προαναφερθείσας καθυστέρησης της υλοποίησης των έργων της προηγούμενης περιόδου. Ωστόσο έως το 2010 είχε συντελεστεί μια απορρόφηση της τάξεως του 21,8%, ενώ στα πλαίσια του Μνημονίου που επήλθε στην χώρα συντελέστηκε μία προσπάθεια για διπλασιασμό του ρυθμού απορρόφησης γεγονός που αναδεικνύεται στους ταχύτερους ρυθμούς εκταμίευσης των ετών αυτών. Στα πλαίσια της εν λόγω προσπάθειας και εντός των ορίων της κρίσης προωθήθηκε και επιτεύχθηκε η διαμόρφωση της «Τράπεζας της Ελλάδας του Κεντρικού Λογαριασμού ΕΣΠΑ», μέσω της οποίας επιδιώχθηκε η βελτίωση των διαδικασιών ελέγχου και χρηματοδότησης. Σε γενικές γραμμές πάντως με βάση την εξέλιξη των γεγονότων κατέστη σαφές ότι η χρηματοδότηση την οποία, έλαβε η Ελλάδα για την περίοδο 2007-2013, κατέστη ανίκανη να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα εφόσον και λόγω της κρίσης πραγματοποιήθηκαν αρκετά πισωγυρίσματα αναφορικά με τον στόχο της σύγκλισης σε όλα τα επίπεδα. Χώρες των οποίων οι περιφέρειες δεν λογίζονται ως εξαιρετικά ανεπτυγμένες γνώρισαν ακόμα μεγαλύτερη πτώση της ανταγωνιστικότητας τους ενώ η επιθυμητές εξελίξεις τύπου της οικονομικής μεγέθυνσης και της αύξησης της απασχόλησης κάθε άλλο παρά επιτεύχθηκαν (Economou et al., 2014, σελ. 2209).

Όσον αφορά την παρούσα αναπτυξιακή περίοδο 2014-2020, η Ελλάδα σε συνεργασία με ΕΕ επέλεξε την υλοποίηση της πολιτικής μέσω του προγράμματος «ΕΣΠΑ 2014-2020» τα οποία αποτελείται από 20 προγράμματα. Εξ αυτών 7 είναι Τομεακού Χαρακτήρα, τα οποία αφορούν το σύνολο της χώρας και 13 Περιφερειακού. Το αναπτυξιακό όραμα που θέτει το ΕΣΠΑ επικεντρώνεται στην «Συμβολή στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρεφή, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης».

Το «ΕΣΠΑ» της περιόδου 2014-2020, ως χρηματοδοτικές του προτεραιότητες έχει ορίσει τους τέσσερις ακόλουθους άξονες:

- Την ενίσχυση των στοιχείων της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας που διέπουν τις επιχειρήσεις, μέσω της προσπάθειας διαμόρφωσης ενός περιβάλλοντος το οποίο θα είναι φιλικό προς τους επενδυτές. Μέσω του προγράμματος θα επιχειρηθεί μία διαδικασία μετάβασης προς την ποιοτική επιχειρηματικότητα και προς τις δραστηριότητες οι οποίες έχουν υψηλή προστιθέμενη αξία και οποίες θα βασίζονται στην καινοτομία έχοντας ως απότοκο την διόγκωση του ΑΕΠ.
- Την ανάπτυξη και την αξιοποίηση των ικανοτήτων που διαθέτει το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό που θα οδηγήσει στην ενεργό κοινωνική ενσωμάτωση και στον περιορισμό της φτώχειας και της ανεργίας. Αυτό συνεπάγεται τη βελτίωση του επιπέδου της εκπαίδευσης γενικά και της δια βίου μάθησης ειδικότερα αλλά και την ανάληψη δράσεων για την διαμόρφωση νέων θέσεων εργασίας για τους νέους.
- Την περιβαλλοντική προστασία, η οποία θα προαχθεί μέσα από την πραγματοποίηση της μετάβασης της ελληνικής οικονομίας στο επίπεδο μίας οικονομίας φιλικής προς το περιβάλλον. Η υλοποίηση του άξονα αυτού απαιτεί την ανάληψη δράσεων τόσο στο πεδίο που αφορά την κλιματική αλλαγή όσο και σε αυτό της του περιορισμού της εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα.
- Την ανάπτυξη και σε ορισμένες περιπτώσεις την ολοκλήρωση / τον εκσυγχρονισμό των υποδομών που σχετίζονται με την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη. Στα πλαίσια του συγκεκριμένου άξονα συμπεριλαμβάνονται έργα τα οποία αφορούν την υλοποίηση του «Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών», αλλά και την διαμόρφωση ενεργειακών και ευρυζωνικών δικτύων.
- Την βελτίωση των θεσμών, τους οποίους χαρακτηρίζει ανεπάρκεια και αναποτελεσματικότητα τόσο στο επίπεδο της δημόσιας διοίκησης όσο και σε αυτό της τοπικής διοίκησης.

Οι παραπάνω στόχοι πέραν του γεγονότος πως σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό είναι συνυφασμένοι με τους αντίστοιχους που έχουν τεθεί στην Ατζέντα «Ευρώπη 2020», αποτελούν και το μοναδικό μέσο για την εκπλήρωση του χρόνιου στόχου της σύγκλισης των περιφερειών.

Το συνολικό πόσο των 18,2 δις ευρώ το οποίο τελικώς αποφασίστηκε να λάβει η Ελλάδα, αντί των 26,7 δις που σχεδιαζόταν να λάβει, στη διάρκεια της εν λόγω περιόδου ανέρχεται στα εκ των οποίων μέχρι τώρα έχει απορροφήσει. Το εν λόγω ποσό θα κατανεμηθεί με τον ακόλουθο τρόπο: στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές θα χορηγηθεί το ποσό των 7,1 δις ευρώ, στις περισσότερες αναπτυγμένες το ποσό των 2,5 δις ενώ στις περιφέρειες οι οποίες τελούν υπό καθεστώς μετάβασης το ποσό των 2,8 δις. Επίσης 3,2 δις θα διατεθούν από το Ταμείο Συνοχής και 0,5 δις ευρώ μέσω της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων, η οποία αποτελεί μία καινοτομία της περιόδου. Στην περίπτωση της εν λόγω προγραμματικής περιόδου τέθηκε, σε ισχύ καθορισμός ορισμένων κοινών διατάξεων όσον αφορά τα ταμεία του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ, του Ταμείου Συνοχής, του «Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης» (ΕΓΤΑΑ) και του «Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας» (ΕΤΘΑ). Πλέον τα πέντε συγκεκριμένα ταμεία μετονομάστηκαν σε «Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία» (ΕΔΕΤ), αποτελώντας εξέλιξη των Διαρθρωτικών Ταμείων που μέχρι πρότινος ήταν τρία σε αριθμό, έχοντας ως συνέπεια τη διαμόρφωση πιο εξειδικευμένων προγραμμάτων τα οποία ωστόσο λειτουργούν εντός των ίδιων, αρκετά αυστηρά καθορισμένων πλαισίων. Από το συνολικό ποσό το οποίο δικαιούται η Ελλάδα να λάβει υπό την μορφή χρηματοδότησης έως τώρα, έχει απορροφήσει στα προγράμματά της τα 6,5 δις ευρώ (Vlados et al., 2018, σελ. 122).

Ένα άλλο στοιχείο στο οποίο έχει αποδοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην προκειμένη προγραμματική περίοδο, είναι αυτό της «Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας», με την Ελλάδα να συμμετέχει σε πέντε προγράμματα τα οποία ανήκουν στη δράση αυτή και τα οποία χρηματοδοτεί το ΕΤΠΑ. Τα προαναφερθέντα προγράμματα αφορούν 5 γειτονικά κράτη εκ των οποίων τα τρία ανήκουν στην Ένωση, Ιταλία, Κύπρος, Βουλγαρία και τα άλλα δύο βρίσκονται σε προ-ενταξιακό επίπεδο, Αλβανία και ΠΓΔΜ. Τα εν λόγω προγράμματα έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην περιφερειακή ανάπτυξη των διασυνοριακών περιοχών όλων των χωρών που συμμετέχουν, αποσκοπώντας στην διαμόρφωση μίας ισότιμης και αποτελεσματικής αναπτυξιακής πολιτικής στο σύνολο των Βαλκανίων.

Παρόλο που σαφώς, είναι αρκετά δύσκολο να εξαχθούν συνολικά συμπεράσματα για την μέχρι τώρα πορεία της συγκεκριμένης προγραμματικής

περιόδου, λόγω του ότι δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί, σε πολύ γενικά πλαίσια μπορεί να ειπωθεί πως παρουσιάζεται μία γενική μικρή τάση ανάκαμψης της προόδου και της ανάπτυξης, αν και είναι προφανές πως στο πεδίο του στόχου της σύγκλισης τόσο η Ελλάδα συνολικά όσο και οι περιφέρειες της έχει ακόμα να διανύσει μεγάλο δρόμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

Ανατρέχοντας στις βιβλιογραφικές πηγές για την εξακρίβωση της δράσης της πολιτικής της συνοχής της ΕΕ του σήμερα, η ιστοσελίδα του ΕΣΠΑ μας πληροφορεί ότι *«η οικονομική και κοινωνική συνοχή –όπως ορίζεται στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 (Συνθήκη της ΕΕ)– ‘αποσκοπεί ιδιαίτερα στη μείωση του χάσματος μεταξύ των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών’.* Η πιο πρόσφατη συνθήκη της ΕΕ, η Συνθήκη της Λισαβόνας, προσθέτει μία ακόμα πτυχή στη συνοχή, αναφερόμενη στην *‘οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή’*, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση *‘στις αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές’.* Κάτω από αυτό το σκεπτικό, η πολιτική συνοχής πρέπει, πέραν της οικονομικής και κοινωνικής, να προωθεί μια πιο ισορροπημένη και βιώσιμη *‘χωρική ανάπτυξη’* που συνιστά μια έννοια ευρύτερη από αυτήν της περιφερειακής πολιτικής»⁴

Με βάση αυτό το δεδομένο τα έργα που υλοποιούνται σε όλη την ΕΕ του σήμερα χρηματοδοτούνται από *«το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το οποίο είναι συνδεδεμένο με την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ και λειτουργεί σε περιφερειακό επίπεδο, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) που καλύπτει τα Κράτη-Μέλη της ΕΕ τα οποία έχουν ΑΕΠ χαμηλότερο από το 90% του μέσου όρου των ΕΕ-27 (η Κροατία δεν έχει ληφθεί υπόψη⁵)»*

⁴ (<https://www.espa.gr/el/pages/staticCohesionPolicy.aspx>).

⁵ (<https://www.espa.gr/el/pages/staticCohesionPolicy.aspx>).

Η πολιτική σύγκλισης της περιόδου αυτής στοχεύει σε έντεκα θεματικούς στόχους που περιγράφονται παρακάτω:

1. *«Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας*
2. *Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών*
3. *Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΓΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ)*
4. *Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς*
5. *Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων*
6. *Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων*
7. *Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων*
8. *Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων*
9. *Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και των διακρίσεων*
10. *Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση*
11. *Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης»⁶*

Το ΕΤΠΑ θα στηρίζει τους στόχους 1-4 μέσω επενδύσεων και η ΕΚΤ προτίθεται να στηρίζει τους στόχους που περιγράφονται από το 8-11 Για όλους τους υπόλοιπους στόχους το Ταμείο Συνοχής αναλαμβάνει την υποστήριξη.

Ο κύριος στόχος που τίθεται είναι η καλλιέργεια της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών, διότι οι πιο ασθενείς χώρες της ΕΕ πρέπει να βοηθηθούν, ώστε να φτάσουν το

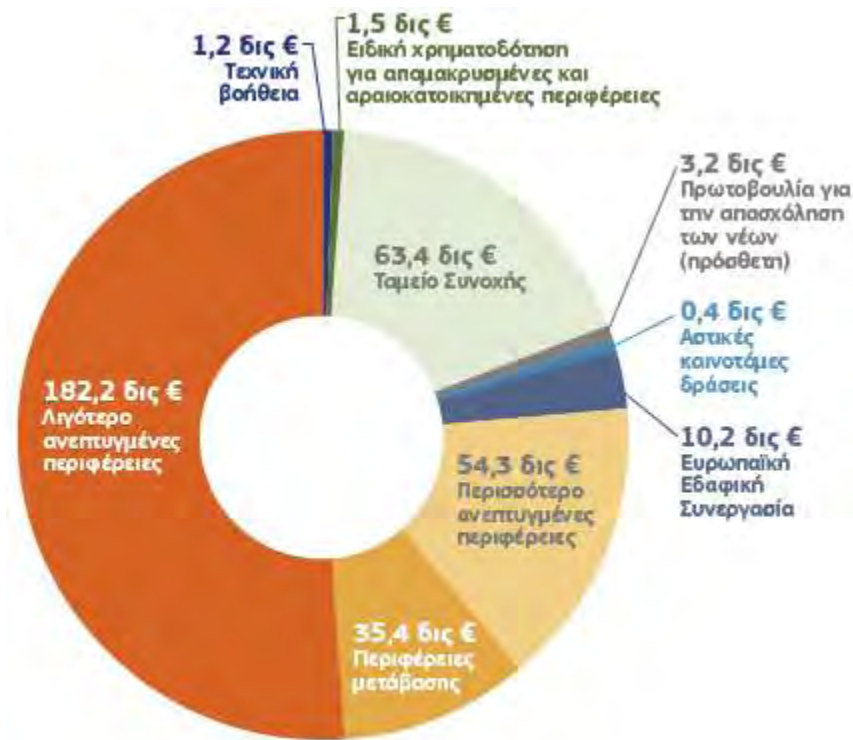
⁶ (<https://www.espa.gr/el/pages/staticCohesionPolicy.aspx>).

επίπεδο των πιο αναπτυγμένων χωρών Η συνολική πρόβλεψη και ο αντίκτυπος για την ΕΕ μέσα από την πολιτική σύγκλισης φαίνεται να ανέρχεται στα 450 δισεκατομμύρια ευρώ, τα οποία θα προκύψουν από τις εθνικές εισφορές και τις επενδύσεις (δημόσιες και ιδιωτικές) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Οι νεότερες εξελίξεις που προκύπτουν για την πολιτική σύγκλισης μεταξύ της περιόδου 2014-2020 είναι η ενισχυμένη βαρύτητα στα αποτελέσματα (όπου οι στόχοι πρέπει να είναι σαφέστεροι και τα αποτελέσματα περισσότερο μετρήσιμα) η απλούστευση (η οποία προϋποθέτει μια δέσμη κανόνων για πέντε ταμεία) και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες θα δοθεί η χρηματοδότηση Επιπλέον, η πολιτική σύγκλισης για την περίοδο 2014-2020 επικεντρώνεται στη στροφή προς την κοινωνική ένταξη και την οικονομική μεταρρύθμιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014).

Το γράφημα 1 είναι εκείνο που απεικονίζει καλύτερα τη χρηματοδότηση της πολιτικής σύγκλισης από το 2014-2020.

Γράφημα 1: Χρηματοδότηση Πολιτικής Συνοχής 2014-2020, σε δις Ευρώ

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014

Από το γράφημα φαίνεται ότι δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη των λιγότερα αναπτυγμένων περιφερειών και αυτό απαντά στο ερώτημα αν η ΕΕ συνεχίζει να βοηθά τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές.

Για να μπορέσουμε να κρίνουμε αν η πολιτική συνοχής ήταν επιτυχημένη ή αποτυχημένη είναι απαραίτητο να ερευνήσουμε τις περιφερειακές ανισότητες που εντοπίζονται εντός της ΕΕ. Τα πραγματικά αίτια της ανισότητας μεταξύ των χωρών της ΕΕ εντοπίζονται στην άνιση δυναμική των αγορών και το οικονομικό αποτέλεσμα της δράσης δεν είναι ανάλογο με τις δαπάνες (Vaughan-Whitehead, 2018, σελ. 1783). Η δυναμική των αγορών είναι άνιση πρέπει να παραδεχτούμε και έτσι η κάθε κοινωνία προσπαθεί με διαφορετικό τρόπο να παράγει το κεκτημένο της σε διαφορετικό χωροχρόνο. Η κάθε χώρα έχει σχεδιάσει την πολιτική της πορεία μέσα από τον τρόπο που θα διοχετευθούν οι πόροι και η δημιουργικότητα της, με αποτέλεσμα η οικονομική ανάπτυξη και η οικονομική σύγκλιση να προκύπτουν (Vaughan-Whitehead, 2018, σελ. 390).

Με βάση το κατά κεφαλήν εισόδημα των κρατών –μελών της ΕΕ η εικόνα που σκιαγραφείται είναι η ακόλουθη (πίνακας 1).

Πίνακας 6: Το κατά κεφαλήν εισόδημα των χωρών της ΕΕ, 2003-2014, ο ευρωπαϊκός μέσος όρος ήταν 100

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ (28 χώρες)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Αυστρία	127	128	125 ^α	125	123	124	126	126	128	129	128	128
Βέλγιο	123	121	119 ^α	117	115	115	117	120	120	120	119	119
Βουλγαρία	33	34	36 ^α	37	40	43	44	43	44	45	45	45
Γαλλία	111	110	110 ^α	108	107	106	108	108	108	107	107	107
Γερμανία	116	116	116 ^α	115	116	116	115	119	122	123	122	124
Δανία	124	125	123 ^α	124	122	123	123	126	126	125	124	124
Ελλάδα	93	95	91 ^α	93	91	93	94	87	77	74	73	72
Εσθονία	52	55	60 ^α	64	69	68	62	63	68	71	73	73
Ην. Βασίλειο	123	125	125 ^α	123	118	114	112	108	106	107	109	108
Ιρλανδία	141	143	145 ^α	146	147	132	128	129	130	130	130	132
Ισπανία	100	100	101 ^α	103	103	102	101	98	95	94	94	93
Ιταλία	112	108	107 ^α	106	105	106	105	104	103	101	99	97
Κροατία	56	57	58 ^α	58	61	64	62	59	60	61	61	59
Κύπρος	94	97	99 ^α	99	100	105	105	102	96	94	89	85
Λετονία	45	48	51 ^α	55	60	60	53	53	57	60	64	64
Λιθουανία	48	50	53 ^α	56	61	63	57	60	65	69	73	74
Λουξ/γγο	240	246	242 ^α	257	254	256	247	254	265	264	258	263 ^α
Μάλτα	82	81	81 ^α	79	78	81	84	86	84	85	86	85
Ολλανδία	133	133	133 ^α	135	136	139	137	135	135	133	131	130
Ουγγαρία	62	62	62 ^α	62	61	63	64	65	65	65	66	68
Πολωνία	48	49	50 ^α	50	53	55	59	62	64	66	67	68
Πορτογαλία	78	77	80 ^α	80	79	79	81	81	78	76	78	78
Ρουμανία	31	34	35 ^α	38	42	48	49	50	51	53	54	54
Σλοβακία	55	57	60 ^α	63	67	71	71	73	73	74	75	76
Σλοβενία	83	86	86 ^α	86	87	89	85	83	83	82	82	83
Σουηδία	127	129	124 ^α	125	128	127	123	126	127	126	127	124
Τσεχική Δημοκρατία	77	79	80 ^α	81	84	82	83	81	83	82	82	84
Φινλανδία	114	117	116 ^α	115	118	120	116	115	117	116	113	110

Πηγή: EUROSTAT

Από τον πίνακα 6 φαίνεται ότι οι χώρες που εντάχθηκαν στην ΕΕ μετά το 2004 είχαν χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα, αλλά συνέκλιναν γρήγορα με τις

υπόλοιπες χώρες χωρίς να φτάνουν πάντοτε το μέσο όρο της ΕΕ. Άλλωστε οι ανακατατάξεις είναι πολύ λίγες, αφού πρακτικά τα κράτη δεν έχουν αλλοιώσει τη φυσιογνωμία τους και η κρίση παρουσιάστηκε με διαφορετικό τρόπο και σφοδρότητα στην κάθε χώρα- μέλος της ΕΕ.

Οι επιτυχίες που απορρέουν από την πολιτική σύγκλισης είναι τα ακόλουθα:

- Δημιουργία θέσεων εργασίας και η ανάπτυξη ήταν γεγονός. Ειδικότερα, το εισόδημα αυξήθηκε στις φτωχότερες περιφέρειες της ΕΕ με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ που αυξάνεται σε αυτές τις περιοχές από 60,5% του μέσου όρου της ΕΕ το 2007 σε 62,7% το 2010
- Επενδύσεις για τη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς 2.4 εκατομμύρια ευρωπαίοι υποστηρίχθηκαν κατάλληλα και μέσα σε έξι μήνες βρήκαν θέση εργασίας
- Υποστήριξη επιχειρηματικότητας
- Υποστήριξη καινοτομίας και έρευνας
- Βελτίωση του περιβάλλοντος
- Εκσυγχρονισμός των μέσων μεταφοράς και της παραγωγής ενέργειας⁷

Από την άλλη πλευρά, όμως, η πολιτική σύγκλισης κατέγραψε και αποτυχίες. Οι κυριότερες αποτυχίες της ΕΕ μέσω της πολιτικής σύγκλισης που προώθησε είναι οι εξής:

- Πολιτικός κατακερματισμός και η οικονομική στήριξη δεν είναι αρκετή για να αντιστρέψει αυτό το σκηνικό

• ⁷ (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/key-achievements/).

- Η στήριξη των οικονομικά ασθενέστερων κρατών- μελών είναι μια ακριβή πολιτική
- Η διαφθορά πολλές φορές συμβάλλει στη διαίωσιση των προβλημάτων εμποδίζοντας την ολοκλήρωση του έργου της πολιτικής συνοχής
- Για πολλές χώρες η οικονομική στήριξη της πολιτικής σύγκλισης είναι η κύρια πηγή εσόδων τους
- Η γραφειοκρατία και η έλλειψη τεχνογνωσίας είναι παράγοντες που αποθαρρύνουν πολλά κράτη από την καλή χρήση των κονδυλίων της πολιτικής σύγκλισης. Επομένως, πολλές φορές οι φτωχότερες χώρες της ΕΕ είναι επίσης οι λιγότερο ικανές να απορροφήσουν τα κονδύλια που τους έχουν διατεθεί

Τελικά, το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι η ΕΕ απέτυχε ή δεν πέτυχε πλήρως να δημιουργήσει μια Ευρώπη ομοιογενή και οι ανισότητες ξεπρόβαλλαν. Η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων της Ε.Ε. θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα μελέτης και με βάση τα συμπεράσματα που εξάγονται από τη μελέτη θα πρέπει να σχεδιάζονται οι δράσεις για την ανάπτυξη της περιφέρειας. Σε διαφορετική περίπτωση, η σύγκλιση ναυαγεί και η ΕΕ θα συνεχίσει να δρα ως όχημα δύο ταχυτήτων.

Ωστόσο, η ΕΕ δεν εγκαταλείπει την προσπάθεια και έχει προβλέψει για την πολιτική σύγκλισης από το 2021-2027. Πιο συγκεκριμένα, οι πέντε άξονες πάνω στους οποίους θα κινηθεί η πολιτική σύγκλισης είναι οι ακόλουθοι:

- Οι πόροι του ΕΤΠΑ και του Ταμείου Συνοχής θα διατεθούν κατά 65 έως 85% στις προτεραιότητες αυτές, ανάλογα με τον σχετικό πλούτο των κρατών μελών
- Ευφυέστερη Ευρώπη, μέσω της καινοτομίας, της ψηφιοποίησης, του οικονομικού μετασχηματισμού και της υποστήριξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
- Μια Ευρώπη πιο απαλλαγμένη από εκπομπές άνθρακα, την εφαρμογή της συμφωνίας του Παρισιού και την επένδυση στη

μετάβαση στην ενέργεια, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής

- Μια πιο συνδεδεμένη Ευρώπη, με στρατηγικά δίκτυα μεταφορών και ψηφιακά δίκτυα
- Μια πιο κοινωνική Ευρώπη, την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα των κοινωνικών δικαιωμάτων και την υποστήριξη της ποιότητας της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, των δεξιοτήτων, της κοινωνικής ένταξης και της ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη
- Μια Ευρώπη πλησιέστερη στους πολίτες, υποστηρίζοντας τοπικά καθοδηγούμενες αναπτυξιακές στρατηγικές και βιώσιμη αστική ανάπτυξη σε ολόκληρη την ΕΕ⁸

Η πολιτική συνοχής εξακολουθεί να επενδύει σε όλες τις περιφέρειες και εξακολουθεί να βασίζεται σε 3 κατηγορίες (λιγότερο ανεπτυγμένες, μεταβατικές, πιο ανεπτυγμένες)⁹

Η μέθοδος κατανομής των πόρων εξακολουθεί να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ και προστίθενται νέα κριτήρια (ανεργία των νέων, χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, αλλαγή του κλίματος και υποδοχή και ένταξη των μεταναστών), ώστε να αντανακλούν καλύτερα την πραγματικότητα επί τόπου). Οι εξόχως απόκεντρες περιοχές θα συνεχίσουν να επωφελούνται από ειδική στήριξη της ΕΕ, διότι η πολιτική συνοχής υποστηρίζει περαιτέρω τοπικές αναπτυξιακές στρατηγικές και εξουσιοδοτεί τις τοπικές αρχές στη διαχείριση των κονδυλίων. Η αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής ενισχύεται, με το 6% του ΕΤΠΑ αφιερωμένο στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ένα νέο πρόγραμμα δικτύωσης και δημιουργίας ικανοτήτων για τις αστικές αρχές, την ευρωπαϊκή αστική πρωτοβουλία¹⁰

Η πολιτική συνοχής αυτής της περιόδου υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις για ένα φιλικό προς τις επενδύσεις περιβάλλον, όπου οι

⁸(https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/).

⁹(https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/).

¹⁰(https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/).

επιχειρήσεις μπορούν να αναπτυχθούν Θα εξασφαλιστεί πλήρης συμπληρωματικότητα και συντονισμός με το νέο, ενισχυμένο πρόγραμμα στήριξης της μεταρρύθμισης¹¹

Οι ειδικές συστάσεις για τη χώρα που διατυπώνονται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εξαμήνου θα ληφθούν υπόψη κατά τη διάρκεια της δημοσιονομικής περιόδου: στην αρχή, για το σχεδιασμό των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και κατά την ενδιάμεση αναθεώρηση. Ακόμη, προκειμένου να καθοριστούν περαιτέρω οι κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, οι νέοι "ευνοϊκοί" όροι θα συμβάλουν στην άρση των φραγμών στις επενδύσεις και η εφαρμογή τους θα παρακολουθείται καθ 'όλη τη διάρκεια της οικονομικής περιόδου¹²

¹¹ (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/).

¹² (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

Η ΕΕ κατευθύνει τη χάραξη και τη διαχείριση της πολιτικής ανάλογα με τα συμφέροντα που εκφράζει στον εκάστοτε τομέα. Ωστόσο, το γενικότερο πλαίσιο που πολιτικής της ΕΕ δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως συνεκτικό, αφού οι εθνικές διαφορές του εκάστοτε κράτους δεν επιτρέπουν την εφαρμογή συνεκτικών πρακτικών. Η συνοχή της ΕΕ μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν οι αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων ικανοποιούν πολλούς φορείς. Επομένως, η εικόνα της ΕΕ είναι αποσπασματική. Το κυριότερο παράδειγμα για την υποστήριξη του επιχειρήματος αυτού είναι η βιομηχανική πολιτική και η περιφερειακή πολιτική, διότι δεν υπήρξαν ολοκληρωμένα πλαίσια πολιτικής με σαφείς και συνεκτικούς στόχους. Ο κατακερματισμένος χαρακτήρας τους όμως συνεπάγεται και τη μη επαρκή χρηματοδότηση των πολιτικών αυτών (Nugent, 2004, σελ. 903).

Η οικονομική και κοινωνική συνοχή ορίζεται στην ενιαία ευρωπαϊκή πράξη του 1986 και αφορά τη *«μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιφερειών και την καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων»*. Η Συνθήκη της Λισαβόνας προσθέτει μία ακόμα πλευρά στη συνοχή αναφερόμενη σε οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Η πολιτική συνοχής έχει σημαντικό αντίκτυπο σε όλα τα κράτη- μέλη της ΕΕ, εξαιτίας της κολοσσιαίας επένδυσης που δίνεται σε ορισμένες χώρες και μερικές φορές αγγίζει έως και το 4% του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος τους¹³. Οι στόχοι που θέτει η ΕΕ όσον αφορά την πολιτική σύγκλισης είναι:

- Η αύξηση του ΑΕΠ των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας της ΕΕ
- Η δημιουργία θέσεων εργασίας

¹³ (https://ec.europa.eu/regional_policy/el/faq/#10).

- Η δημιουργία έργων υποδομής (Roura, Parellada, 2002, σελ. 2043).

Η χρηματοδότηση που δίνεται στα κράτη- μέλη της ΕΕ για την πολιτική συνοχής ορίζονται με βάση τις αρχές της διαχειριστικής αρχής, οι οποίες δίνουν τη θετική έγκριση της αποδέσμευσης των κονδυλίων που είναι απαραίτητα για τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις και ασφαλώς διενεργούνται έλεγχοι για τη δαπάνη των παρεχόμενων κονδυλίων. Επίσης, η αρχή της πιστοποίησης είναι πολύ σημαντική, διότι είναι η αρμόδια για να υποβάλλει τις περιοδικές δηλώσεις δαπανών και τις αιτήσεις πληρωμών των κρατών – μελών προς την Επιτροπή και ερευνά αν οι δηλώσεις επιστροφής έχουν εκδοθεί από αξιόπιστα λογιστικά συστήματα και αν οι κανόνες που έχουν ακολουθηθεί είναι σύμφωνοι με τους ευρωπαϊκούς και εθνικούς θεσμούς. Τέλος, ο έλεγχος είναι απαραίτητος για την εξακρίβωση της καλής λειτουργίας των συστημάτων και την πρόοδο των έργων που έχουν χρηματοδοτηθεί από την ΕΕ (Roura, Parellada, 2002, σελ. 89).

Είναι αλήθεια ότι «μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), που είναι γνωστά ως Διαρθρωτικά Ταμεία, καθώς και του Ταμείου Συνοχής, η Ένωση επενδύει σε χιλιάδες έργα σε όλες τις περιφέρειες της Ευρώπης ώστε να επιτύχει τον πρωταρχικό της στόχο: να προαγάγει την οικονομική και κοινωνική συνοχή μειώνοντας αυτές τις ανισότητες μεταξύ κρατών μελών και περιφερειών. Η πολιτική συνοχής, που διαθέτει προϋπολογισμό €347 δισ. για την περίοδο 2007- 2013, αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή οικονομικής στήριξης σε επίπεδο ΕΕ για επενδύσεις σε ανάπτυξη και απασχόληση· στόχος της είναι να δώσει τη δυνατότητα σε όλες τις περιφέρειες να φανούν πραγματικά ανταγωνιστικές στην εσωτερική αγορά¹⁴»

3.1. Η πορεία της Ελλάδας σχετικά με την πολιτική σύγκλισης

Η Ελλάδα υπέγραψε τη "Συμφωνία Σύνδεσης" με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα το 1961. Ωστόσο, αυτό ουσιαστικά ανακόπηκε κατά τη διάρκεια των επτά ετών της στρατιωτικής δικτατορίας (1967-1974). Μετά την αποκατάσταση της

14

(https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/el_el.pdf).

δημοκρατίας στη χώρα μας, η Ελλάδα υπέβαλε αίτηση πλήρους ένταξης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1975. Τόσο η κυβέρνηση, όσο και η ισχυρή πλειοψηφία των πολιτών εξέφρασαν την ελπίδα να συμμετάσχουν σε μια ευρύτερη ευρωπαϊκή οικογένεια δημοκρατικών και οικονομικά ανεπτυγμένων εθνών, η οποία τελικά θα οδηγήσει σε οικονομική ευημερία και εκσυγχρονισμό. Αυτή η ελπίδα ίσως αντικατοπτρίζει την ελπίδα ότι η ιδιότητα του μέλους θα ενισχύσει και θα προστατεύσει το δημοκρατικό καθεστώς, θα ενθαρρύνει την πολιτική σταθερότητα και θα εγγυηθεί την ειρήνη της Ελλάδας με τους γείτονες ανατολικά και στην περιοχή των Βαλκανίων (Καζάκος, 2010, σελ. 93).

Οι μακρές και επίπονες διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν την υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης οδήγησαν στη Συνθήκη προσχώρησης που υπογράφηκε τον Μάιο του 1979. Η συνθήκη προέβλεπε μια περίοδο μεταβατική πέντε ετών για πολλά ζητήματα, επτά χρόνια για την ελεύθερη κυκλοφορία εργαζόμενων και δύο έτη για ορισμένα θέματα του κοινοτικού κεκτημένου (*acquis communautaire*) που σχετίζονται με την κοινωνική πολιτική.

Η *πρώτη φάση της σύγκλισης* της Ελλάδας με την ΕΕ διαρκεί από το 1981 ως το 1993 (Lavdas, 1997). Στα πρώτα δεκατρία χρόνια ένταξης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (1981-1993), υπήρξε μεγάλη προσπάθεια μεγιστοποίησης των οφελών από την πλευρά της Ελλάδας και ακόμη έγινε προσπάθεια να αντισταθμιστούν τα πιθανά μειονεκτήματα της προσχώρησης (Καζάκος, 2010, σελ. 12). Στην περίοδο αυτή, η Συνθήκη του Μάαστριχτ εισάγει τα κριτήρια σύγκλισης τα οποία έπρεπε να πληρούνται από κάθε κράτος- μέλος, ώστε η Οικονομική Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) να γίνει πραγματικότητα (Skias, Makris, 2014, σελ. 902). Τα κριτήρια αυτά ήταν τα ακόλουθα:

- Τα δημοσιονομικά ελλείμματα να μην υπερβαίνουν το 3% του ΑΕΠ
- Το δημόσιο χρέος δε θα πρέπει να υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ
- Τα περιθώρια των συναλλαγματικών ισοτιμιών δε θα πρέπει να ξεφεύγουν από τα προβλεπόμενα όρια
- Ο πληθωρισμός δε θα πρέπει το τελευταίο έτος πριν από την εξέταση του αιτήματος ένταξης να υπερβαίνει τον αντίστοιχο ρυθμό των τριών κρατών μελών με την καλύτερη απόδοση κατά περισσότερο από 1,5%

- Το μέσο ονομαστικό μακροπρόθεσμο επιτόκιο ένα χρόνο πριν από την εξέταση του αιτήματος ένταξης δε θα πρέπει να υπερβαίνει τον αντίστοιχο ρυθμό των τριών κρατών μελών με την καλύτερη απόδοση κατά περισσότερο από 2 μονάδες (Skias, Makris, 2014, σελ. 204).

Στην πραγματικότητα, η ΕΕ μόνο επιφανειακά είχε θέσει αυτά τα κριτήρια και στην ουσία δεν εφαρμόζονταν αυστηρά. Επομένως, το κατάλληλο πλαίσιο σύγκλισης δεν επιτεύχθηκε. Ειδικότερα, *«ανάμεσα στα υποψήφια κράτη μέλη της ΟΝΕ υπήρχαν τεράστιες αποκλίσεις τόσο σε επίπεδο διαβίωσης και ευημερίας όσο και σε επίπεδο παραγωγικότητας, οι οποίες θα μεγάλωναν έτι περαιτέρω έπειτα από οποιαδήποτε διεύρυνσή της (Issing, 2010). Επιπλέον, αντικείμενο αυστηρής κριτικής έγιναν και οι αντιπροσωπευτικές τιμές που επιλέχθηκαν για το επίπεδο τόσο του δημόσιου χρέους όσο και του δημόσιου ελλείμματος. Τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ φαίνεται πως ήταν απλώς κάποιοι συγκεκριμένοι στόχοι σχετικά με την αποδοτικότητα των οικονομιών της ΕΕ, επικεντρώνοντας κυρίως στην ονομαστική σταθερότητα της ΟΝΕ»* (Skias, Makris, 2014, σελ. 42).

Σε αυτή την περίοδο, η αργή ωρίμανση της ελληνικής κοινωνίας, της οικονομίας και των θεσμών συνέχισε να εξελίσσεται. Η Ελλάδα όμως υστερούσε σε σύγκριση με τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης κατά τη διάρκεια του "διαστήματος" της στρατιωτικής δικτατορίας και τώρα προσπαθούσε να προλάβει την εφαρμογή αρνητικών πρακτικών που θα είχαν αντίκτυπο στο βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων, εξαιτίας των αναγκών προσαρμογής στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Οι οικονομικοί παράγοντες έπρεπε να μάθουν να λειτουργούν υπεύθυνα σε μια ελεύθερη και ανταγωνιστική κοινωνία, δηλαδή έπρεπε να γίνουν κοινωνικοί εταίροι και να σταματήσουν να περιμένουν το κράτος να ενεργεί τόσο ως αποκλειστικός "πάροχος" ή/και ως αστυνομικός. Από την πλευρά τους, οι κυβερνήσεις έπρεπε να αποδεχθούν ότι ένα μέρος της εξουσίας έπρεπε να παραχωρηθεί στην κοινωνία των πολιτών και επίσης έπρεπε να μάθουν να αποφεύγουν τον πειρασμό της χρήσης της δημοσιονομικής πολιτικής (και της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής γενικά) για βραχυπρόθεσμα εκλογικά κέρδη, τα οποία λειτουργούν εις βάρος των μελλοντικών γενεών. Την ίδια περίοδο, η ελληνική οικονομία έπρεπε να ανταποκριθεί στην πρόκληση της απελευθέρωσης του εμπορίου, καθώς αισθανόταν τον αντίκτυπο της

άρσης των εμπορικών φραγμών Αυτή η πρακτική ενισχύθηκε από την εισροή κοινοτικών κονδυλίων τόσο για την υποστήριξη των γεωργικών εισοδήματα (στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής), όσο και της διαρθρωτικής παρέμβασης (Καζάκος, 2010, σελ. 183).

Ενώ η ΕΕ προωθώντας την πολιτική σύγκλισης που περιγράφεται παραπάνω για να υπάρξουν οι κατάλληλες συνθήκες που θα οδηγούσαν στη δυνατότητα όλων των κρατών- μελών να ακολουθήσουν τις κοινοτικές πολιτικές, στην Ελλάδα το κλίμα ήταν διαφορετικό.

Το θετικό αντίκρισμα που είχε η πολιτική σύγκλισης στην ΕΕ ήταν οι επενδύσεις που έγιναν προς τη χώρα μας και είχαν ως αποδέκτες την τοπική ανάπτυξη, τα έργα μεγαλύτερης έκτασης και την ανάπτυξη της βιομηχανικής δομής (Lavidas, 1997, σελ. 98). Αυτό συνεπάγεται την ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου και την επιστροφή των μεταναστών που βρίσκονταν στο εξωτερικό (Καζάκος, 2010, σελ. 313).

Κατά την εκτίμηση μου, η ΕΕ μέσω της πολιτικής σύγκλισης κινούνταν προς τη σωστή κατεύθυνση, χωρίς όμως να λαμβάνει τις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας. Οι εγχώριες κυβερνήσεις αντιστέκονταν στην προσπάθεια σύγκλισης, διότι ακολούθησαν υπερβολικά αυξημένη επεκτατική οικονομική πολιτική και το έλλειμμα του Δημόσιου ταμείου αυξήθηκε. Ακόμη, το κόστος εργασίας αυξήθηκε και πολλές επιχειρήσεις έκλεισαν με αποτέλεσμα να αυξηθεί η ανεργία. Το 1985 η Ελλάδα βρέθηκε στα πρόθυρα της οικονομικής κατάρρευσης, ενώ η ΕΚ παρουσίαζε νέα κινητικότητα προς την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς. Αυτό έδωσε περισσότερες ελπίδες στα κράτη- μέλη της ΕΕ, αλλά η Ελλάδα φοβόταν ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα παραμελούνταν, διότι ο ανταγωνισμός θα ήταν μεγάλος και έτσι θα προέκυπταν ανισότητες εντός της Ελλάδας και γενικότερα με την ΕΕ. Επομένως, η αποβιομηχάνιση της Ελλάδας από τη δεκαετία του 1970 και μετά κορυφώνεται το 1990 και έτσι η παραγωγικότητα της Ελλάδας παρουσιάζει στασιμότητα (Καζάκος, 2010, σελ. 299). Ο πίνακας 7 περιγράφει τη μακροοικονομική κατάσταση που παρουσιάζει η Ελλάδα από το 1980 ως το 1990.

Πίνακας 7: Μακροοικονομική κατάσταση που παρουσιάζει η Ελλάδα, 1980- 1990

Έτος	Ρυθμός ανάπτυξης (%)	Πληθωρισμός (%)	Ανεργία (%)	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (%)
1980	0,7	24,9	2,7	0,6
1981	-1,6	24,5	4	1,7
1982	-1,1	21,1	5,8	-1,8
1983	-1,1	20,2	7,9	-2,8
1984	2	18,5	8,1	-2,5
1985	2,5	19,3	7,8	-4,5
1986	0,5	23	7,4	-3,6
1987	-2,3	16,4	7,4	-0,8
1988	4,3	13,5	7,7	-1,8
1989	3,8	13,7	7,5	-4,3
1990	0	20,4	7	-4,7

Πηγή: Καζάκος, 2010

Από τον πίνακα 7 συνάγεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας ήταν μικρός και ο πληθωρισμός δεν μπορούσε να τιθασευτεί, ενώ η ανεργία συνεχώς αυξανόταν και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών επιδεινώθηκε. Τη χειρότερη εικόνα παρουσιάζει το έλλειμμα του 1990, διότι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και η αποτυχία των πολιτικών που εφαρμόζονταν αντικατοπτρίζουν την κατάσταση της σύγκλισης της χώρας.

Τα δημοσιονομικά μεγέθη της χώρας μας την ίδια περίοδο ήταν σε πολύ κακή κατάσταση επίσης. Ο πίνακας 8 το αποδεικνύει.

Πίνακας 8: Δημοσιονομικά μεγέθη Ελλάδας, 1980-1990

Έτος	Καθαρός δανεισμός (%)	Συνολικές δαπάνες (%)	Χρέος γενικής κυβέρνησης (%)
1980	-2,6	31,8	28,6
1981	-9,1	38	34,5
1982	-6,8	38,7	41,3
1983	-7,6	40,5	41,9
1984	-8,4	42,4	48
1985	-11,7	45,6	54,7
1986	-9,5	44,1	55,9
1987	-9,2	46,4	62,2
1988	-11,5	42,2	66,8
1989	-14,4	43,6	69,9
1990	-16,1	48,2	80,7

Πηγή: Καζάκος, 2010

Από τον πίνακα 8 συμπεραίνεται ότι το έλλειμμα αυξήθηκε 15 μονάδες περίπου, το χρέος εκτινάχθηκε στα ύψη, ενώ ο καθαρός δανεισμός και οι δαπάνες πολλαπλασιάστηκαν ραγδαία. Η κίνηση της Ελλάδας μπροστά στη χρεοκοπία ήταν

μάλλον άστοχη, διότι «αντί να προβούμε σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και να εκσυγχρονίσουμε τις δομές της ελληνικής οικονομίας, προτιμήσαμε να αυξήσουμε την ανταγωνιστικότητα της χώρας μέσω της υποτίμησης της δραχμής κατά 15%. Ως αποτέλεσμα, η οικονομική και ιδεολογική σύγκλιση της Ελλάδας με την ΕΚ δεν επήλθε ποτέ» (Skias, Makris, 2014, σελ. 50).

Εν τέλει, «τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ δεν ικανοποιούσαν τις βασικές αρχές του θεωρητικού πλαισίου σύγκλισης, και, ως εκ τούτου, η εφαρμογή τους με τον ίδιο τρόπο για όλα τα κράτη - μέλη της ΕΕ δε θα μπορούσε να γίνει πράξη. Όλες οι παραπάνω διαδικασίες στηρίχτηκαν στις ιδέες της μονεταριστικής επανάστασης, ή, αλλιώς, στη 'νέα συναίνεση', η οποία υιοθετήθηκε για να ξεπεραστούν τα οικονομικά προβλήματα των κρατών που έκαναν την εμφάνισή τους ήδη από τη δεκαετία του 1970. Την ίδια περίοδο στην Ελλάδα κυριαρχούσαν η ηγετική φιγούρα του Ανδρέα Παπανδρέου και το σχέδιο του «πατερναλιστικού καπιταλισμού», το οποίο ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες εξελίξεις. Η περίπτωση της Ελλάδας είναι η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση άρνησης μιας χώρας να προσαρμοστεί στις υπάρχουσες συνθήκες» (Skias, Makris, 2014, σελ. 51).

Στη δεύτερη περίοδο σύγκλισης της χώρας (1994-2000), η κατάσταση άλλαξε, διότι εγκρίθηκε το νέο «Πρόγραμμα Σύγκλισης της Ελληνικής Οικονομίας», το οποίο σηματοδότησε μια ποιοτική μετατόπιση των οικονομικών πολιτικών. Τώρα υπήρξε αποτελεσματικότερος συντονισμός των νομισματικών, φορολογικών, εισοδημάτων και των διαρθρωτικών πολιτικών για την επίτευξη του χαμηλού πληθωρισμού, του χαμηλού δημόσιου ελλείμματος και του χρέους σε σχέση με το ΑΕΠ και της σταθερότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών, όπως ζητούσε η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Στην περίπτωση της νομισματικής πολιτικής, υπήρξε σταδιακή ενίσχυση της αντιπληθωριστικής στάσης, με βάση τη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής έναντι του ECU (και στη συνέχεια το ευρώ). Αυτή η πολιτική ήταν ευκολότερη στην εφαρμογή χωρίς σοβαρές συνέπειες της πραγματικής ανταγωνιστικότητας (Καζάκος, 2010, σελ. 832). Επομένως, η σύγκλιση την περίοδο αυτή έκανε καλό στην Ελλάδα, αφού ο πληθωρισμός ακολούθησε τα ευρωπαϊκά δεδομένα, τα επιτόκια υποχώρησαν και έτσι οι επιχειρήσεις πήραν μια ανάσα όσον

αφορά το κόστος τους και η διαρθρωτική βοήθεια της ΕΕ προς την Ελλάδα ήταν σημαντική (Μαραβέγιας, 2008, σελ. 299).

Αλλά στην πραγματικότητα, η χώρα κλυδωνιζόταν από εσωτερικά πολιτικά ζητήματα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς, με αποτέλεσμα να μη δίνεται η δέουσα προσοχή στην επίλυση των προβλημάτων που θα οδηγούσαν στην ομαλότερη προσαρμογή της Ελλάδας στην ΕΕ (Μαραβέγιας, 2008, σελ. 19). Κατά την έκθεση της ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ, η πραγματική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας δε βασιζόταν στις δικές της υψηλές επιδόσεις, αλλά στη δυνατή ύφεση που έπληξε την υπόλοιπη Ευρώπη το διάστημα εκείνο (ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ, 2002, σελ. 782). Μόνο από το διάστημα 1995-2002 ήταν η περίοδος εκείνη που η ελληνική οικονομία βασίστηκε στις δικές της δυνάμεις. Το γράφημα 2 αποδεικνύει την πορεία σύγκλισης της Ελλάδας με βάση το ΑΕΠ ανά κάτοικο.

Γράφημα 2: Η πορεία σύγκλισης της Ελλάδας με βάση το ΑΕΠ ανά κάτοικο, %, ΕΕ-15, 1975- 2002

Πηγή: ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ, 2002

Στην πραγματικότητα, η πολιτική διαφθορά έδειχνε να κατατρώει τα θεμέλια του πολιτεύματος και η οικονομική διαφθορά αποκάλυπτε ότι η φυγή κεφαλαίων, η αύξηση των τιμών και η απώλεια της παραγωγής είναι θέματα που αποσπούσαν την προσοχή των κρατικών ιθυνόντων από την καλύτερη συμπίεση της Ελλάδας και των οικονομικών- πολιτικών μηχανισμών της με την ΕΕ (Καζάκος, 2010, σελ. 222).

Επομένως, είναι δικαιολογημένη η ανησυχία της ΕΕ όταν το 1990 η ΕΕ απέστειλε επιστολή προς την Ελλάδα εκφράζοντας την ανησυχία της και ζητώντας η χώρα να λάβει μέτρα για την ανόρθωση της οικονομίας (Lavdas, 1997, σελ. 23). Στην περίπτωση αυτή, η ΕΕ έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου για τη μη ομαλή πορεία της Ελλάδας, παρά τη στήριξη που παρεχόταν προς τη χώρα από την ευρωπαϊκή πλευρά.

Η Ελλάδα πορευόμενη προς το 2000 ακολούθησε μια δική της πορεία που περιείχε οικονομικά προβλήματα που δεν έγινε προσπάθεια να λυθούν αν και ο δημόσιος τομέας εκσυγχρονίστηκε αρκετά. Δεν πρέπει να παραλείψουμε ότι αυτή την περίοδο στην ΕΕ συμβαίνει μια μεγάλη αλλαγή που ακούει στο όνομα (Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) και προβλέπει την επικράτηση του Ευρώ (κοινού νομίσματος της Ευρωζώνης), την εδραίωση κοινών συναλλαγματικών ισοτιμιών και τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Συνεργασίας με στόχο τη στήριξη των κρατών- μελών αν υπήρχαν προβλήματα με το ισοζύγιο πληρωμών. Η Ελλάδα όμως ήταν απροετοίμαστη για τόσο μεγάλες αλλαγές, αφού γενικότερα στην Ευρώπη δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις για τη νομισματική ένωση και σε πολλές περιπτώσεις δεν υπήρχαν οι ευέλικτες αγορές εργασίας και πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις στερούσαν τα μέσα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα προέκυπταν, όπως για παράδειγμα η απουσία συναλλαγματικής πολιτικής και οι δημοσιονομικοί μηχανισμοί αντιστάθμισης ήταν ανύπαρκτοι. Όλο αυτό το σκηνικό τη βρήκε απροετοίμαστη την Ελλάδα, λόγω των συσσωρευμένων οικονομικών της προβλημάτων και της πολιτικής της αστάθειας. Η επίπτωση της προσπάθειας σύγκλισης στο σημείο αυτό ήταν αρνητική, διότι έφερε 'διχασμό' στα κόμματα που απάρτιζαν την κυβέρνηση, καθώς άλλα κόμματα υποστήριζαν την υιοθέτηση μιας οικονομίας με κοινωνικό πρόσωπο και άλλα κόμματα μέμφονταν τη Συμφωνία του Μάαστριχτ. Η Ελλάδα εν τέλει ακολούθησε τις επιταγές του Μάαστριχτ φοβούμενη μια επικείμενη κρίση και έτσι προέκυψε η εθνική συναίνεση (Καζάκος, 2010, σελ. 245). Άρα, η επίπτωση της σύγκλισης ήταν θετική στην περίπτωση αυτή.

Την περίοδο 2001-2003, η Ελλάδα βρισκόταν στο δρόμο της πραγματικής σύγκλισης για πέντε χρόνια ήδη (1996-2000) και είχε παραμείνει σε αυτή τη διαδρομή και για τα επόμενα τρία χρόνια που ακολούθησαν (2001-2003). Κατά τη

διάρκεια αυτής της οκταετούς περιόδου, το ελληνικό ΑΕΠ αυξάνονταν ταχύτερα από το ΑΕΠ στην ΕΕ ή στη ζώνη του ευρώ (Καζάκος, 2010, σελ. 34). Ωστόσο, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αντιστοιχούσε μόνο στο 64,7% του μέσου όρου της ΕΕ το 1995 και αυξήθηκε σε 68,3% το 2003 Έτσι, η ευνοϊκή ανάπτυξη έχει διαφορά που παρατηρείται επί του παρόντος αν και δεν είναι αρκετά ευρεία, ώστε να επιτευχθεί πλήρης σύγκλιση γρήγορα Επίσης, καθώς η ελληνική ανεργία εξακολουθεί να είναι υψηλή (περίπου 9%), οι ρυθμοί ανάπτυξης του τώρα δεν αρκούν για να επιτευχθεί οτιδήποτε κοντά στην πλήρη απασχόληση εντός εύλογου χρονικού διαστήματος (Μαραβέγιας, 2008, σελ. 732). Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η διεύρυνση της ΕΕ το 2004 προσθέτει νέες προκλήσεις. Η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ιρλανδία θα χάσουν το σημερινό "πλέον ευνοημένο" καθεστώς τους σε σχέση με την ΕΕ και τα διαρθρωτικά ταμεία, αφού είναι προφανές ότι οι νέες χώρες μέλη θα είναι καθαροί αποδέκτες των ευρωπαϊκών πόρων (Οι επιπτώσεις που θα έχει η μείωση των καθαρών μεταβιβάσεων στο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ στην ελληνική οικονομία θα εξαρτηθεί από:

- (α) τη συμβολή αυτών των μεταβιβάσεων στην παραγωγική ικανότητα της οικονομίας μέχρι σήμερα και
- (β) το βαθμό στον οποίο οι Έλληνες και η οικονομία θα καταφέρει να αντιμετωπίσει τον έντονο ανταγωνισμό στη διευρυμένη ΕΕ (Μαραβέγιας, 2008, σελ. 239).

Στα επόμενα χρόνια, ο κύριος στόχος της οικονομικής πολιτικής για την Ελλάδα θα είναι να επιτευχθεί πλήρης πραγματική σύγκλιση όσο το δυνατόν συντομότερα Εντούτοις, αυτό προϋποθέτει ονομαστική σύγκλιση, δηλαδή σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών και σταθερότητα των τιμών Άρα, απαιτούνται περισσότερα μέτρα για την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής εξυγίανσης (Μαραβέγιας, 2008, σελ. 283).

Ωστόσο, στα επιτεύγματα της περιόδου 2000-2006 περιέχονται η τεχνολογική αναβάθμιση των ελληνικών επιχειρήσεων και η υποστήριξη των ερευνητικών προγραμμάτων που ήταν απαραίτητη, καθώς επίσης και η βελτίωση των υποδομών που θα συνέδεαν καλύτερα την Ελλάδα με την ΕΕ και τα Βαλκάνια Επίσης, η κατάρτιση των εργαζόμενων και η βελτίωση των δικτύων επικοινωνίας και

πληροφοριών είναι κομμάτι της οικονομικής στήριξης που πήρε η Ελλάδα στο διάστημα αυτό για να έρθει πιο κοντά με τις εξελίξεις των πιο αναπτυγμένων κρατών της ΕΕ Επιπλέον, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η ολοκληρωμένη λύση για τη διαχείριση των αποβλήτων αποτελούν ακόμη ένα βήμα που έφερε την Ελλάδα πιο κοντά στα ευρωπαϊκά δεδομένα και έτσι τονώθηκε η αγορά εργασίας και η ανάπτυξη ήταν εντονότερη με απώτερο στόχο την ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας¹⁵

. Στην παρούσα περίοδο, τα κρίσιμα ζητήματα για την Ελλάδα ήταν τρία:

- Η έκθεση της Ολλανδικής Προεδρίας (2004) προωθούσε την διαμόρφωση νέου ορίου της τάξης του 1% (και όχι 4% όπως ήταν μέχρι εκείνη τη στιγμή) για την πολιτική σύγκλισης των 27 κρατών – μελών της ΕΕ. ΑΝ γινόταν κάτι τέτοιο, τότε θα υπήρχε μια μείωση 30% -35% στον προϋπολογισμό της συνοχής και αυτό σήμαινε απώλεια πόρων για την Ελλάδα
- Η μεταβατική στήριξη των περιφερειών ήταν ένα ακόμη πολύ σημαντικό ζήτημα για την Ελλάδα, αφού δυο μεγάλες περιφέρειες (Κεντρική Μακεδονία, Αττική) μπήκαν σε μεταβατική πορεία εξόδου και αυτό συνεπάγεται ότι το 63,3% του πληθυσμού θα υποστηρίζεται, αλλά η απώλεια πόρων ήταν αξιοσημείωτη
- Το χρονοδιάγραμμα έπρεπε να είναι πολύ πιστά ακολουθητέο, γιατί η κάθε καθυστέρηση θα οδηγούσε σε νέα στατιστικά και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα παρουσίαζε μεταβολές. Ωστόσο, οι ρυθμοί μεταβολής ήταν υψηλοί και πιθανώς η Κρήτη και η Πελοπόννησος να εντάσσονταν σε καθεστώς μεταβατικής εξόδου, κάτι που δεν ήταν προς όφελος της Ελλάδας (Λιαργκόβας, Ανδρέου, 2007, σελ. 90).

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ, η ελληνική οικονομία παρουσιάζει σημεία ανατροφοδοτούμενης ανάπτυξης καθώς, το δημόσιο έλλειμμα μειώθηκε σταθερά και οι διαρθρωτικές αδυναμίες αντιμετωπίστηκαν, ενώ οι εξαγωγές είχαν θετικό πρόσημο (Λιαργκόβας, Ανδρέου, 2007, σελ. 893). Όμως, η υστέρηση της οικονομίας σε ορισμένους τομείς είναι γεγονός. Τα στοιχεία που διαμορφώνουν αυτή την υστέρηση είναι τα ακόλουθα:

(https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/el_el.pdf).¹⁵

- Διαπεριφερειακές ανισότητες
- Εσωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας και έτσι επηρεάζονται αρνητικά οι εξαγωγές
- Η έρευνα και η καινοτομία υστερούν σημαντικά
- Η διαχείριση της περιβαλλοντικής ανύψωσης είναι μείζον θέμα που δείχνει στασιμότητα
- Οι υποδομές στο ζήτημα των μεταφορών είναι σε πρώιμο στάδιο
- Υψηλή ανεργία
- Το εκπαιδευτικό σύστημα χωλαίνει σε σύγκριση με τα ευρωπαϊκά

Η νέα στρατηγική στόχευση προσανατολίζεται προς την ανάπτυξη του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και την ταυτόχρονη αύξηση της παραγωγικότητας, ενώ ακόμη και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας θα συντελεστεί μέσα από όλα τα προηγούμενα (Λιαργκόβας, Ανδρέου, 2007, σελ. 222).

Στην περίοδο αυτή, το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2007-2014 ήταν στη διάθεση των ελληνικών επιχειρήσεων και φιλοδόξησε ότι θα φέρει αέρα ανανέωσης στην ελληνική οικονομία. Ειδικότερα, « η στοχοθεσία του ΕΣΠΑ διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

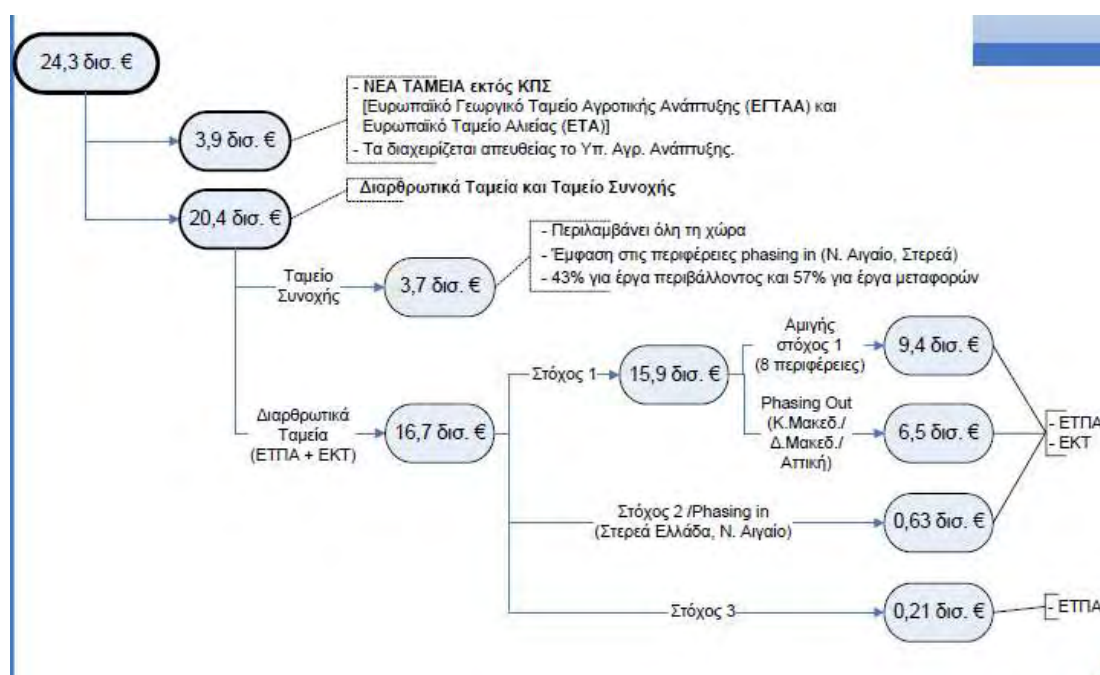
- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (17), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική διαμορφώθηκε και με γνώμονα εθνικές πολιτικές που διατυπώνονται σε στρατηγικά έγγραφα όπως η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013, το «Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας», Εθνική Λιμενική Πολιτική, το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής

Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 κλπ. Το πλαίσιο χρηματοδότησης διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των νέων Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και Περιφέρεια στην επόμενη περίοδο, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου και τις απαιτήσεις για δράσεις που εξυπηρετούν τη Στρατηγική της Λισσαβόνας. Βασική επιλογή ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας¹⁶»

Η χρηματοδοτική κατανομή του ΕΣΠΑ 2007-2014 περιγράφεται στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 3 : Κατανομή Κοινοτικών πόρων για την Ελλάδα, ΕΣΠΑ 2007-2014, σε Ευρώ

Πηγή: <https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticFinanced.aspx>

Η αποτίμηση της πορείας του Προγράμματος ήταν αναμικτή από το 2007-2009, διότι η αδυναμία συγχρηματοδότησης από την πλευρά της Ελλάδας και ο αποσυντονισμός της δημόσιας διοίκησης αποτέλεσαν τους δύο κύριο λόγους για την απώλεια κοινοτικών κονδυλίων.

¹⁶ (<https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx>).

Προχωρώντας προς το 2008 όταν η οικονομική κρίση εκδηλώθηκε στις ΗΠΑ, τα δημοσιονομικά ελλείμματα πολλών χωρών και οι πιέσεις των ιρλανδικών και ισπανικών τραπεζών από τη φούσκα των ακινήτων δυσχέραιναν περαιτέρω την ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση. Το 2009 τα δίδυμα ελλείμματα της Ελλάδας απέβησαν καταστροφικά για την οικονομία και η ένταξη της στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) το Μάιο του 2010 ήταν μονόδρομος. Το 2010 ήταν μια δύσκολη χρονιά για την ΕΕ. Η Ελλάδα κατέρρευσε οικονομικά και η ΕΕ έσπευσε να τη βοηθήσει ώστε να μη μεταδοθεί η κρίση και στις πιο αδύναμες ευρωπαϊκές χώρες του Νότου. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ξεκίνησε να αγοράζει τα κρατικά χρέη, με στόχο τη σταθεροποίηση της αγοράς. Το 2009 το δημοσιονομικό χρέος της Ελλάδας άγγιξε το 15.7% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος έφτασε το 129.7% του ΑΕΠ (Τράπεζα της Ελλάδας, 2017).

Το ΑΕΠ της χώρας μειώθηκε, διότι οι επενδύσεις και η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκαν με αποτέλεσμα να μπει η χώρα σε περίοδο ύφεσης επίσημα πια (Τράπεζα της Ελλάδας, 2017). Η ρευστότητα στην Ελλάδα άρχισε να εμφανίζει προβλήματα και η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας μας υποβαθμίστηκε. Επομένως, η Ελλάδα δεν είχε τη δυνατότητα να δανειστεί από τις αγορές (Τράπεζα της Ελλάδας, 2017). Η εμπιστοσύνη προς την Ελλάδα αμφισβητήθηκε περαιτέρω όταν οι εθνικές στατιστικές αμφισβητήθηκαν ως προς τα στοιχεία που παρουσίαζαν και τα πραγματικά αποτελέσματα απείχαν πόρρω από τα επιδειχθέντα και την ενδεικνυόμενη κατεύθυνση της ΕΕ. Άρα, το 2010 χαρακτηρίστηκε από τις πιέσεις των ελληνικών ομολόγων και την αύξηση του κόστους δανεισμού (Τράπεζα της Ελλάδας, 2017). Τώρα φαίνονται τα προβλήματα που συσσωρεύονταν τόσα χρόνια και η αδυναμία της Ελλάδας να συγκλίνει πραγματικά με την ΕΕ, αφού επιδόθηκε σε λαϊκισμούς και μικροπολιτικές στο εσωτερικό της, μην μπορώντας στην ουσία να προσαρμοστεί στις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις.

Στην περίπτωση αυτή πρέπει να αναφερθούμε στο κοινό νόμισμα, καθώς το Ευρώ ήταν ένα μεγάλο βήμα το οποίο όμως δεν απέφερε μόνο θετικά αποτελέσματα. Αρχικά, αυξήθηκαν οι ροές των κεφαλαίων και οι πιστωτικές συνθήκες, αλλά τελικά οι αδυναμίες των οικονομιών φάνηκαν καθαρά (Γαλενιανός, 2015, σελ. 89). Οι κρυφές αδυναμίες του ελληνικού συστήματος ήταν η μη έμφαση στην παραγωγικότητα, και η μεγάλη πτώση των επιτοκίων έφερε και μεγάλη μείωση των

αποταμιεύσεων των ιδιωτών (Γαλενιανός, 2015). Ασφαλώς, οι ευθύνες βαραίνουν και τον ελληνικό λαό. Σε μια τάση αυτοκριτικής, ο υπέρμετρος ατομικισμός και η διαφθορά ήταν η κορυφή του παγόβουνου της ηθικής πτώσης όλων των Ελλήνων. Βαθύτερα αίτια αποτελούν ο υπερβολικός μας δανεισμός, η επιδειξιμανία και η αυξημένη ζήτηση αγαθών πολυτελείας. Τα μέτρα που θα μπορούσαμε να προτείνουμε για να απαλυνθεί η οικονομικής κρίσης είναι να δοθούν κίνητρα για κατανάλωση και επένδυση, ώστε να επανεκκινήσει η μακροοικονομία. Επομένως, το Ευρώ έφερε θετικά αποτελέσματα στην ευρωπαϊκή οικονομία και την Ελλάδα, αλλά δημιούργησε και προβλήματα εξαιτίας των ανισοροπιών που το ακολούθησαν.

3.2. Οι Παρούσες Επιρροές της ΕΕ στην Ελλάδα

Η οικονομική κρίση της Ευρωζώνης που εμφανίστηκε δριμύτερη το 2009 στην Ευρώπη, στην Ελλάδα οδήγησε σε εργασιακή ανασφάλεια, ανεργία, φτώχεια και τελικά ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια πραγματικότητα για περισσότερες ομάδες και αποτελούν πηγή διαφόρων ψυχικών διαταραχών (Aspridis et al., 2014). Η ανεργία συνδέεται επίσης με την αύξηση της καθημερινής κατανάλωσης αλκοόλ, την αύξηση των αυτοκτονιών και την ενδοοικογενειακή βία (Aspridis et al., 2014). Η φτώχεια σχετίζεται με την εμφάνιση ασθενειών και η επιβίωση των ατόμων σε υποβαθμισμένο περιβάλλον, ενώ πολλές φορές τρέφονται με κακής ποιότητας τρόφιμα, ενώ οι εργαζόμενοι εργάζονται σε επικίνδυνα και ανθυγιεινά περιβάλλοντα (Aspridis et al., 2014, σελ. 21). Τα αποτελέσματα της δυσχερέστατης οικονομικής κατάστασης της χώρας αντικατοπτρίζονται στην κοινωνία εντονότερα.

Δεδομένων των οικονομικών συνθηκών, οι γεννήσεις μειώθηκαν και έτσι στο ήδη υπάρχον πρόβλημα του ασφαλιστικού προστίθεται μελλοντικά περισσότερο βάρος, καθώς το εργατικό δυναμικό μειώνεται σταδιακά. Ακόμη, η μετανάστευση των νέων προς χώρες του εξωτερικού εξαιτίας της ανεργίας είναι γεγονός και έτσι το πρόβλημα του ασφαλιστικού επιτείνεται. Επίσης, όσοι εργάζονται αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της μείωσης μισθού, ώστε να μην αντιμετωπίσουν το ζήτημα της ανεργίας που παραμένει πολύ έντονο. Το αποτέλεσμα είναι αύξηση της εγκληματικότητας σε μικρά αδικήματα και γενικότερα το Κοινωνικό Κράτος χωλαίνει (Aspridis et al., 2014, σελ. 821).

Τόσο η συνθήκη, όσο και τα κριτήρια σύγκλισης που υιοθετήθηκαν για την ένταξη μιας χώρας στην ΟΝΕ, πέρα από το ότι δεν είχαν στέρεες θεωρητικές βάσεις, ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμού έπειτα από μια περίοδο σκληρών διαπραγματεύσεων (Skliias, Maris, 2014, σελ. 999). Τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ δεν ικανοποιούσαν τις βασικές αρχές του θεωρητικού πλαισίου της ΕΕ και, ως εκ τούτου, η εφαρμογή τους με τον ίδιο τρόπο για όλα τα κράτη- μέλη δε θα μπορούσε να γίνει πράξη . Όλες οι παραπάνω διαδικασίες στηρίχτηκαν στις ιδέες της μονεταριστικής επανάστασης ή αλλιώς, στη «νέα συναίνεση» η οποία υιοθετήθηκε για να ξεπεραστούν τα οικονομικά προβλήματα των κρατών, προβλήματα που έκαναν την εμφάνισή τους ήδη από τη δεκαετία του 1970 Στην Ελλάδα κυριαρχούσε το σχέδιο του «πατερναλιστικού καπιταλισμού» ήδη από τη δεκαετία του 1980, το οποίο ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες εξελίξεις, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω (Skliias, Maris, 2014, σελ. 210). Η περίπτωση της Ελλάδας είναι η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση άρνησης μιας χώρας να προσαρμοστεί στις υπάρχουσες συνθήκες σύγκλισης και η άρνηση αυτή είχε αρνητικές επιπτώσεις μετέπειτα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η χώρα να μην μπορεί να ανακάμψει τόσο εύκολα από την οικονομική κρίση. Η υφεσιακή κατάσταση της χώρας περιγράφεται μέσα από τον πίνακα 4.

Πίνακας 9: ΑΕΠ Ελλάδας, 2007-2013

Ετήσιες εκατοστιαίες μεταβολές							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Ιδιωτική κατανάλωση	3,6	4,3	-1,6	-6,2	-7,7	-9,3	-6,0
2. Δημόσια κατανάλωση	7,1	-2,6	4,9	-8,7	-5,2	-6,9	-4,1
3. Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	22,8	-14,3	-13,7	-15,0	-19,6	-19,2	-12,8
3.1 Κατασκευές	-8,9	-12,7	-10,0	-12,2	-28,4	-15	-17,9
3.2 Εξοπλισμός	37,0	1,3	-24,0	-20,0	-18,1	-23,9	-12
3.3 Λοιπές	-10,2	-4,2	15,8	-7,1	-16,9	-3	-3
4. Εγχώρια τελική ζήτηση	4,7	-1,2	-3,0	-8,3	-9,3	-10,4	-6,6
5. Αποθέματα και στατιστικές διαφορές	1,6	1,1	-1,8	-0,3	0,4	0,7	1,6
6. Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	6,9	1,7	-19,4	5,2	0,3	-1,7	1,8
7. Εγχώρια ζήτηση	5,9	-5,4	-5,4	-7,1	-8,7	-10,1	-5,7
8. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	14,6	0,9	-20,2	-6,2	-7,3	-13,8	-5,3
ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-7,0	-3,9
Συμβολή στη μεταβολή του ΑΕΠ (εκατοστιαίες μεταβολές)							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1. Ιδιωτική κατανάλωση	2,6	3,0	-1,2	-4,4	-5,6	-6,7	-4,2
2. Δημόσια κατανάλωση	1,3	-0,5	0,9	-1,7	-0,9	-1,3	-0,8
3. Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	1,3	-3,9	-3,2	-3,0	-3,6	-3,0	-1,8
3.1 Κατασκευές	-1,3	-1,7	-1,2	-1,3	-2,1	-1,6	-1,6
3.2 Εξοπλισμός	2,7	0,1	-2,4	-1,6	-1,4	-1,6	-1,4
3.3 Λοιπές	-0,1	0,0	0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
4. Εγχώρια τελική ζήτηση	5,2	-1,4	-3,5	-9,1	-10,2	-11,1	-6,8
5. Αποθέματα και στατιστικές διαφορές	1,1	1,1	-2,7	1,3	0,7	0,4	1,6
6. Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	1,6	0,4	-4,7	1,0	0,1	-0,6	0,4
7. Εγχώρια ζήτηση	7,9	-0,3	-6,2	-7,8	-9,5	-10,8	-5,9
8. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,9	0,3	7,7	1,9	2,3	4,2	1,6
ΑΕΠ σε αγοραίες τιμές	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-7,0	-3,9

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας, 2014

Από τον πίνακα 9 συνάγεται ότι η εγχώρια ζήτηση μειώθηκε, η ιδιωτική κατανάλωση το ίδιο και αυτό ήταν αποτέλεσμα της μείωσης των μισθών και των συντάξεων. Επιπλέον, η φορολογική επιβάρυνση σε συνδυασμό με την αύξηση της ανεργίας ήταν γεγονός.

Όλα αυτά όμως δεν είναι επαρκή δείγματα για την περιγραφή της κακής οικονομικής κατάστασης της χώρας και της αδυναμίας σύγκλισης της με την υπόλοιπη Ευρώπη και την Ευρωζώνη. Για να αναλυθεί καλύτερα αυτή η εικόνα, η παράθεση και σύγκριση βασικών μακροοικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών είναι απαραίτητη. Αρχικά, το ΑΕΠ της Ελλάδας βαίνει μειούμενο όπως φαίνεται στον πίνακα 5.

Πίνακας 10: ΑΕΠ, ΕΕ-28, %, 2007-2018

pt	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU (28 countries)	31	35	-43	21	18	-44	33	18	22	2	24	2
Euro area (changing composition)	5	14	-44	21	16	-49	-33	14	21	2	24	19
Euro area (19 countries)	31	35	-45	21	16	-48	-32	14	21	2	24	19
Belgium	34	18	-23	27	18	02	82	13	17	15	17	14
Bulgaria	73	9	-36	13	19	8	15	18	35	39	38	53 ^{HM}
Czechia	56	27	-46	23	16	-48	-35	27	53	25	44	29
Denmark	09	05	-49	13	13	02	89	16	23	24	23	14
Germany	33	11	-66	41	37	05	35	22	17	22	22	14
Estonia	77	64	-147	23	16	43	19	28	19	35	43	39
Ireland	53	44	-6	13	37	02	13	88	251	5	12	67
Greece	33	03	-43	63	-91 ^{HM}	-13 ^{HM}	-32 ^{HM}	07 ^{HM}	-64 ^{HM}	-32 ^{HM}	15 ^{HM}	19 ^{HM}
Spain	38	11	-36	0	-1	-29	-17	14	36	32 ^{HM}	3 ^{HM}	26 ^{HM}
France	24	83	-29	18	32	63	36	1	11	12 ^{HM}	22 ^{HM}	13 ^{HM}
Croatia	53	2	-23	-15	-33	-23	-35	-81	24	35	29	26
Italy	15	-1	-55	17	06	-39	-17	81	09	11	17	89
Cyprus	51	16	-2	13	04	-29	-58	-13	2	48	45 ^{HM}	59 ^{HM}
Latvia	10	-35	-148	-39	64	4	24	19	3	21	48	48
Lithuania	111	26	-148	18	8	38	35	35	2	28	41	35
Luxembourg	84	-13	-44	49	-25	-44	37	43	39	24	15	28
Hungary	04	89	-66	07	17	-16	21	42	35	23	41	49
Malta	4	33	-25	35	13	27	45	85	107	57	67	66
Netherlands	38	22	-37	13	16	6	-61	14	2	22	29 ^{HM}	27 ^{HM}
Austria	37	15	-38	18	29	07	0	87	11	2	28	27
Poland	7	42	28	38	5	18	14	33	38	31	48	51
Portugal	25	82	-3	18	-18	-4	-11	89	18	19	28 ^{HM}	21 ^{HM}
Romania	72	83	-65	-39	2	21	35	34	38	48	7 ^{HM}	41 ^{HM}
Slovenia	69	33	-78	12	06	-37	-11	1	23	31	48	45
Slovakia	188	55	-64	5	28	17	-15	28	42	31	32	41
Finland	52	87	-83	3	26	-14	-88	-86	05	28	27	23
Sweden	34	06	-42	6	27	83	12	28	43	27	21	23
United Kingdom	25	03	-42	17	-16	14	-2	29	23	18	18	14
Iceland	84	2	-68	-34	19	13	41	21	47	68	48	48
Liechtenstein	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Norway	3	85	-17	07	1	27	1	2	2	12	3	18
Switzerland	41	22	-22	3	17	1	19	-24	13	16	18	25
Montenegro	-	72	68	27	32	-27	35	18	34	29	47	-
North Macedonia	65	55	-84	34	23	45	29	38	39	28	62 ^{HM}	27 ^{HM}
Albania	6	75	34	37	25	14	1	18	22	33	38 ^{HM}	41 ^{HM}
Serbia	64	57	-27	07	-2	47	29	-38	18	33	3	43 ^{HM}
Turkey	5	88	-47	85	111	48	85	52	61	32	74	-
Bosnia and Herzegovina	54	-3	03	1	-68	23	15	31	31	-	-	-
Kosovo (under United Nations Security Council Resolution 1244/98)	-	-	36	53	44	28	34	12	41	41	42	-

Πηγή: EUROSTAT

Οι αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης στην περίπτωση της Ελλάδας είναι εμφανείς και δε σχετίζονται σε καμία περίπτωση με την απόδοση της ΕΕ-28 και την Ευρωζώνη που παρουσιάζει διακυμάνσεις, αλλά η πρόοδος και η σταθεροποίηση εμφανίζονται μόνο από το 2014, δηλαδή μετά από 5 ολόκληρα χρόνια.

Όσον αφορά το δημόσιο δανεισμό, ο πίνακας 11 δίνει τα στοιχεία.

Πίνακας 11: Δημόσιο χρέος, % του ΑΕΠ, ΕΕ-28, 2000-2018

sec	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU (28 countries)	50.1	50.3	50.8	50.4	50.9	51.5	52.1	52.5	52.7	53.3	53.9	54.5	55.1	55.7	56.3	56.9	57.5	58.1	58.7
EU (27 countries)	50.1	50.4	50.9	50.4	51	51.6	52.2	52.8	53.4	54	54.6	55.2	55.8	56.4	57	57.6	58.2	58.8	59.4
Euro area (19 countries)	58.2	57.1	57	58.2	58.5	59.3	57.4	55	55.7	56.2	56.8	57.4	58	58.6	59.2	59.8	60.4	61	61.6
Euro area (18 countries)	58.2	57.2	57.1	58.3	58.6	59.4	57.5	55.2	55.9	56.4	57	57.6	58.2	58.8	59.4	60	60.6	61.2	61.8
Belgium	106.8	107.6	104.7	101.1	96.5	94.7	91	87	82.5	80.5	80.7	102.6	104.3	105.5	107.5	106.4	106.1	103.4	102
Bulgaria	71.2	65	51.4	43.7	36	26.8	21	18.3	13	13.7	15.3	15.2	16.7	17.1	27.1	26.2	29.6	25.6	22.6
Czechia	17	22.8	25.9	28.3	28.5	27.9	27.7	27.5	28.3	33.6	37.4	39.9	44.5	44.9	42.2	40	38.8	34.7	32.7
Denmark	52.4	48.5	48.1	46.2	44.2	37.4	31.5	27.3	33.3	40.2	42.6	45.1	44.9	44	44.3	39.8	37.2	35.5	34.1
Germany	58.9	57.7	58.4	53.1	54.8	57	56.5	53.7	55.2	72.6	81.6	78.4	80.7	78.2	75.3	71.8	68.5	64.5	60.9
Estonia	5.1	4.8	5.7	5.5	5.1	4.5	4.4	3.7	4.5	7	6.6	6.1	9.7	10.2	10.5	9.9	9.2	9.2	8.4
Ireland	36.1	33.2	30.6	29.9	28.2	26.1	23.6	23.9	42.4	51.5	56	110.9	119.9	119.7	104.1	78.8	73.5	68.5	64.6
Greece	104.9	107.1	104.9	101.5	102.9	107.4	103.6	103.1	109.4	126.7	146.2	172.1	159.6	177.4	176.9	175.9	176.5	176.2	181.1
Spain	58	54.2	51.3	47.6	45.3	42.3	38.9	35.8	30.5	32.6	30.1	25.5	25.7	25.5	100.4	99.3	99	96.1	97.1
France	58.9	58.3	60.3	64.4	65.9	67.4	64.6	64.5	66.6	83	95.3	97.8	90.6	93.4	94.9	95.5	98	98.4	98.4
Croatia	35.5	38.5	36.6	35.1	40.3	41.2	38.7	37.3	39	49.3	57.3	53.9	59.5	60.4	64	63.7	60.5	57.8	54.6
Italy	105.1	104.7	101.9	100.5	100.1	101.8	102.5	99.8	102.4	112.5	115.4	116.5	123.4	129	131.6	131.5	131.4	131.4	132.2
Cyprus	55.7	57.3	60.5	63.9	64.8	63.4	59.3	54	45.6	54.3	56.9	66.2	60.1	103.1	108	106	105.5	95.8	102.5
Latvia	12.1	13.8	13	13.7	14	11.4	9.6	8	18.2	36.3	47.3	43.1	41.6	39.4	40.9	36.8	40.3	40	35.9
Lithuania	23.5	22.9	22.1	20.4	18.7	17.6	17.2	15.9	14.8	26	36.2	37.2	39.6	38.6	40.5	42.8	40	38.4	34.2
Luxembourg	7.2	7.3	7	6.9	7.3	7.4	7.8	7.7	14.9	15.7	19.5	18.7	22	23.7	22.7	22.2	20.7	23	21.4
Hungary	55.3	51.9	55.3	57.9	58.7	60.5	64.5	65.9	71.6	77.6	80.2	80.5	78.4	77.2	76.7	76.7	76	73.4	70.8
Malta	60.9	55.2	63.2	69	71.9	70	64.5	62.3	62.5	67.5	70.2	67.7	68.4	63.4	57.9	55.5	50.2	46	
Netherlands	52.1	49.5	48.8	50	50.3	49.8	46.2	43	54.7	56.8	59.3	61.7	66.2	67.7	67.9	64.8	61.9	57	52.4
Austria	66.1	66.7	66.7	65.9	65.2	62.6	67.3	65	68.7	79.9	82.7	82.4	81.9	84	84.7	83	78.2	73.8	
Poland	36.5	37.3	41.8	46.6	45	46.4	46.9	44.2	46.3	49.4	53.1	54.1	53.7	55.7	50.4	51.3	54.2	50.6	46.9
Portugal	50.3	53.4	56.2	58.7	62	67.4	69.2	66.4	71.7	83.6	96.2	111.4	126.2	129	130.6	128.6	129.2	124.8	121.5
Romania	22.5	25.9	24.8	22.1	18.9	15.9	12.4	12	12.4	21.9	29.8	34.2	37	37.6	39.2	37.8	37.3	36.2	36
Slovenia	25.9	28.1	27.3	26.7	26.8	26.3	26	22.8	21.8	34.6	35.4	46.6	53.8	70.4	80.4	82.8	78.7	74.1	70.1
Slovakia	49.5	48.3	42.9	41.6	40.6	34.1	31	30.1	28.5	36.3	41.2	43.7	52.2	54.7	53.5	52.2	51.8	50.9	48.9
Finland	42.5	41	40.2	42.8	42.7	40	38.2	34	32.7	41.7	47.1	48.5	53.9	56.5	60.2	63.4	63	61.3	56.9
Sweden	50.7	52.2	50.2	49.7	49.9	49.1	43.9	39.2	37.7	41.3	36.6	37.8	38.1	40.7	45.5	44.2	42.4	40.8	38.8
United Kingdom	37	34.3	34.4	35.6	38.6	39.8	40.7	41.7	49.7	50.7	75.2	80.8	84.1	85.2	87	87.9	87.9	87.1	86.8
Iceland																			
Norway																			
Switzerland																			

Πηγή: EUROSTAT

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, η Ελλάδα συνεχίζει να παρουσιάζει δημόσιο χρέος και σε δυσθεώρητα επίπεδα που δε δικαιολογούνται από τη συμμόρφωση στα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ, ούτε υποστηρίζονται από τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας. Η ΕΕ-28 στο σύνολο της και η Ευρωζώνη δεν καταγράφουν τέτοια ποσοστά και η Ελλάδα θα μπορούσε να συγκριθεί μόνο με την Ιταλία στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Προχωρώντας στο έλλειμμα, ο πίνακας 7 μας διαφωτίζει.

Πίνακας 12: Έλλειμμα, % του ΑΕΠ, ΕΕ-28, 2009-2018

TIME	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
GEO										
European Union - 28 countries	-6.6	-6.4	-4.6	-4.3	-3.3	-2.9	-2.3	-1.7	-1.0	-0.6
European Union - 27 countries (2007-2013)	-6.6	-6.4	-4.6	-4.3	-3.3	-2.9	-2.3	-1.7	-1.0	-0.6
European Union - 25 countries (2004-2006)	-6.6	-6.4	-4.6	-4.3	-3.3	-2.9	-2.4	-1.7	-1.0	-0.6
Euro area (19 countries)	-6.2	-6.2	-4.2	-3.7	-3.1	-2.5	-2.0	-1.6	-1.0	-0.5
Euro area (18 countries)	-6.2	-6.2	-4.2	-3.7	-3.1	-2.5	-2.0	-1.6	-1.0	-0.5
Euro area (17 countries)	-6.2	-6.2	-4.2	-3.7	-3.1	-2.5	-2.1	-1.6	-1.0	-0.5
Belgium	-5.4	-4.0	-4.2	-4.2	-3.1	-3.1	-2.4	-2.4	-0.8	-0.7
Bulgaria	-4.1	-3.1	-2.0	-0.3	-0.4	-5.5	-1.7	0.1	1.2	2.0
Czechia	-5.5	-4.2	-2.7	-3.9	-1.2	-2.1	-0.6	0.7	1.6	0.9
Denmark	-2.8	-2.7	-2.1	-3.5	-1.2	1.1	-1.3	-0.1	1.4	0.5
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	-3.2	-4.2	-1.0	0.0	-0.1	0.6	0.8	0.9	1.0	1.7
Estonia	-2.2	0.2	1.2	-0.3	-0.2	0.7	0.1	-0.3	-0.4	-0.6
Ireland	-13.8	-32.1	-12.8	-8.1	-6.2	-3.6	-1.9	-0.7	-0.3	0.0
Greece	-15.1	-11.2	-10.3	-8.9	-13.2	-3.6	-5.6	0.5	0.7	1.1
Spain	-11.0	-9.4	-9.6	-10.5	-7.0	-6.0	-5.3	-4.5	-3.1	-2.5
France	-7.2	-6.9	-5.2	-5.0	-4.1	-3.9	-3.6	-3.5	-2.8	-2.5
Croatia	-6.0	-6.3	-7.9	-5.3	-5.3	-5.1	-3.2	-1.0	0.8	0.2
Italy	-5.2	-4.2	-3.7	-2.9	-2.9	-3.0	-2.6	-2.5	-2.4	-2.1
Cyprus	-5.4	-4.7	-5.7	-5.6	-5.1	-9.0	-1.3	0.3	1.8	-4.8
Latvia	-9.5	-8.6	-4.3	-1.2	-1.2	-1.4	-1.4	0.1	-0.6	-1.0
Lithuania	-9.1	-6.9	-8.9	-3.1	-2.6	-0.6	-0.3	0.2	0.5	0.7
Luxembourg	-0.7	-0.7	0.5	0.3	1.0	1.3	1.4	1.9	1.4	2.4
Hungary	-4.5	-4.5	-5.4	-2.4	-2.6	-2.6	-1.9	-1.6	-2.2	-2.2
Malta	-3.2	-2.4	-2.4	-3.5	-2.4	-1.7	-1.0	0.9	3.4	2.0
Netherlands	-5.1	-5.2	-4.4	-3.9	-2.9	-2.2	-2.0	0.0	1.2	1.5
Austria	-5.3	-4.4	-2.6	-2.2	-2.0	-2.7	-1.0	-1.6	-0.8	0.1
Poland	-7.3	-7.3	-4.8	-3.7	-4.1	-3.7	-2.7	-2.2	-1.5	-0.4
Portugal	-9.8	-11.2	-7.4	-5.7	-4.8	-7.2	-4.4	-2.0	-3.0	-0.5
Romania	-9.1	-6.9	-5.4	-3.7	-2.2	-1.3	-0.7	-2.7	-2.7	-3.0
Slovenia	-5.8	-5.6	-6.7	-4.0	-14.7	-5.5	-2.8	-1.9	0.0	0.7
Slovakia	-7.8	-7.5	-4.3	-4.3	-2.7	-2.7	-2.6	-2.2	-0.8	-0.7
Finland	-2.5	-2.6	-1.0	-2.2	-2.6	-3.2	-2.8	-1.7	-0.8	-0.7
Sweden	-0.7	0.0	-0.2	-1.0	-1.4	-1.6	0.0	1.0	1.4	0.9
United Kingdom	-10.1	-9.3	-7.5	-8.1	-5.3	-5.3	-4.2	-2.9	-1.9	-1.5

Πηγή: EUROSTAT

Από τον πίνακα 7 συνάγεται ότι η Ελλάδα παρουσιάζει έλλειμμα όπως όλη η ΕΕ και η Ευρωζώνη και βαίνει μειούμενο, ωστόσο το έλλειμμα της χώρας μας είναι πολύ μεγαλύτερο σε σύγκριση με το σύνολο της ΕΕ- 28 και της Ευρωζώνης και οι μόνες χώρες με τις οποίες μπορεί να συγκριθεί η χώρα μας είναι η Ισπανία και η Ιρλανδία.

Όλα αυτά όμως έχουν αντίκτυπο στην ανεργία, την επένδυση και τις εξαγωγές. Ο πίνακας 8 σκιαγραφεί την ανεργία στη χώρα μας.

Πίνακας 13: Ανεργία, ΕΕ-28, σε χιλιάδες, 2009-2018

TIME	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
GEO										
European Union - 27 countries (from 2019)	19,017	20,552	20,595	22,760	23,897	22,836	21,154	19,344	17,327	15,540
European Union - 28 countries	21,385	23,011	23,154	25,293	26,334	24,832	22,900	20,943	18,776	16,887
European Union - 27 countries (2007-2013)	21,206	22,787	22,898	25,001	26,014	24,507	22,596	20,698	18,574	16,733
European Union - 25 countries (2004-2006)	20,341	21,783	21,862	23,964	24,925	23,494	21,667	19,921	17,918	16,180
Euro area (EA11-2000, EA12-2006, EA13-2007, EA15-2008, EA16-2010, EA17-2013, EA18-2014, EA19)	15,258	16,178	16,216	18,219	19,271	18,662	17,472	16,258	14,748	13,386
Euro area (19 countries)	15,258	16,178	16,216	18,219	19,271	18,662	17,472	16,258	14,748	13,386
Euro area (18 countries)	15,047	15,907	15,988	18,023	19,098	18,504	17,338	16,142	14,645	13,296
Belgium	380	406	347	369	417	423	422	390	354 ^(b)	301
Bulgaria	240	352 ^(d)	376	410	436	385	305	247	207	173
Czechia	352	384	351	367	370	324	268	212	155	121
Denmark	177	218	221	219	202	191	181	187	172	150
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	3,098	2,821	2,399	2,224	2,182	2,090	1,950	1,774	1,621	1,468
Estonia	93	114	85	68	59	50	42	47	40	38
Ireland	291	327	343	344	309	268	226	195	158	137
Greece	485	639	882	1,195	1,330	1,274	1,197	1,131	1,027	915
Spain	4,154	4,640	5,013	5,811	6,051	5,610	5,056	4,481	3,917	3,479
France	2,622	2,680	2,665	2,855	3,026	3,026	3,054	2,972	2,788	2,700
Croatia	180	224	256	292	320	325	304	245	202	154
Italy	1,907	2,056	2,061	2,691	3,069	3,236	3,032	3,012	2,907	2,755
Cyprus	22	26	34	52	69	70	63	54	47	37
Latvia	193	206	167	155	120	108	98	95	85	73
Lithuania	211	270	228	197	172	158	134	116	103	90
Luxembourg	12	11	11	13	15	16	18	18	16	16
Hungary	418	469	466	473	441	343	308	235	192	172
Malta	12	12	11	11	12	12	11	10	9	9
Netherlands	381	435	434	516	647	660	614	538	438	350
Austria	223	203	194	209	231	245	252	270	248	220
Poland	1,359 ^(e)	1,650	1,659	1,749	1,793	1,567	1,304	1,063	844	659
Portugal	574	645	688	835	855	729	648	571	465	363
Romania	624	652	659	627	653	629	624	530	449	380
Slovenia	61	75	83	90	102	98	90	80	67	53
Slovakia	321	386	363 ^(f)	378	386	359	314	267	224	180
Finland	221	224	209	207	219	232	252	237	234	202
Sweden	408	425	390	403	411	411	387	366	358	344
United Kingdom	2,369	2,459	2,559	2,534	2,437	1,996	1,746	1,599	1,448	1,347

Πηγή: EUROSTAT

Η ανεργία στην Ελλάδα είναι μεγάλη συγκριτικά με τον πληθυσμό της, αλλά δεν μπορεί να συγκριθεί με τα δυσθεώρητα ποσοστά της ΕΕ-28 και της Ευρωζώνης. Εν μέρει η ανεργία στη χώρα μας μπορεί να αποδοθεί στην έλλειψη επενδύσεων. Ο πίνακας 9 παρουσιάζει το ρυθμό επένδυσης.

Πίνακας 14: Επένδυση, ΕΕ-28, % του ΑΕΠ, 2007-2018

geo	time	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU (28 countries)		22.93	22.78	20.85	20.96	20.48	20.06	19.81	19.77	20.15	20.41	20.66	21.01
Euro area (19 countries)		23.57	23.28	21.38	20.94	21.05	20.51	19.87	19.86	20.32	20.66	20.82	21.28
Belgium		23.24	23.97	22.58	21.82	22.58	22.82	22.16	23.04	23.11	23.34	23.5	
Bulgaria		26.3	33.02	27.88	22.21	20.82	21.28	21.13	21.11	21.01	18.87		
Czechia		29.48	28.96	27.05	26.91	26.45	26.91	26.06	25.13	25.47	24.83	24.77	
Denmark		23.51	22.94	20.17	18.11	18.16	18.78	19.05	19.15	19.85	20.89	21.22	
Germany		29.12	29.33	19.18	19.44	20.27	20.11	19.7	19.99	19.86	20.07	20.31	
Estonia		36.57	31.19	22.73	21.23	26.2	26.59	27.75	26.62	23.59	22.96	24.43	
Ireland		28.99	24.78	21.09	17.54	18.84	19.71	18.85	20.65	24.17	35.74	23.48	
Greece		26.01	23.81	20.79	17.56	15.27	12.83	12.16	11.54	11.56	12.06	12.9	
Spain		31.06	29.21	24.33	23.03	21.48	19.8	18.75	19.3	19.85	19.94	20.48	
France		23.18	23.6	22.07	22.11	22.42	22.46	22.04	21.82	21.5	21.8	22.51	
Croatia		28.8	28.1	26.21	21.27	20.29	19.82						
Italy		21.57	21.24	19.98	19.94	19.85	19.36	17.24	16.74	16.93	17.17	17.82	
Cyprus		25.55	27.19	23.44	22.26	18.85	15.08	14.13	11.65	12.97	17.65	20.82	
Latvia		36.39	32.05	22.54	19.39	22.18	25.38	23.22	22.8	22.14	19.83	20.9	
Lithuania		28.58	26.04	17.88	16.86	18.48	17.38	18.46	18.85	19.88	19.32	19.18	
Luxembourg		18.42	20.27	18.41	17.81	19.18	20.16	19.51	19.97	18.97	18.82	18.91	
Hungary		23.55	23.15	22.7	20.24	19.87	18.28	20.85	22.17	22.52	19.82	20.23	
Malta		22.38	19.83	18.18	21.39	17.98	18.13	17.47	17.31	25.3	24.4	21.11	
Netherlands		23.29	22.12	21.31	19.7	20.14	18.78	18.38	17.59	22.11	20	20.51	
Austria		22.82	23.28	22.41	21.6	22.47	22.85	23.04	22.88	22.7	23.22	23.52	
Poland		22.46	23.1	21.44	20.28	20.68	19.79	18.81	19.73	20.09	18.07		
Portugal		22.48	22.84	21.15	20.53	18.42	15.84	14.75	15.02	15.49	15.46	16.58	17.05
Romania		35.34	37.79	28	26.09	27.23	27.44	24.77	24.29	24.77	22.87	22.41	
Slovenia		28.75	28.59	24.35	21.31	20.19	19.22	19.6	19.38	18.82	17.56	18.52	
Slovakia		26.6	26.88	21.75	22.06	23.99	21.26	20.73	20.73	24.26	21.27	21.4	
Finland		24.17	24.39	22.75	21.85	22.24	22.33	21.19	20.55	20.34	21.88	22.18	
Sweden		23.98	24.41	22.4	22.34	22.79	22.72	22.42	23.13	23.8	23.94	24.85	25.25
United Kingdom		17.88	17.15	16.43	15.45	15.53	15.78	15.88	16.58	16.85	18.83	17.15	
Iceland		29.35	26.23	14.98	13.99	15.37	18	15.7	17.24	18.97			
Liechtenstein													
Norway		23.54	22.55	23.23	20.73	21.48	22.41	23.54	23.82	23.78	25.34	24.85	24.01
Switzerland		24.38	24.06	22.67	22.83	23.41	23.83	23.8	23.88	23.79	24.08		
Montenegro													
North Macedonia													
Albania													
Serbia		25.25	24.83	18.85	18.59	18.39	21.17	17.24					
Turkey			22	24.52	27.59	26.84	28.16	28.59	29.45				

Πηγή: EUROSTAT

Στη χώρα μας η επένδυση δεν φτάνει ούτε το 15% εν καιρώ κρίσης που θα έπρεπε το βλέμμα όλων να είναι στραμμένο προς τις επενδύσεις που θα έδιναν νέα ώθηση στην οικονομία της χώρας. Σαφώς, η επίδοση της Ελλάδας διαχρονικά δεν μπορεί να συγκριθεί με την επίδοση της ΕΕ-28, όπως φαίνεται από τον πίνακα 9. Επομένως, οι εξαγωγές της χώρας μας δεν μπορούν να είναι θεαματικές και για το λόγο αυτό η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται ως εσωστρεφής.

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 στοχεύει σε:

❖ «Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση οι οποίες στοχεύουν σε έναν αναπτυξιακό-οικονομικό μετασχηματισμό με χωρική διάσταση μέσω:

- ο Εστίασης της στήριξης της πολιτικής και των επενδύσεων σε κύριες εθνικές/ περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες για

Τα χρηματικά κονδύλια που διατέθηκαν από την ΕΕ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2021 φαίνονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 15: Κατανομή Κοινοτικών πόρων για την Ελλάδα, ΕΣΠΑ 2014-2020, σε Ευρώ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	Δημόσια Δαπάνη* [€]	Συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης [€]	Εθνική Συμμετοχή [€]
ΤΟΜΕΑΚΑ			
1 Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία	4.665.144.590,00	3.646.378.272,00	1.018.766.318,00
2 Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	5.186.665.146,00	4.333.917.411,00	852.747.735,00
3 Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	2.667.494.916,00	2.104.926.538,00	562.568.378,00
4 Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα	486.913.888,00	377.228.416,00	109.685.472,00
5 Τεχνική Βοήθεια	401.870.438,00	317.612.097,00	84.258.341,00
6 Αγροτική Ανάπτυξη	5.880.192.246,00	4.718.291.793,00	1.161.900.453,00
7 Αλιεία & Θάλασσα	523.406.309,00	388.777.914,00	134.628.395,00
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ			
8 Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	507.739.340,00	406.191.468,00	101.547.872,00
9 Κεντρική Μακεδονία	964.864.185,00	771.891.345,00	192.972.840,00
10 Θεσσαλία	401.130.674,00	320.904.539,00	80.226.135,00
11 Ήπειρος	325.846.893,00	260.677.513,00	65.169.380,00
12 Δυτική Ελλάδα	490.985.732,00	392.788.583,00	98.197.149,00
13 Δυτική Μακεδονία	330.737.741,00	264.590.187,00	66.147.554,00
14 Στερεά Ελλάδα	190.052.422,00	95.026.211,00	95.026.211,00
15 Πελοπόννησος	270.342.339,00	216.273.871,00	54.068.468,00
16 Ιόνια Νησιά	226.924.700,00	181.539.758,00	45.384.942,00
17 Βόρειο Αιγαίο	301.669.500,00	241.335.599,00	60.333.901,00
18 Κρήτη	434.883.125,00	347.906.498,00	86.976.627,00
19 Αττική	1.139.966.974,00	911.973.576,00	227.993.398,00
20 Νότιο Αιγαίο	168.170.562,00	84.085.281,00	84.085.281,00
ΣΥΝΟΛΟ (Τομεακά και Περιφερειακά)	25.565.001.720,00	20.382.316.870,00	5.182.684.850,00

Πηγή: https://www.espa.gr/el/Documents/OPs2014-2020_FinancialData.pdf

Επιπλέον, τα αναπτυξιακά κίνητρα που παρέχονται μέσα από τους αναπτυξιακούς νόμους είναι εκείνα που κατευθύνουν τα κονδύλια προς τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας και συνήθως εκφράζονται μέσα από επιδότηση του αρχικού κεφαλαίου και απαλλαγές ενός μέρους των εσόδων από τη φορολογία. Οι έλεγχοι που διενεργούνται αφορούν τη διεύρυνση των δραστηριοτήτων σε περιοχές που ήδη υπάρχει ανάπτυξη, ώστε να υιοθετηθούν αυστηρότερα μέτρα για την εγκατάσταση βιομηχανικών μονάδων και για τις χρήσεις γης. Είναι αλήθεια ότι έχουν ενισχυθεί κατά καιρούς οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες απασχολούν λιγότερα από 10 άτομα, δηλαδή η πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Η αποκέντρωση του δημόσιου τομέα πέρασε μέσα από το σχέδιο Καλλικράτης και την Ηλεκτρονική

Διακυβέρνηση, η οποία όμως ακόμη δεν έχει υλοποιηθεί πλήρως. Όσον αφορά τις πολιτικές ανθρώπινου δυναμικού, αυτές επιδιώκουν την αύξηση των δεξιοτήτων μιας περιφέρειας και προς αυτή την κατεύθυνση συνδέεται η εξειδίκευση σε μια ειδικότητα (Χριστοφάκης, 2001, σελ. 19).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα CONTINENTAL GREECE OP το οποίο στοχεύει «στο στρατηγικό όραμα της περιοχής να επιτύχει μια ισορροπημένη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής, βελτιώνοντας το επιχειρηματικό και επενδυτικό περιβάλλον, σεβόμενο ταυτόχρονα το περιβάλλον και τον πολίτη. Οι προτεραιότητες που καθορίζονται από την περιοχή περιλαμβάνουν την υποστήριξη της τεχνολογικής και καινοτόμου επιχειρηματικότητας, με βάση τις επενδυτικές ευκαιρίες που προσδιορίζονται από την περιφερειακή έξυπνη στρατηγική εξειδίκευσης, την προσαρμοστικότητα του εργατικού δυναμικού στις αναπτυξιακές ανάγκες της περιοχής, την αειφόρο ανάπτυξη και την αναδιοργάνωση των βιομηχανικών ζωνών, την αποδοτικότητα και τη βιωσιμότητα του ενεργειακού εφοδιασμού της περιοχής». Το πρόγραμμα αυτό προέβλεπε για τη Στερεά Ελλάδα προγράμματα που αφορούσαν την τεχνική βοήθεια, την έρευνα και την καινοτομία, την εκπαίδευση και τις νέες τεχνολογίες. Ακόμη, τα κονδύλια στράφηκαν προς τη στήριξη των χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και αυτό αφορούσε τη γενικότερη μέριμνα της κλιματικής αλλαγής). Ταυτόχρονα, η ενεργειακή πολιτική ήταν ψηλά στην ατζέντα και αυτό φάνηκε μέσα από την προώθηση των φιλικών προς το περιβάλλον μέσω μεταφοράς¹⁸. Τέλος, η αγορά εργασίας και η κοινωνική ενσωμάτωση στηρίχθηκε μέσα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Στην ίδια φιλοσοφία κινείται και το πρόγραμμα Ionian Islands OP το οποίο «αποσκοπεί στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στα νησιά του Ιονίου. Συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, σύμφωνα και με τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης. Πρέπει να δημιουργήσει θέσεις εργασίας και να βοηθήσει τις ΜΜΕ να γίνουν πιο ανταγωνιστικές και να κατευθυνθούν προς την καινοτομία. Η χρηματοδότηση της ΕΕ θα συμβάλει επίσης στην εκπλήρωση

¹⁸ (https://ec.europa.eu/regional_policy/EN/atlas/programmes/2014-2020/greece/2014gr16m2op007)

των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης, ιδίως όσον αφορά την επεξεργασία των λυμάτων και την αύξηση της ανακύκλωσης στερεών αποβλήτων και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης¹⁹»

Άλλο παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα IPA CBC Greece – The former Yugoslav Republic of Macedonia, το οποίο αναφέρεται στη διασυνοριακή συνεργασία της Ελλάδας με γειτονικό βαλκανικό κράτος (Οι περιοχές της Ελλάδας που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αυτό είναι η Θεσσαλονίκη, το Κιλκίς, η Πέλλα, οι Σέρρες, η Φλώρινα και οι γειτονικές Vardarski, Jugozapaden, Jugoistočen, Pelagoniski Ειδικότερα, το πρόγραμμα αυτό επιδιώκει τη στήριξη της τοπικής οικονομίας μέσα από την απασχόληση και την κινητικότητα των ανθρώπινων πόρων, καθώς και στοχεύει στη βελτίωση των επενδύσεων και των υπηρεσιών στον τομέα της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών Υποστηρίζεται ακόμη και η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, προκειμένου να βελτιωθεί η ελκυστικότητα και να ενθαρρυνθεί ο τουρισμός στη διασυνοριακή περιοχή Επιπρόσθετα, η προστασία του περιβάλλοντος και η προώθηση των φιλικών μέσων προς το περιβάλλον είναι γεγονός, διότι το πρόγραμμα αυτό εστιάζεται στη βελτίωση των δημόσιων υποδομών και στη μείωση της απομόνωσης μέσω βελτιωμένης πρόσβασης σε δίκτυα και υπηρεσίες μεταφορών, πληροφόρησης και επικοινωνίας Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι η συγκεκριμένη κίνηση προωθεί την αειφόρο διαχείριση, την επεξεργασία και την ανακύκλωση αποβλήτων, καθώς και υποστηρίζει τη βιώσιμη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας και αντιμετωπίζει την πρόληψη, τον μετριασμό και τη διαχείριση φυσικών καταστροφών

Η Ελλάδα σημείωσε πρόοδο στην απορρόφηση των κονδυλίων προς τη σωστή κατεύθυνση και έτσι το γράφημα δείχνει την πορεία απορρόφησης των κονδυλίων.

¹⁹(https://ec.europa.eu/regional_policy/EN/atlas/programmes/2014-2020/greece/2014gr16m2op009).

Τη μεγαλύτερη απορρόφηση των κονδυλίων παρουσιάζει η Κεντρική Μακεδονία και η Αττική και στη συνέχεια η Δυτική Ελλάδα²⁰

Αναλυτικότερα, από το γράφημα 4 αποδεικνύεται η πορεία απορρόφησης των κονδυλίων του ΕΣΠΑ από το 2015- 2018 και είναι αλήθεια ότι παρατηρείται σταδιακή πρόοδος.

Γράφημα 4 : ΕΣΠΑ 2014-2020 Διαχρονική Απορρόφηση, σε εκατομμύρια Ευρώ

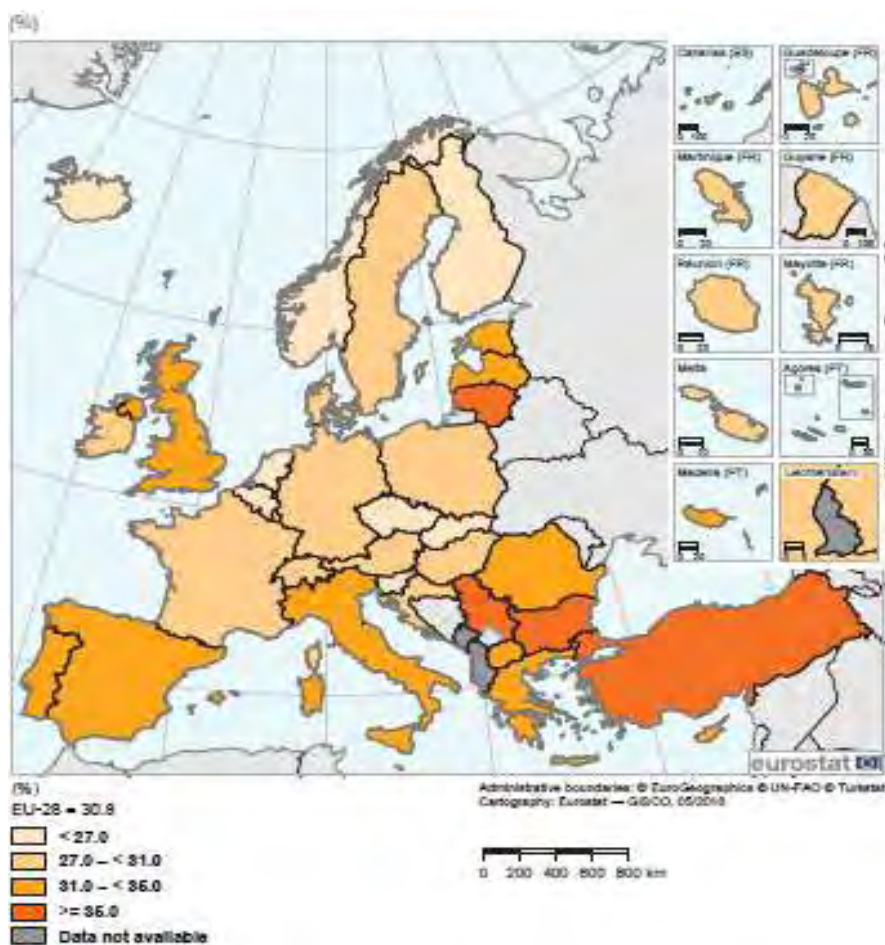
Πηγή: <http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/>

Για να μπορέσουμε να κρίνουμε αν η πολιτική σύγκλισης που προωθήθηκε μέσα από τα ΕΣΠΑ, καλό είναι να εξετάσουμε την ποιότητα ζωής των Ελλήνων. Η ποιότητα ζωής ως κριτήριο συμπεριλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα που εκτείνεται από την οικονομική παραγωγή ως το βιοτικό επίπεδο. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής μας κυμαίνονται από την κατάσταση της εργασίας και της υγείας έως τις κοινωνικές σχέσεις, την ασφάλεια και τη διακυβέρνηση. Στην περίπτωση μας και με βάση όλους τους προηγούμενους πίνακες που παρατέθηκαν και τα κονδύλια που διατέθηκαν, η ανεργία δεν κάμφθηκε, το δημόσιο χρέος της Ελλάδας αυξήθηκε και το ΑΕΠ της χώρας μόλις από το 2017 ξεκίνησε να ανακάμπτει. Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω, η εισοδηματική διαφορά και ανισότητα εντός της ΕΕ-28 σκιαγραφείται στο Χάρτη 1 και αποδεικνύει ότι η πολιτική σύγκλισης στην Ελλάδα

²⁰ (<http://anaptyxi.gov.gr/el-gr/>).

είτε προ κρίσης, είτε κατά τη διάρκεια της κρίσης δεν ήταν τόσο αποτελεσματική, όσο θα περίμεναν οι ηγέτες της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα παρουσιάζει εισοδηματική ανισότητα σε ποσοστό 31%-35% όπως και οι υπόλοιπες νοτιοευρωπαϊκές χώρες και η αντίθεση με την κεντρική Ευρώπη και τη Βόρεια Ευρώπη είναι εμφανής καθώς στις περιοχές αυτές η εισοδηματική ανισότητα κυμαίνεται σε ποσοστό μικρότερο του 27%.

Χάρτης 1: Ανισότητα κατανομής εισοδήματος, 2016, ΕΕ-28

Πηγή: EUROSTAT

Αν αυτή η παράθεση της εισοδηματικής ανισότητας δε σκιαγραφεί πλήρως την κατάσταση της Ελλάδας παρά τα κονδύλια που έχουν διατεθεί, η ανταγωνιστικότητα της χώρας μας είναι ο πιο αδιάψευστος κριτής. Η Ελλάδα βρίσκεται στην 57^η θέση ανάμεσα σε 135 χώρες όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και οι χειρότερες επιδόσεις καταγράφονται στα μακροοικονομικά μεγέθη αφού το δημόσιο χρέος

αυξήθηκε κατατάσσοντας την Ελλάδα στην 83^η θέση και το σύστημα οικονομίας που κυριαρχεί στη χώρα μας της χαρίζει την 114^η θέση ανάμεσα στις 135 εξεταζόμενες χώρες. Η επιχειρηματικότητα καταγράφει πτώση, διότι η γραφειοκρατία καθιστά δύσκολη την ίδρυση μιας επιχείρησης και το κόστος σε συνδυασμό με τις χρονοβόρες διαδικασίες δε διευκολύνουν τη βελτίωση της επιχειρηματικής δράσης. Τέλος, η καινοτομία δεν είναι το δυνατό σημείο της Ελλάδας, διότι μόνο το 1% του ΑΕΠ δαπανήθηκε το 2017 για την έρευνα και την καινοτομία στη χώρα μας και η ποιότητα των ερευνητικών κέντρων δεν είναι ικανοποιητική (Global Competitiveness Report, 2018, σελ. 3092).

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η ΕΕ δέχεται επικρίσεις για τη δομή της και την επιλογή των πολιτικών που έχει επακολουθήσει και είναι βάσιμες οι κριτικές που προέρχονται από φωνές εντός της ΕΕ, διότι η ανισότητα μεγεθύνεται. Από τη μεριά της όμως η ΕΕ δεν μπορεί να αναπτύξει τις πολιτικές αυτές με αρμονικό τρόπο, διότι οι ετερογένειες των κρατών-μελών είναι πολλές. Ωστόσο, τα μικρά κράτη- μέλη αποβλέποντας στην ασφάλεια και την ευημερία που συνεπάγεται η ένταξη τους στην ΕΕ προσπαθούν να αποφύγουν τις αυστηρές πολιτικές σύγκλισης, διότι δεν επιθυμούν να εκχωρήσουν ένα μέρος της κυριαρχίας τους στην ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να κοιτάξει μπροστά τα επόμενα πέντε χρόνια από μια καλή οικονομική θέση. Η απασχόληση είναι συγκριτικά υψηλή, η ανάκαμψη παρέμεινε αδιάλειπτη για αρκετά χρόνια και η εισοδηματική ανισότητα παραμένει λιγότερο έντονη απ' ό, τι σε άλλες χώρες του κόσμου. Ωστόσο, η ΕΕ αντιμετωπίζει εντούτοις τεράστιες οικονομικές προκλήσεις. Βραχυπρόθεσμα, υπάρχει το δυναμικό για ισχυρή μακροοικονομική αποδυνάμωση, που απορρέει εν μέρει από την αβεβαιότητα που δημιουργεί η παγκόσμια εμπορική σύγκρουση. Η ΕΕ έχει επίσης μακροπρόθεσμη αδυναμία ανάπτυξης και παραγωγικότητας. Τέλος, η ΕΕ, ιδίως η ζώνη του ευρώ, πάσχει από έλλειψη σύγκλισης και απειλείται η κοινωνική της συνοχή.

Η ΕΕ πρέπει να συντάξει μια ευρωπαϊκή στρατηγική ανάπτυξης που επικεντρώνεται στην καινοτομία, αντιμετωπίζοντας παράλληλα την κλιματική αλλαγή και βελτιώνοντας την κοινωνική συνοχή. Η ανάπτυξη απαιτεί επενδύσεις, έρευνα και καινοτομία. Ενώ η τρέχουσα συζήτηση για τη βιομηχανική πολιτική είναι ευπρόσδεκτη, η ΕΕ πρέπει να είναι προσεκτική για να διατηρήσει ή και να βελτιώσει τις συνθήκες ανάπτυξης στην Ευρώπη και πρέπει να αποφύγει να πέσει στην παγίδα του προστατευτισμού. Για να επιτύχει τους κλιματικούς στόχους της, η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει ότι η κατανάλωσή της και η παραγωγή της θα καταστούν ουδέτερες από τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050 ή νωρίτερα, πράγμα που συνεπάγεται μαζική μετατροπή όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων. Αυτό θα δημιουργήσει σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις. Επομένως, οι ανησυχίες σχετικά με τη διανομή θα πρέπει να είναι πρωταρχικής σημασίας σε αυτόν

τον μετασχηματισμό. Γενικότερα, τα οφέλη της ανάπτυξης πρέπει να κατανέμονται πιο δίκαια στις κοινωνίες μας. Ενώ η κοινωνική πολιτική είναι και πρέπει να παραμείνει εθνική ευθύνη, η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει ότι η ενιαία αγορά, βασικό πλεονέκτημα για την προώθηση της ανάπτυξης και της οικονομικής ευημερίας, δεν υπονομεύει την ικανότητα των χωρών να αυξήσουν τους φόρους επί του εισοδήματος κεφαλαίου, του πλούτου και της κληρονομιάς. Μια αυξανόμενη φορολογική επιβάρυνση για τη μεσαία τάξη εργασίας θα μπορούσε να έχει ήδη γίνει ασυμβίβαστη με την κοινωνική οικονομία της αγοράς της Ευρώπης.

Η σύγκλιση στην ΕΕ και στη ζώνη του ευρώ είναι μια αναγκαιότητα: η ευρωπαϊκή αναπτυξιακή στρατηγική δεν μπορεί να είναι τυφλή σε διαρκή περιφερειακές διαφορές ανάπτυξης. Μια ΕΕ στην οποία η οικονομική ανάπτυξη δεν θα εξαπλωθεί σε όλες τις μεγάλες περιοχές της θα αντιμετωπίσει πολιτικά προβλήματα. Το παράδοξο είναι ότι πολλά από τα μέσα πολιτικής για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος παραμένουν στα χέρια των εθνικών υπευθύνων χάραξης πολιτικής, παρόλο που ο τρόπος με τον οποίο τα χρησιμοποιούν έχει σημαντικές επιπτώσεις στην υπόλοιπη ΕΕ. Η ΕΕ υποστηρίζει τη σύγκλιση μέσω του προϋπολογισμού και της τεχνικής υποστήριξής της, αλλά τα βασικά στοιχεία αυτού του παράδοξου παραμένουν. Στη ζώνη του ευρώ, απαιτούνται περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση ορισμένων από τις συστημικές αιτίες αποκλίσεων. Συγκεκριμένα, είναι επιτακτική ανάγκη να ολοκληρωθεί η τραπεζική ένωση και να γίνουν πιο ολοκληρωμένες οι κεφαλαιαγορές, δεδομένου ότι ένα λειτουργικό χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι θεμελιώδες για την ανάπτυξη.

Ένα ασφαλές περιουσιακό στοιχείο στη ζώνη του ευρώ θα αποφέρει οφέλη, αλλά είναι δύσκολο να καθοριστεί. Οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ πρέπει να μεταρρυθμιστούν για τη βελτίωση της μακροοικονομικής διαχείρισης της ζώνης του ευρώ. Ένας προϋπολογισμός της ζώνης του ευρώ και μια πιο ανταποκρινόμενη εθνική δημοσιονομική πολιτική αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την καλύτερη αντιμετώπιση της κυκλικής κάμψης. Τέλος, πρέπει να εξεταστεί η σχέση μεταξύ της ζώνης του ευρώ και των χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ.

Στην εργασία αυτή έγινε προσπάθεια να απαντηθεί το κεντρικό ερώτημα που σχετίζεται με την ευρωπαϊκή πολιτική σύγκλισης και την προσαρμογή της Ελλάδας στις ευρωπαϊκές πολιτικές. Για να καταλήξουμε σε ένα συμπέρασμα, αναλύθηκε η έννοια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Σύγκλισης και στη συνέχεια αναλύθηκε η μορφή της πολιτικής σύγκλισης που έχει η ΕΕ σήμερα.

Συνοπτικά, η εργασία συντείνει στο γεγονός ότι στην περίπτωση της Ελλάδας, η χώρα μας δεν ήταν απομονωμένη όπως άλλες σοσιαλιστικές οικονομίες, όπου το Κράτος χειριζόταν όλους του πόρους και ρύθμιζε την παραγωγή. Η Ελλάδα επιδίωκε την ένταξη της στην ΕΕ εξαιτίας της πολιτικής αστάθειας, της ανάγκης για ειρηνική συμβίωση με τις γειτονικές χώρες και γενικότερα αντιλαμβάνονταν την ανάγκη εκσυγχρονισμού των δομών της. Η πολιτική σύγκλιση της ΕΕ έκανε σε πολλές περιπτώσεις καλό στη χώρα μας, διότι η χώρα υιοθέτησε καλές πρακτικές, αλλά είναι αλήθεια ότι στο σύνολο της, η αναπτυξιακή πρόοδος που εμφανιζόταν στη χώρα μας συνοδευόταν από την εμφάνιση νέων ελίτ οι οποίες είχαν οργανωμένα συμφέροντα και το αποτέλεσμα ήταν να αναπτύσσεται μια δυναμική διεκδίκησης, η οποία δεν άφηνε τις πολιτικές αλλαγές να προχωρήσουν. Πριν το 1980 η τάση της Ελλάδας στρεφόταν προς την επεκτατική πολιτική και αυτό γινόταν εις βάρος της ανάπτυξης της αγοράς και έτσι οι τάσεις της διεθνούς οικονομίας δεν μπορούσαν να υιοθετηθούν αποτελεσματικά. Μετά την προσχώρηση της Ελλάδας στην ΕΕ, η ΕΕ απαιτούσε αναμορφώσεις προς την ανάδειξη της αγοράς και την κυριαρχία του ανταγωνισμού. Επομένως, η επιθυμία της Ελλάδας για την αυτόνομη πορεία της όσον αφορά την οικονομία ήταν αδύνατη. Οι εσωτερικές αντιστάσεις ήταν δεδομένες, αλλά μπροστά στην καταδίκη της μόνιμης στασιμότητας και των αμυντικών απειλών, η ΕΕ και η πολιτική σύγκλισης της ήταν μονόδρομος. Τα αναπτυξιακά έργα και τα κονδύλια που εκταμιεύτηκαν για τη βοήθεια της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό κεκτημένο ήταν πολλά.

Εντούτοις, η χώρα μας εν μέσω διαφθοράς και εσωτερικού λαϊκισμού που επικρατούσε όταν η Ελλάδα υιοθετούσε τις ευρωπαϊκές πρακτικές οδήγησε στη μη διάθεση των κονδυλίων προς τη σωστή κατεύθυνση και τη μη ομαλή προσαρμογή της χώρας μας στη λογική της ΕΕ. Όλα αυτά φάνηκαν ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 2009 και τότε η Ελλάδα απέδειξε περίτρανα ότι δεν έκανε αποτελεσματική χρήση των κονδυλίων που διατέθηκαν, ώστε να αλλάξουν οι δομές και η χώρα να λειτουργεί εύρυθμα και με μοντέρνο τρόπο που θα συνέκλινε με τα

υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη. Επομένως, η σύγκλιση στην Ελλάδα ήταν θετική από την πλευρά της ΕΕ, αλλά η Ελλάδα δεν προσαρμόστηκε και στο τέλος αναγκάστηκε να λάβει επαχθή μέτρα, ώστε να αποφύγει τη χρεοκοπία. Κατά την άποψη μου, οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα δεν μπορούν να εφαρμοστούν, διότι όσα μέτρα λαμβάνονται έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα και η παρακολούθηση της προόδου των μεταρρυθμίσεων δεν εφαρμόζεται.

Αξιολογώντας γενικότερα την ευρωπαϊκή πολιτική σύγκλισης θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ανάλυση των επιπτώσεων της πολιτικής συνοχής και οι παρεμβάσεις της είναι πολύ περίπλοκες και τα τελικά αποτελέσματα που δημοσιεύονται συχνά καθορίζονται από μια σειρά κρυφών αποφάσεων που ενδέχεται να μην είναι εντελώς διαφανής. Οι έρευνες αποδεικνύουν ότι η πολιτική συνοχής είναι επωφελής, αλλά γενικώς τα ευεργετικά αποτελέσματα είναι απλά " συνδεδεμένα" αυστηρά με τις δομές του οικονομικού μοντέλου της εκάστοτε εποχής. Το γεγονός ότι η οικονομία παγκοσμίως βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή είναι σύνθετο γεγονός και οι απαντήσεις που παράγουν οι επιστήμονες είναι επίσης περίπλοκες.

Οι προτάσεις που θα μπορούσαν να παρατεθούν για την καλύτερη λειτουργία της ΕΕ και τη συνεχή ανάπτυξη της πολιτικής σύγκλισης είναι οι ακόλουθες:

- Χρήση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης για να αποφεύγονται τα φαινόμενα κατάχρησης δημόσιου χρήματος
- Πιο ενεργή παρουσία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ανάληψη των αναπτυξιακών προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ
- Εξακρίβωση των αναγκών του κάθε κράτους- μέλους και ανάλογη χρηματοδότηση του
- Δημιουργία Ανεξάρτητης Πανευρωπαϊκής Αρχής, η οποία να εποπτεύει κατά πόσον οι μεταρρυθμίσεις προωθούνται και θέσπιση ευρείας έκτασης Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης

Από τη μεριά της χώρας μας, οι προτάσεις που μπορούν να κατατεθούν για την αποτελεσματικότερη συμπόρευση της με τα υπόλοιπα κράτη- μέλη όσον αφορά τη σύγκλιση είναι ακόλουθες:

- Η κυβερνητική και υπουργική συνέχεια πρέπει να είναι δεδομένη, διότι οι μεταβολές στο νομοθετικό και διοικητικό πλαίσιο και οι τακτικές εκλογικές αναμετρήσεις διακόπτουν κάθε προσπάθεια περαιτέρω σύγκλισης της χώρας με την ΕΕ
- Κρίνεται απαραίτητος ο πολιτικός βολонταρισμός, ο οποίος δεν πρέπει να σκοντάφτει σε προσωπικά συμφέροντα και η αξιολόγηση της Δημόσιας Διοίκησης να υλοποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα
- Εκπόνηση συνολικού σχεδίου με μακρόπνοη πολιτική χροιά μεταρρυθμίσεων προσανατολισμένων προς τη σύγκλιση με την ΕΕ, το οποίο θα διέπεται από συναίνεση
- Προαγωγή Δημόσιας Διοίκησης η οποία θα είναι ακομμάτιστη και ανεξαρτημένη από την πελατειακότητα.

Η πολιτική συνοχής προχωρά. Προκειμένου να προωθηθεί η συνολική ανάπτυξη σε ολόκληρη την ΕΕ και να ενσωματωθούν οι ειρηνικές μεταξύ τους ευρωπαϊκές κοινότητες, οι τροποποιήσεις των στόχων της ΕΕ θα συνεχιστούν μέχρι να βρεθεί η ιδανική μορφή. Αυτή η ιδανική μορφή συνεπάγεται ολοκληρωμένες, ισότιμες και φιλικές προς το περιβάλλον προσεγγίσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕ έχει θέσει μάλλον σημαντικούς στόχους για την ολοκλήρωση των περιφερειών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Διακυβεύεται όμως αν οι υπερεθνικοί οργανισμοί είναι επαρκείς και ικανοί να καθορίσουν προβλήματα, όπως η ανεργία, η προώθηση της ανταγωνιστικότητας, η διασπορά της τεχνολογίας και η παροχή καλύτερων κοινωνικών υπηρεσιών.

Με τα τρέχοντα οικονομικά προβλήματα, οι εθνικές κυβερνήσεις τείνουν να είναι πιο απρόθυμες στην εφαρμογή των κανονισμών της ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, αντί να ληφθεί υπόψη η ΕΕ μόνο σε υπερεθνικό επίπεδο είναι απαραίτητο να θεωρηθεί ως σύνολο η έννοια με τους μικρότερους φορείς της, συμπεριλαμβανομένων των

εθνικών και περιφερειακών επιπέδων. Επομένως, αυτή η ογκώδης δομή χρειάζεται κανονισμούς και μεταρρυθμίσεις για να λειτουργήσει συντονισμένα.

Σε όλα αυτά πρέπει να μας προβληματίσει η άνοδος του ευρωσκεπτικισμού και είναι αλήθεια ότι τον 21ο αιώνα, οι συνθήκες της παγκόσμιας κοινότητας και της περιφερειακής εξουσίας έχουν αλλάξει τις στρατηγικές και τους πολιτικούς παράγοντες που ορίζουν την τύχη των πολιτών και των χωρών τους. Αυτό σημαίνει ότι όπως ο έλεγχος της παγκόσμιας κυκλοφορίας επί των οικονομικών πόρων, ο καθορισμός της διεθνούς ατζέντας και η ανάπτυξη της στρατιωτικής δύναμης σε βασικές περιοχές έχουν μεταβληθεί και ως αποτέλεσμα η δημιουργία συμμαχιών είναι πλέον απαραίτητη. Σε αυτό το πλαίσιο, ο δρών που εξασφαλίζει αυτές τις συνθήκες περισσότερο από άλλους δρώντες και αυτός που κατέχει την καταναγκαστική δύναμη είναι ικανός να τη θέσει σε εφαρμογή και να την ασκήσει σε άλλους. Η ΕΕ σε ορισμένες περιπτώσεις (κυρίως οικονομικές) φαντάζει ηγεμονική, λοιπόν. Η ΕΕ όσο και αν προσπάθησε να το αποφύγει, τελικά δεν κατάφερε να μη δημιουργήσει την ΕΕ των δύο ταχυτήτων. Αυτό σημαίνει ότι οι χώρες του Βορρά που είναι οικονομικά αναπτυγμένες έχουν τη δυνατότητα να αντέξει τον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Αντίθετα, ο ευρωπαϊκός Νότος που δεν έχει επενδύσει στη βιομηχανία δέχεται μεγαλύτερα πλήγματα και ο διχασμός ανάμεσα στα κράτη- μέλη της ΕΕ εμφιλοχωρεί.

Η μελλοντική έρευνα είναι εκείνη που πρέπει να στραφεί προς την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων που εμφανίζονται μπροστά στην ΕΕ. Αυτές οι προκλήσεις δεν είναι άλλες από την υιοθέτηση κοινών επιφυλακτικών στρατηγικών, οι οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν ζητήματα που άπτονται κρίσεων όπως το προσφυγικό ζήτημα και η άμυνα. Ακόμη, κρίνεται σκόπιμο να ερευνηθεί το ζήτημα της λογοδοσίας της ίδιας της ΕΕ, ώστε να μη δημιουργείται δημοκρατικό έλλειμμα και ταυτόχρονα τα πιο μικρά κράτη- μέλη να μην αντιμετωπίζουν την ΕΕ ως Ηγεμόνα, από τον οποία προσπαθούν να απαλλαγούν, όπως στην περίπτωση της Μ. Βρετανίας. Τέλος, η πολιτική συνοχής της ΕΕ έχει τους ίδιους στόχους (οικονομικούς, πολιτικούς) που είχε και πριν πενήντα χρόνια και υπάρχει ανάγκη μεταρρύθμισης των στόχων που προκειμένου οι στόχοι αυτοί να μπορούν να αντιμετωπίσουν και να καλύψουν τα προβλήματα του σήμερα και του αύριο.

Επίλογος

Ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και διαχρονικά, αποτελεί το μοναδικό πολιτικό μόρφωμα που πέραν της επιδίωξης του για επίτευξη οικονομικής ολοκλήρωσης, φέρει και την θεσμική υποχρέωση βάση του καταστατικού του, για επίτευξη μίας σύγκλισης μεταξύ των κρατών-μελών του και των περιφερειών μέσω της άμβλυνσης των μεταξύ τους ανισοτήτων. Εξάλλου, αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο, η Ένωση διαχρονικά, έχει διαθέσει τεράστια ποσά οικονομικών πόρων μέσω των διάφορων πολιτικών της και ειδικά μέσω της περιφερειακής πολιτικής. Ωστόσο παρόλη την πρόοδο που έχει συντελεστεί, στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, τόσο πριν από την έλευση της εξαιρετικά επιζήμιας κρίσης όσο και μετά, εντός των ορίων της ΕΕ εξακολουθούσαν να υφίστανται αρκετά έντονες ανισότητες τόσο στο οικονομικό-αναπτυξιακό κομμάτι όσο και στο κοινωνικό, γεγονός το οποίο εύλογα σε αρκετές περιπτώσεις θέτει υπό αμφισβήτηση το συνολικό έργο της περιφερειακής πολιτικής αλλά και του ευρωπαϊκού οικοδομήματος γενικά.

Το γεγονός ότι η ΕΕ βιώνει μία εξαιρετικά ιδιαίτερη περίοδο μετά την κρίση, σε συνδυασμό με πιο πρόσφατα γεγονότα όπως αυτό της της εκκίνησης των διαδικασιών αποχώρησης από την Ένωση από πλευράς της Βρετανίας, προκαλεί τριγμούς τόσο στο συνολικό ευρωπαϊκό οικοδόμημα όσο και στις επιμέρους πολιτικές δημιουργώντας αρκετά έντονες τάσεις ευρωσκεπτικισμού. Συνεπώς καθίσταται απόλυτα ξεκάθαρο πως η περαιτέρω εξέλιξη και μορφή την οποία θα λάβει η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική της Συνοχής, σε συνδυασμό με το έργο το οποίο θα αποφέρει στα αμέσως επόμενα χρόνια πρόκειται σε μεγάλο βαθμό να καθορίσει την μελλοντική πορεία του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Η ενδεχόμενη κατάρρευση ή μακροζωία του θεσμού θα καθοριστεί από τον βαθμό στον οποίο θα κατορθώσουν τα κράτη-μέλη και οι περιφέρειες τους να επιτύχουν την σύγκλιση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

• Ελληνική βιβλιογραφία

Βασιλείου, Ι. (2013). *Ευρωπαϊκή ενοποίηση: μια διαδικασία σύγκλισης ή απόκλισης*; Αθήνα: Πολιτεία

Γαλενιανός, Μ. (2015) Η ελληνική κρίση: Αίτια και Επιπτώσεις. ΕΛΙΑΜΕΠ. Ανακτήθηκε στις 23 Ιανουαρίου, 2019 από http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2015/01/%CE%95%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF_16_Manolis-Galenianos-GR.pdf

Γιώτη- Παπαδάκη, Ο. (2010). *Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση και πολιτικές αλληλεγγύης*. Αθήνα: Κριτική

ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ (2002). Η ελληνική οικονομία και απασχόληση. Ανακτήθηκε στις 1 Μαΐου 2019, από <https://www.inegsee.gr/ekdosi/EthsiaEkthesh2002Hellhnikhoikonomiakaihapasxolhsh/>

Διανέοσις (2018). Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε στις 24 Ιανουαρίου, 2019, από https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/03/E-Gov_Upd_090318.pdf

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014). Μια εισαγωγή στην Πολιτική Συνοχής της ΕΕ 2014-2020. Ανακτήθηκε στις 30 Απριλίου, 2019, από https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_el.pdf

Καζάκος, Π. (2010). *Ανάμεσα σε κράτος και αγορά: οικονομία και οικονομική πολιτική στη μεταπολεμική Ελλάδα 1944-2000*. Αθήνα: Πατάκης

Λιαργκόβας, Π., Ανδρέου, Γ. (2007). *Η νέα πολιτική συνοχή της ΕΕ και η Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήσης

Μαραβέγιας, Ν. (2008). *Η Ελλάδα στην ευρωπαϊκή ένωση: παρελθόν, παρόν, μέλλον*. Αθήνα: Θεμέλιο

- Ρομπόλης, Σ. (2012). Οικονομική κρίση και Κράτος. Από το κράτος πρόνοιας στο κράτος Φιλανθρωπίας. *Επιστημονική Επιθεώρηση*, Vol. 8 (1), σελ. 70-72
- Στεργίου, Α. (2008). Hobbes versus Kant: οι διατλαντικές σχέσεις υπό το πρίσμα της αξίωσης για ηγεμονία. Μια ιστορική και θεωρητική προσέγγιση. *Επιστήμη και Κοινωνία*, Vol. 20, σελ. 17-50
- Στεφάνου, Κ. (2002). *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση: γενικά και θεσμικά χαρακτηριστικά μετά τη Νίκαια*. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Σάκκουλας
- Τράπεζα της Ελλάδος (2017). Το χρονικό της μεγάλης κρίσης. Ανακτήθηκε στις 23 Ιανουαρίου, 2019 από <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%A4%CE%BF%20%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B7%CF%82%20%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%82.pdf>
- Χριστοφάκης, Μ. (2001). *Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική*. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση.
- Ανδρικοπούλου, Ε. (1995). *Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.
- Ανδρικοπούλου, Ε., & Καυκαλάς, Γ. (2000). *Ο νέος Ευρωπαϊκός χώρος*. Εκδόσεις Θεμέλιο.

- **Αγγλική βιβλιογραφία**

- Andersen, K. (2004). *E-government and Public Sector Process Rebuilding*. New York: Kluwer Academic Publishers
- Aspridis, G., Sdrolas, L., Vaisiliadis, L., Kiriakou, D. (2014). Greece and Social Impacts under Economic Crisis: An Example to Avoid? *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, Vol. 3 (3), pp. 171- 176
- Bache, I. (2008). Europeanization and multilevel governance: cohesion policy in the European Union and Britain . Lanham : [Rowman & Littlefield Pub](#)
- Baun, M. (2005). Germany and Central Europe: Hegemony Re-examined. *German Politics*, Vol. 13 (4), σελ. 371-389

- Baun, M., Marek, D. (2014). *Cohesion Policy in the European Union*. London: Palgrave MacMillan
- Bulmer, S., Joseph, J. (2015). European integration in crisis? Of supranational integration, hegemonic projects and domestic politics. *European Journal of International Relations*. Ανακτήθηκε στις 16 Ιανουαρίου, 2019, από <http://eprints.whiterose.ac.uk/91413/5/European%20integration%20in%20crisis.pdf>
- Bongardt, A., Torres, Fr. (2013). Convergence in the EU. Ανακτήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου, 2018, από <https://www.ceps.eu/system/files/article/2013/04/Forum.pdf>
- Borin, A., Macchi, E., Mancini, M. (2018). EU transfers and euroscepticism: can't buy me love? Ανακτήθηκε στις 16 Ιανουαρίου, 2019, από <http://www.econ.uzh.ch/static/wp/econwp289.pdf>
- Chiu, I. (2008). *Regulatory Convergence in EU Securities Regulation*. New York: Wolter, Kluwer
- Dyson, K. (2002). *European states and the Euro: Europeanization, variation, and convergence*. New York: [Oxford University Press](#)
- Føllesdal, A., Hix S., (2006). Why there is a Democratic Deficit in the European Union. *JCMS*, Vol. 44 (3), pp. 533-62
- Fort, B., Weber, D.(2006). *Regional Integration in East Asia and Europe: Convergence Or Divergence?* London: Routledge
- Hix, S. (2007). *The Political System of the European Union*. London: Macmillan
- Global Competitiveness Report, 2018. Ανακτήθηκε στις 2 Μαΐου 2019, από <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
- Graziano, P., Vink, M. (2013). *Europeanization: Concept, Theory, and Methods*. Ανακτήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου, 2018, από https://www.researchgate.net/publication/303484310_Europeanization_Concept_Theory_and_Methods

- Lavdas, K. (1997). *The Europeanization of Greece : interest politics and the crises of integration*. New York : [St. Martin's Press](#)
- Manzella, G. (2009). The turning points of EU Cohesion policy. Ανακτήθηκε στις 30 Απριλίου, 2019, από https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/8_manzella_final_formatted.pdf
- Matsagganis, M. (2011). The Welfare State and the Crisis: The Case of Greece. Ανακτήθηκε στις 24 Ιανουαρίου, 2019, από <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0958928711418858>
- Michalski, A., Nelsen, B., Guth, J. (2017). Explaining Convergence Policy in Europe: a research note. *The Journal of Political Science*, Vol. 47
- Molle, W. (2007). *European Cohesion Policy*. London: Routledge
- Nugent, N. (2004). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Σαββάλας
- Nutall, S. (2000). *European Foreign Policy*. New York: Oxford
- Piattoni, S., Polverari, L. (2016). *Handbook on Cohesion Policy in the EU*. Cheltenham: Edgar Elgar
- Roura, J., Parellada, M. (2002). *Regional Convergence in the European Union: Facts, Prospects and Policies*. Madrid: Springer
- Sotirakou, T. (2005). How to align Greek Civil Service with European Union public sector management policies: A demanding role for HR managers in the contemporary public administration context. Ανακτήθηκε στις 24 Ιανουαρίου, 2019, από <https://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/09513550510576152>
- Sklias, P., Maris, G. (2014). Τα κριτήρια σύγκλισης στην ΟΝΕ και η εικόνα της Ελλάδας: Οι δεκαετίες του

1980 και του 1990. Ανακτήθηκε στις 25 Ιανουαρίου, 2019, από https://www.researchgate.net/publication/321375679_Ta_kriteria_synklises_sten_ON_E_kai_e_eikona_tes_Elladas_Oi_dekaeties_tou_1980_kai_tou_1990

Speck, U. (2012). Why Germany is not becoming Europe's hegemon. (Ιστοσελίδα Ινστιτούτου FRIDE). Ανακτήθηκε στις 16 Ιανουαρίου, 2019, από http://fride.org/descarga/PB_126_Germany_not_becoming_Europe_hegemon.pdf

Stavridis, St. (2003). The Europeanisation of Greek foreign policy: A literature review. Ανακτήθηκε στις 27 Ιανουαρίου, 2019, από <http://www.lse.ac.uk/Hellenic-Observatory/Assets/Documents/Publications/Past-Discussion-Papers/DiscussionPaper10.pdf>

Treib, O., Bahr, F., Falner, G. (2007). Modes of Governance. *Journal of European Policy*, Vol. 14 (1), pp. 1-20

Vasilopoulou, S. (2018). The party politics of Euroscepticism in times of crisis: The case of Greece. *Politics*, Vol. 38 (3), σελ. 311-326

Vaughan-Whitehead, D. (2018). *Reducing Inequalities in Europe*. Geneva: ILO

Zotti, A. (2013). The crisis of the periphery. Greece and EU foreign policy. *ISPI*, Vol. 163

Anania, G., Balmann, A., Buckwell, A., Bureau, J. C., De Castro, P., Di Mambro, A., ... & Haniotis, T. (2015). *The Political Economy of the 2014-2020 Common Agricultural Policy: An Imperfect Storm*. CEPS Paperback, 17 August 2015.

- **WEBOGRAPHY**

<http://anapyxi.gov.gr/el-gr/>

https://ec.europa.eu/regional_policy/el/faq/#10

<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=el>

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/el_el.pdf

https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_el

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/key-achievements/

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/

https://ec.europa.eu/regional_policy/el/faq/#10

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/el_el.pdf

https://ec.europa.eu/regional_policy/EN/atlas/programmes/2014-2020/greece/2014gr16m2op007

https://ec.europa.eu/regional_policy/EN/atlas/programmes/2014-2020/greece/2014tc16i5cb009

<https://www.espa.gr/el/pages/staticCohesionPolicy.aspx>

https://www.espa.gr/el/Documents/OPs2014-2020_FinancialData.pdf

http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/3/7/3/1/?lang=gr&all=1&s=1&e=10

<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/52/%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B5%CF%82>

<http://new.eupan.eu/>

<https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx>